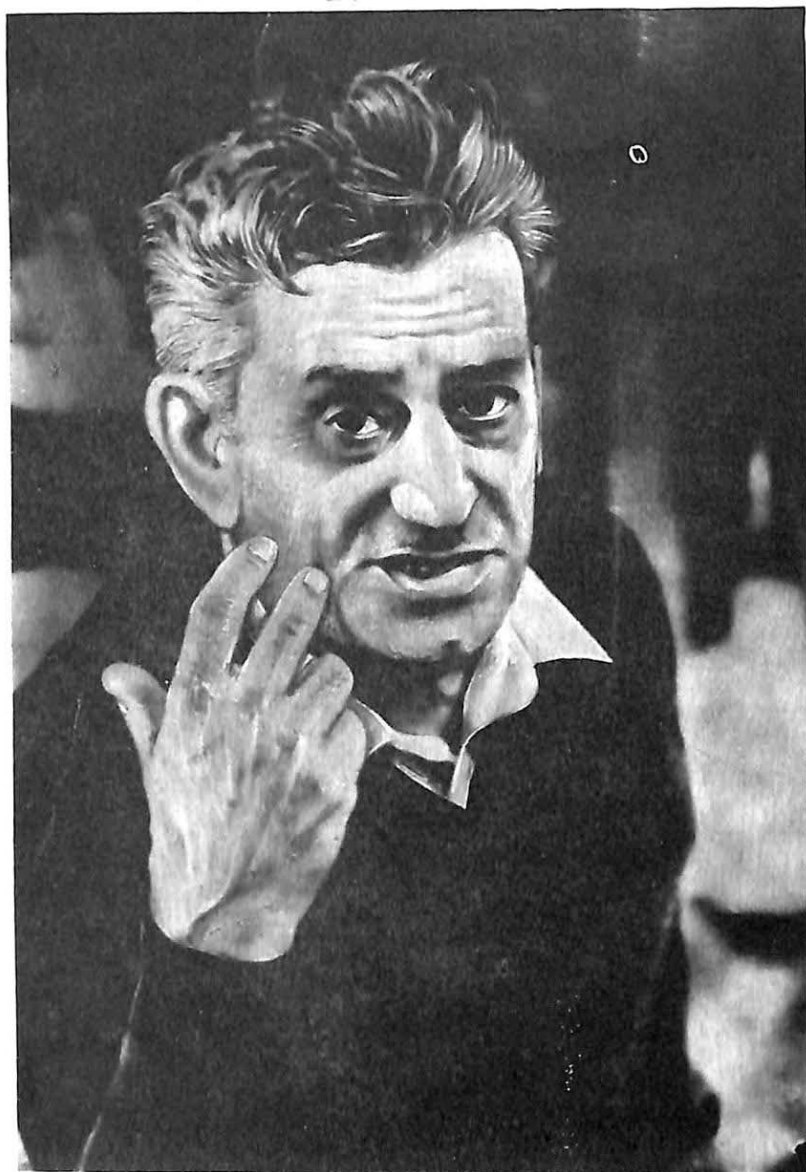

БӘХТИҶАР ВАҲАБЗАДА

АРХИВ

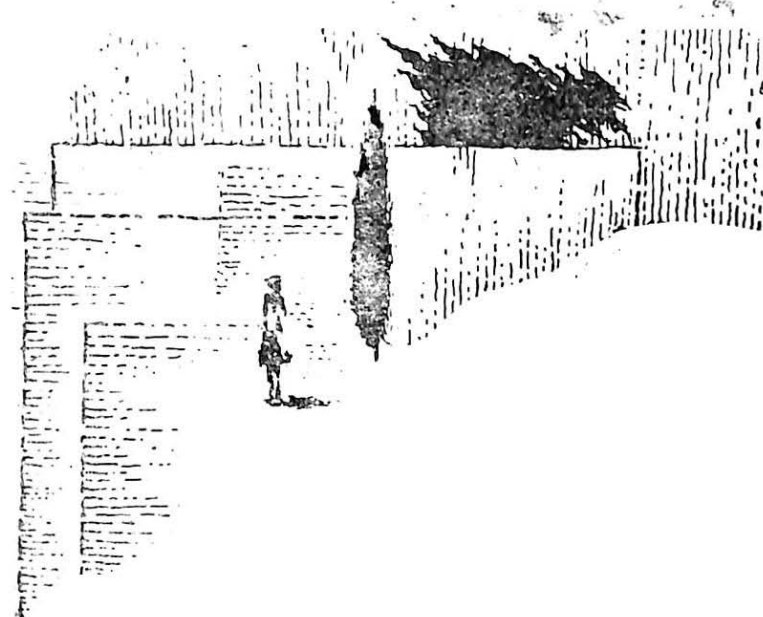
ЛИРИКА

БӘХТИҶАР ВАҲАБЗАДӘ

ЛИРИКА

АЗӘРБАЙҶАН
ДӨВЛӘТ
НӘШРИЈАТЫ
Бакы — 1990

ББК С (Аз)2
В 27.

1950- 1960

Ваһабзадэ Б.

В 27. Лирика. — Б., Азэрнэшр, 1990. 215 сәһ.

В $\frac{4702060102-9}{М-651-90}$ 170-90

ISBN 5-552-00440-X

ББК С (Аз)2

© Азэрнэшр, 1990

Сэн мэнэ һәмишә сирр олдун нэдэн?
Ешгимиз һамыја апашкар икэн...
Вәкилим, һәкимия, сәһвим, кунаным,
Иманым, күманым, диним, пәнаһым,
Лејлам, өз ичимдә мәнә гәнимсән,
Гәрибәм,
гүрбатдә сән вәтәнимсәни!..

Мүәллиф

БИР МӘНӘМ, БИР ДӘ СҮКҮТ...

Кечә кечмиш јарыдан, кәлмәдин, еј назлы сәнәм.
Нә кәлән вар, нә кедән, бағчада јалғызча мәнәм.
Сәни көзләр көзүм, одлар сачараг јолларына,
Кәл, күлүм, кәл, даһа кәл, јанды көнүл, гыјма она.
Вахт кечир, ај доланыр, инди доғар нурлу сабаһ.
Әгрәб әгрәблә көрүшдү, јенә сән кәлмәдин, аһ!..
Ујујур инди һәјат, көјдә сүкут, јердә сүкут,
Бир мәнәм көзләјән һәсрәтлә сәни, бир дә сүкут...

Јанвар, 1954.

ДЕДИМ, ДЕДИ

Дедим: «Кәл тәрк ејлә бу шылтағлығы».
Дедин: «Мән ојнағам кәпәнәк кими».
Дедим: «Јуван јохму?» — дедин: «Дујанын
Дөшүндә битәрәм мән чичәк кими».

Дедим: «Мән дујурам», — дедин: «Көрмүрәм»
Әсдин үрәјимдә бир күләк кими.
Дедин: «Инчимишәм», — дедим: «Наһагдыр,
Һавадан нәм чәкмә, сән ипәк кими».

Сентјабр, 1954.

ҮШҮҮҖӘРСӘН

(Романс)

Чаван оғлан, сән кечәнин бу чағында
Нә кәзирсән пәнчәрәмин габағында?
Сөjlә, һансы дүҗү илә гәлбин вурур?
Күләк әсир, шахта кәсир, гар совурур.

Каһ папирос чәкир, каһ да фит чалырсан,
Сән кәздикчә гар үстүнә из салырсан.
Чаван оғлан, сәнин мәнә сөзүнмү вар?
Дүҗгунмудур гар үстүнә языланлар?

Ач гәлбини, ач, утанма, нә дејирсән?
Јохса мәнән сән бир чаваб көзләјирсән?

Гој чавабым галсын мәним өзкә вахта,
Гар совурур, гылынч кими кәсир шахта.
Нијә палто кејмәјибсән, чаван оғлан,
Үшүјәрсән, кет евинә, аман, оғлан!

Феврал, 1955.

ДАШЛАРА ЈАЗДЫМ

(Романс)

Мән бир намә јазыб көндәрдим сәнә,
Узаг чәмәнлијә көрүш дә вердим.
Бир саат вахтыны гыјмадын мәнә,
Мән сәнә өмрүмү гурбан едәрдим.

Кәлмәдин, долашдым чәмәнликдә тәк,
Евә дә кетмәдим, кетмәди үрәк.
Дикиб көзләримни кәнд јолларына,
Кәздим дағда, дашда мән јана-јана.

Јенә намә јаздым, дүбарә јаздым,
Өзүм дә билмәдим һеч һара јаздым.
Чавабсыз ешгими, мәнәббәтими
Ајаг изләримлә дашлара јаздым.

Ијун, 1956.

КЕЧӘ БУЛАГ БАШЫНДА

(Е. Ибраһимова бәстәләмишдир.)

Сакит ахыб кечәләр
Булаг нәләр данышыр?
Елә бил ки, нағыллар,
Әфсанәләр данышыр.

Сирләрлә долудур
Кечәләр булаг башы.
Онун зүмзүмәсидир
Кечәләрин сирдашы...

Сәпәләниб тоз кими
Шырылтыјла ахан су —
Нечин позур кечәнин
О дәрин сүкутуну?

Бә'зән ајлы, сүд кими,
Бә'зән гара кечәләр —
Булаг лајламы чалыр
Јатанлара кечәләр?

Нә дејир лајласында
Өтүб гумрулар кими?
О — кечмишин на'ләси,
Кәләчәјин сиррини?

Булаг нә дејир көрән,
Һеј ахдыгча шырашыр?
Күндүз көрдүкләрини
Кечәјәми данышыр?

Август, 1956.

ЧЕЈРАН

Сорушма гаршында лалам нијә мән?
Әзәлдән һејранам көзәллијә мән.
А мәним гәлбимин ешги, илһамы,
Сәнә, сәндән өзкә, һејрандыр һамы!

Ај сәндән утаныб јумар көзүнү,
Һејранам, кәл мәни ғынама, чејран!
Сән көрә билсәјдин өзүн өзүнү,
Мәндән даһа бетәр олардын һејран.

Феврал, 1957.

СӘКИЛӘР

Әлимдә бир дәстә күл
дајанмышам сәкидә.
Вағзал боју кәзирәм,
үрәјим сәксәкәдә.
Ганад ачыб учурам
санки булудларда мән,
Һамы билсин, јарымы
көзләјирәм бурда мән.
Һәр баханда саата
анчаг, ғаным гаралыр.
Јаманча тез кәлмишәм,
һәлә вахта чох галыр.
Гаршымда бир гатар вар.
Вагонлара гуш кими
чыхыр, дүшүр адамлар.
Һамы күлүр-данышыр,
Күсүлүләр барышыр
Ајрылыг мәғамында.
Нәләр кечир бу анла.
Үрәкләрдән, еһ, нәләр...
Хәфиф күлүмсәмәләр,
Чашмалар, карыхмалар,
Меһрибан әлсыхмалар...
Ағлајан ким, күлән ким,
Јарына күл верән ким,
Пәнчәрә архасындан
Бусәләр көндәрән ким.

Пычылтылар, вә'дәләр,
Хәлвәти һычгырыглар.
Онларын арасында
јәгин севкилисини
јола саланлар да вар.
Дејирләр ки, бу гатар
кедәндән сонра анчаг,
Севкилими кәтирән
гатар кәлиб чыхачаг.
Бәс бу нијә кетмәјир?
Гәрибә кәлир мәнә.
Истәјирәм өнүмдә
бир тир кими узанан
Бу гатар тез тәрпәнә.
Аһ... јарыны өтүрән
Нә дүшүнүр бәс көрән?
Мән дејирәм, ај гатар,
де дајанма, тез јери!
О дејир ки, сынајды
гатарын тәкәрләри.
Мән дејирәм, бу анлар
мәни кәтирди чана,
О дејир ки, бу анлар
ајлар гәдәр узана.
Мәним үзүмдә севинч,
онун үзүндә кәдәр,
Онунчүн ағлајырса,
мәнимчүн күлүмсәјир,
сәкиләр, ағ сәкиләр.
Јары јола саланын
көнлүнә дағ чәкиләр!
Сәкиләр, ај сәкиләр.
Үстүнүзә нә гәдәр
дамыб исти көз јашы!
Бурда јола салыбдыр
нечә бачы гардашы.
Нечә ана баланы,
нечә јар өз јарыны,
севимли баһарыны.
Бир ај әввәл бурдача
ајрылдым севкилимдән,

Бир күн көрүшөчөйм,
 јенә, јенә бурда мән.
Бир ишә бах, ишә бах.
Бир сәкидә бир анда,
Дајаныбдыр јанашы
 јары јола салан да,
 јары гаршылајан да.

Ким кечәни күндүзлә,
 күнәши ајла көрмүш?
Ким һичраны вүсалла,
 гышы да јајла көрмүш?
Бу сәкидә гарышыр
 су — атәшә, ај — күнә,
Һичранын көз јашлары
 вүсал күлүшләринә.
Бу дүнјада вүсалла,
 һичранын көрүш јери,
Бәли, бу сәкиләрдир,
 бу вағзал сәкиләри!

ЧҮМӘ КҮНҮ

Һәфтәдә бир дәфә көрүшүрүк биз,
Һәфтәдә бир дәфә... Чүмә күнләри...
Бу күнлә дөјүнүр үрәкләримиз
Бири-биримизи дујандан бәри.

Дејирәм, еј базар, базар ертәси,
Чәршәнбә, адына, тез өтүшүн сиз.
Динсин гулағымда күлүшүн сәси,
Дәјсин бир-биринә нәфәсләримиз.

Гәлбин олмајајды бу дәрду сәри,
Нә көј ағлајајды, нә күл солајды...
Дејирәм, һәфтәнин бүтүн күнләри
Бизи бирләшдирән чүмә олајды.

Сән мәним јанымда оlanda, бир ан,
Күнәш доланмасын, јер һәрләнмәсин!
Ахмасын, јериндә дајансын заман
Вүсал ајрылыгла зәһәрләнмәсин.

Әгрәбләр једдинин үстүндә галсын!
Алым нәфәсини мән дә дәриндән.
Көрүш вахтымызда бир даш асылсын
Бүтүн саатларын әгрәбләриндән!

Март, 1957.

ЧАВАБ

Сорурсан ки, сөјлә нәдир мәни сәнә севдирән?
Нечә верим чавабыны, нечә билмирәм, нечә, мән.
Демирәм ки, баһардан хош, күл-чичәкдән инчәсән,
Бирчә буну билирәм ки, мәним үрәјимчәсән.
Нечә билмирәм суалыны һара, һара мән јозум?
Әкәр мән бир сәмајамса — сәнсән ајым, улдузум.
Бүлбүләмсә, мән өтәрәм бу чәмәндә сәнинчүн.
Сән мәнимчүн јаранмысан, мән дә, мән дә сәнинчүн.
Уча-уча бир дағамса, зирвәмдәки гарымсан.
Мән бағлы бир гыфыламса, сән мәним ачарымсан.
Демирәм ки, баһардан хош, күл-чичәкдән инчәсән,
Бирчә буну билирәм ки, мәним үрәјимчәсән.

Апрел, 1957.

ЕЈ АНА ТӘБИӘТ

Еј ана тәбиәт, де, нечин, нијә
Күлүн будағында тикан битирдин?
Булағын көзүнү готур кечијә,
Буланыг сујуну чејрана вердин?

Күлүн һәсрәтилә бүлбүл ағлады,
Үч ај налә чәкди, гара бағлады.
Күл ачылан заман, тәбиәт, нәдән
Бүлбүлүн көзүнү кор ејләдин сән?!

Үрәкләр таныды һөкмүнү дәрдин,
Јахшыны јахшыја туш кәтирмәдин.
Лејлини Мәчнуна, Зејнәби Зејдә,
Баһарын одуну гыша вермәдин.

Күнәшин башына јер доланса да
Күнәш буну билмир, де бу нә ишдир?
Ај, күнүн ешгилә даим јанса да
Онунла бир дәфә көрүшмәмишдир.

Еј ана тәбиәт, де, нечин, нијә
Күлүн будағында тикан битирдин?
Булағын көзүнү готур кечијә,
Буланыг сујуну чејрана вердин?

Мај, 1957.

ХАТИРЭЛЭР

(Н. Насанов бәстәләмишдир.)

Өмүр кечир бир су кими,
Көңлүмдәсән арзу кими.
Һәсрәтиндән гузу кими
Дилә кәлиб мәләр-мәләр
Гәлбимдәки хатирәләр.

Өзүн кетдин, сөзүн галды,
Синәм үстә көзүн галды,
Бағчаларда изин галды
Каһ ағлајар, каһ да күләр,
Гәлбимдәки хатирәләр.

Гәлбимизи јаман ачдыг.
Сармашыг тәк чох сарышдыг,
Каһ күсүшдүк, каһ барышдыг
Инди мәнә ширин кәләр
Өтән, ачы хатирәләр.

Ијул, 1957

СӘН АТДЫН ЈЕРӘ

Нә дејиб сачыны кәсдирдин, күлүм?
О күн кәлмәјәјдин көрүшә бары.
Кәсдирдин, ајаглар алтына дүшдү
Гумрал сачларынын гывырчыглары.

Һәр буруг телинә чан демишәм мән.
Сачыны нә гәдәр ијләмишәм мән.
Мәним тохундуғум гара телләри
Кәсдириб ајаглар алтына атдын.
Сән сач узатдығын нечә илләри
Дүзүнү сөјләсәк, бир күнә сатдын.

Сәнин сачларыны ахы, нечә ил
Сыхыб гәрг етмишәм мән өпүшләрә
Дүшүнсән, севкилим, сачларын дејил,
Мәним өпүшләрим атылмыш јерә...

Ијул, 1957.

ЈАРПАГ

Төвшүјә-төвшүјә гатар дајанды,
Тапышдыг, көрүшдүк...
көрүшмәјәјдик...

Синәмиз башында нә иди, јанды,
Нијә башымызы ашағы әјдик?

Нијә көјләр кими тутулдуг о күн?
Нијә бирдән-бирә белә дәјишдик?
Сәккизчә дәгигә данышмаг үчүн
Биз тут ағачынын алтына кечдик.

Бәли, дедиләр ки, бурада гатар
Сәккизчә дәгигә дурачаг анчаг.
Еј бу вахты гојан, инсафынмы вар?
Күнаһдыр үрәји гәлибә салмаг!

Севәнә нә саат, нә һәфтә, нә күн,
Јалныз бир көрүшә ил дә аздыр, аз.
Сәккиз дәгигәни һардан дүшүндүн,
Бизә әбәдијјәт өзү дә чатмаз.

Кәнардан баханлар күсәнди бизә.
Бәлкә дә «бәхтәвәр» дедиләр о күн.
Ким кирә биләрди үрәјимизә,
Биз ки, көрүшүрдүк ајрылмаг үчүн.

Титрэди додағым, титрэди дилим,
Сәнин дә вүчудун титрэди бу дәм.
Сәккиз дәгигәдә дүзү, севкилим,
Биз нә данышмышыг һәлә билмирәм.

Ону билирәм ки, өз үрәјимдә
Вахтын азлығындан килејләнирдим.
Алышыб јанырды сөз үрәјимдә
Сусурдум, дилими мән кимә вердим?

Сөзләр фикримиздә дәстәбәдәстә
Дүзүлүр, дағылыр, ашыб-дашырды.
Бизим јеримизә башымыз үстдә
Јарпаглар данышыр, пычылдашырды.

Бурулуб ачылан булудлар кими
Һалдан-һала дүшдүм һичран јелиндән.
Сәккиз дәгигәдә чәкдикләrimi
Бүтүн өмрүм боју чәкмәмишәм мән.

Өтдү јарпагларда јел нарын-нарын,
Өз һичран фитини гатар да чалды.
Анчаг һәрарәти додагларынын
Додағымда галды, дилимдә галды.

Мән һәмән бу јердән өтүрдүм дүнән
Чахдылар башыма санки дүнјаны.
Јарпаглар дилләниб сорушду мәнән:
«Нијә тәк кәлмисән, севкилин һаны?»

Нә чаваб верәјдим мән јарпаглара?
Јеријиб онларын бирини үздүм.
Хәјалән гајытдым өтән чағлара,
О мүгәддәс јери бир даһа сүздүм.

Сон көрүш... Әглими башымдан алмыш,
Хәстәһал олмушам о күндән бәри.
О тут ағачынын алтында галмыш
Елә бил гәлбимин дәјүнтүләри.

Бу јарпаг тохунмуш бәлкә үзүнә,
Өпмүш сачларындан, јанагларындан,
О, буна көрә дә әзиздир мәнә
Бүтүн ағачларын јарпагларындан.

Јарпағы гојмадым бир ан көзүмдән,
Каһ өпдүм, охшадым, каһ суја гојдум.
Һәр ону әлимә көтүрәндә мән,
Гәлбимин башында бир агры дүјдум.

Мән ону нә гәдәр әзизләдимсә
Күн-күндән гуруду, саралды, солду.
Чанымы ешгимә гурбан дедимсә
Гисмәтим јенә дә ајрылыг олду.

Бәлкә дә, бәлкә дә јанылмышыг биз,
Севда өтәркидир бир гонаг кими;
Бир заман бизим дә мәнәбәтимиз
Бәлкә солачагдыр бу јарпаг кими.

Ијул, 1957.

ГАЈЫТ

Телефон сәсләнәндә, дәрһал өзүм дулардым,
Үмид чәкисиндәки дәстәји галдырардым.
Кизли ишарәләрлә данышардым сәнинлә.
Јохсан, јохсан сән артыг,
Инлә, еј ешгим, инлә.
Инди кечәбәкүндүз телефон сәсләнсә дә,
Дәстәји көтүрмүрәм,
Көтүрмүрәм, мәнә нә!..
Бу јетим үрәјимлә јоллары кешт ејләрәм,
Сән ки, јохсан,
О дилбәр кечәләри нејләрәм!..
Дејирләр ки, Бақыда көзәл кечир һавалар,
Сәнсиз бу көзәллијин ахы, нә мәнәнасы вар?!.

Сәнсиз бу көзәллији мән ки, дуја билмирәм;
Көксүм алышыб јаныр, уфулдаја билмирәм.
Көзәллији сән идин мәнимчин һаванын да,
Баһарын да, ғышын да,
Саатын да, анын да.
Һара кетдин, еј мәним үрәјимин үрәји,
Мәним әзабларымын, гәмләримин бәзәји?
Сәнсиз һеч истәмирәм күнүн үзүнә бахам;
Сән јохсан,
Елә бил ки, мән өзүм дә һеч јохам!..

Сәнсиз,
Өзүндөн әввәл сәси, сорағы кәлмиш
Буз нәфәсли јазам мән.
Ишыгсыз улдузам мән.
Сәнсиз ачары итмиш гапалы бир хәзнәјәм.

Сәнсиз ахы, мән нәјәм?
Ким јазды бу ничраны өмрүмүзә, билмирәм?
Гајыт, гајыт, севкилим, ахы, дөзә билмирәм!
Сән, еј мәним баһарым, сән, еј өмүр күлшәним.
Көзүмә көз јашымдан пәрдә чәкилсин мәним,
Та ки, көрә билмәјим сәндән өзкә кимсәни.
Мәндән дә өзкә анчаг көрмәсин һеч ким сәни.
Ајрылыг нештәрилә кәл ганатма јарамы,
Кәл, көзүмүн јухусу, кәл, көнлүмүн арамы.
Кәл, сәни ахшам олчаг күчәләрдә кәзирәм.
Гајыт, гајыт,
Тез гајыт, јолуна мүнтәзирәм!

Ијул, 1957.

ДЕМӘ КӨКСҮМДӘ ИМИШ...

Үз гојуб дағлара кәздим сәни мән,
Күл-чичәкдән алараг әтрини мән,
Динләдим гушларын ничран сәсини;
Кечәнин сирр долү әфсанәсини.
Долашыб һәр јаны сордум сәни мән,
Тапдадым чох күлү, чох күлшәни мән,
Сәни көрдүм дејән һеч олмады, јар!
Дедиләр ахтаран ахырда тапар.
Тапдым ахырда сәни, аһ, нә дејим,
Демә көксүмдә имиш өз үрәјим.

Сентјабр, 1957.

ҮРӘК ЈАНҒЫСЫ

— Һеч олмаса, јухуда көрәјдим севкилими,
Мән онун һәсрәтиндә алышырам од кими.
Аһ, нејләјим көрәсэн?..
Бу арзума чатым мән?
— Дуз јејиб јатсан әкәр
Һасил олар диләкләр.

Чаван оғлан бир кечә чохлу дуз једи, јатды,
Ону су шырылтысы јухусундан ојатды.
Галхыб деди: — Јухуда ширин бир јуху көрдүм,
Севкилими дејил мән, бәс нәдәндир су көрдүм?
— Аһ! Јансајды үрәјин әкәр севкилин ичин,
Сән јухуда су дејил, севкилини көрәрдин.

18 ноябр, 1957.

АЈ ИШЫҒЫНДА

Нәғмә вар, динләјәндә
елә бил јетиширсән
ән бөјүк мурадына.
Нәғмә вар, динләјәндә
бүтүн гәмин, кәдәрин
кәлиб дүшүр јадына.
Нәғмә вар, динләјәндә
өтән ширин күнләри
аныр, аныр, јанырсан.
Нәғмә вар, динләјәндә
сән торпагдан үзүлүб
көјә ганадланырсан...
Нәдәндир, еј севкилим,
Динләјәндә һәр дәфә
мән «Ај ишығында»ны
сән дүшүрсән јадыма?
Јетиширәм елә бил,
бу дүнјада ән бөјүк
арзума, мурадыма.
Ај ишығы рәгс едир,
Санки о ај үзүндә.
Бәлкә ај ишығындан
Јарандын сән өзүн дә.
Сән дә о маһны кими
Һәм инчәсэн, һәм дәрин,
Һәм һәзинсэн, һәм ширин!..

Декабр, 1957.

М. Ф. Ахундов adına
Азәрбајҹан ҹумһурияты
КНГ АКАД. АСЫ

ШЕ'РИМИН АҲӘНКИ

Ҳөкмүнү сәндән алып һәр ајым, һәр күнүм дә,
Әлимә гәләм алсам сән дурусан өнүмдә.
Мәним көнлүм әбәди мәскәниндир, јериндир.
Гәләмимдән аханлар сәнин һиссләриндир.
Сән мәним һәјатымын, илһамымын өзүсән,
Сән өмүр китабымын илк сөзү, сон сөзүсән.
Сәнин һиссин, дүшүнчән өз рәнкидир ше'римин,
Үрәјинин вурғусу аһәнкидир ше'римин.

11 январ, 1958.

КЕЧИКМИШ МӘҲӘББӘТ

Мән билирәм, бу дүнјада
Јалһыз мәнә көз дикмисән,
Сән баһарым олсан белә
Нејләјим ки, кечикмисән.

Кечикмисән, јазыг бүлбүл,
Бағ-бағчалар хәзан олуб.
Вахтсыз өтмә, баһар кечиб
Күл дәрилиб, күл совулуб.

Бизим гоча тәбиәтин
Бир амансыз гануну вар:
Вахтсыз дәјән бир мејвәни
Шахта кәсәр, долу вурар.

11 январ, 1958.

* * *

Әкәр бу дүнјада сән олмасајдын
Мән кими севәрдим, ахы мән кими?
Сән әкәр мәнимчүн доғулмасајдын,
Киминлә бөләрдим әләмләрими?

Сән доғулан заман күн дә елә бил
Доғубмуш балача пәнчәрәниздән.
Анан билмәјиб ки, онунчүн дејил,
Башга бирисијчүн доғулмусан сән.

Дедин, кәрәк әглә гулаг асајдым,
Бу сөзлә нечә дә хәтримә дәјдин.
Әкәр бу дүнјада мән олмасајдым,
Сән дә сән дејилдин, бир өзкәсијдин.

Феврал, 1958.

САКИТ КӨЛӘ ДАШ АТДЫМ

Еј көнлүмүн өз сәси,
Мән санардым өзүмү дүнјанын мүгәддәси —
Сәнә раст кәлмәсәјдим.
Сәнин дујғуларынын о түл ганадларында
Учуб жүксәлмәсәјдим...
Әзаб одундан кечән уца дујғуларындан
Һәмишә дәрс көтүрдүм.
Тәмизлик ајнасында мән өз ләкәми көрдүм.
Мән јахшыча таныдым досту да, дүшмәни дә.
Сән өз тәмизлијинлә тәмизләдин мәни дә.

Јухусунда күл дәрән јухулу дујғуларын,
Һәлә әл тохунмамыш о улу дујғуларын
Мышыл-мышыл јатырды,
Шириң хәјалларынын шириң лајлаларына,
Бирдән тохундум она.
Ајылтдым јухусундан,

Ајылтдым өзүм үчүн.
Ахы, онсуз да бир күн
Сән өз јухуларындан галхыб ојанмалыјдын,
Киминсә севдасына алышыб јанмалыјдын.

Сакит көлә даш атдым,
Сән диксиндин...
Ојанды јухулу дујғуларын.
Сәни мәнә јашатдым.
Елә ки, бу севданын архасынча сән учдун,
Тез-тез вахты сорушдун.

Күндә тәгвимә бахдын.
Бирчә күнүн ешгинә
Алты күнү дарыхдын.
Саатлары, күнләри арзу дәјирманында
Сән үјүтмәк истәдин,
Вахты өтмәк истәдин.
Хошбәхтәм ки, көнлүмүн
Чылғын дүјғуларыјла
Јашадырам сәни мән.
Башгасыны јашатмаг
Даһа көзәл олурмуш јашамағын өзүндән.

1959.

1960-
1970

ҺЕЈФ

(О. Казымов бәстәләмишдир.)

Һејф о көзләрә, о бахышлара,
Өзкә бирисинә бахачаг һәмән.
Һејф о илаһи, гөвси гашлара,
Сыначаг кәдәрли дүшүнчәләрдән.

Һејф о аловлу өтән чағлара,
Учан, јад будаға тез гоначагдыр.
Һејф күлә бәнзәр о додағлара,
Өзкә бир додаға тохуначагдыр.

Күлүм, һејф сәнә, һејфләр мәнә.
Горуја билмәдим мәһәббәтими.
Өзүм билә-билә верирәм јенә
Өзкә бирисинә сәадәтими.

Август, 1960.

* * *

Купе сыхыр мәни, јата билмирәм,
Заман тәк өтүшүр, ахыр тәкәрләр.
Тәкәрләр мәни дә өзүјлә баһәм
Бир охун башына фырладар, һәрләр...

Дуурсан өнүмдө дөрд-сөринлө,
Каһ «кәлмә» дејирсән, каһ «кәл» дејирсән.
Нифрәтинлө дејил, мәһәббәтинлө
Сән мәни нечә дө лә'нәтлөјирсән!

Август, 1960.

БИР САЛАМА ДӘЈМӘДИ

Бу күн мән сәни көрдүм,
салам вермәк истәдим,
Үзүнү јана тутдун.
Сөјлө, илләрдән бәри
Гәлбимизин бир дујуб
бир вурдуғу илләри,
Ахы, нә тез унутдун?
Беш илдә көзүмүздән ахан о ганлы селләр,
Бир салама дәјмәди?
Неч үзүмә бахмадан јанымдан нечә кечдин?
Сән ешгин саламыны горхујамы дәјишдин?
Јохса сән өз әндинә, илгарына ағ олдун?
О гәдәр јахын икән, бу гәдәр узаг олдун.
Ширин күлүшләримиз, ачы фәғанларымыз
бир салама дәјмәди?
Гајғылы анларымыз, гајғысыз анларымыз
бир салама дәјмәди?
Сән нејләдин бир дүшүн!
Јалныз инди анладым: аһ, сән даһа мәнимчүн
әлчатмаз бир чичәксән,
Јашанмыш күнләрим тәк кери дөнмәјәчәксән!..
Гоп, еј туфан, әс, еј јел! Хәзәл олум, төкүлүм
Дүз беш ил үрәјимдә
Бәсләдијим мәһәббәт, бир салама дәјмәди.
Бир күнлүк һәсрәтимә дөзә билмәјән күлүм,
Бәс нә олду? Бу һәсрәт бир салама дәјмәди?
Кетдин, далынча бахдым, чан ајрылды чанымдан,
Сән нечә е'тинасыз өтә билдин јанымдан?
Аһ чәкдим, башым үстә јарпаглар әсди, күлүм,
Сәнин гәлбин әсмәди.
Керијә дө бахмадын!
Нијә сәнин јолуну мәһәббәтин кәсмәди?..
Газанчымыз де, буму?

Дејилмәмиш о салам әлвидамыз олдуму?
Сән мәнә зүлм ејләдин, мәнә зүлм јарашыр,
Бир салама дәјмәјән ешгә өлүм јарашыр!

Сентјабр, 1961.

САҢИЛӘ ЧЫХМАГ ИСТӘЈИРӘМ

Көрүшдүк, көрүшдүк ајрылмаг үчүн;
Дүнја көзләримдә гаралды о күн.
Дејин ки, сәбр елә, кәл бир аз да дөз;
Әбәди вүсалчын ајрылырыг биз.
Дедим: — Тутмамысан дилә аз мәни,
Дејин: — Дил севмир ки, севән үрәкдир.
Дедим: — Тәсәллиләр овутмаз мәни,
Чичәјә исти јох, баһар кәрәкдир.

Һачыкәнд, Август, 1961.

* * *

Унутмаг истәрәм!..
Өзүм өзүмдән,
Бир даһа ајрылыб һачаланмајым.
Кечәләр јатырам бир фикирлә мән:
Сәни дүшүнмәјим, сәни анмајым!..

Бу елә гајғы ки, бу елә гәм ки,
Аздырар јүз иллик јолундан сәни.
Сәһәр дө, ахшам да дүшүнүрәм ки,
Кәрәк дүшүнмәјим неч заман сәни.

Унудар фикирлә, хәјалда, тәкчә
Унутмаз үрәкдә, севән-севәни.
Мән өзүм-өзүмә «унут!» — дедикчә,
Өзүмү унутуб тапырам сәни...

«Унудум» — дејирәм, анчаг нә фајда!..
Јадымдан чыхмамыш дүшүрсән јада.
Ешгимин одуну сөндүрә билмир,
Гәзәбим сел кими ашыб даһса да.

Октјабр, 1961.

ГЫСГАНЫРАМ МЭН

О, чалыр, нэгмэнин нэр халында сэн,
Гэлбини, руһуну тапмысан дејэн.
Унудуб заманы, вахты, мөканы
Хэјал дүнјасында мөчлис гурмусан.
Сэслэрин одуна эридиб чаны,
Өзүнү нэгмэјэ гарышдырмысан.
Нэгмэ алды сэни мэним элимдэн,
Сэни, нэгмэјэ дэ гысганырам мэн.

Дајаныб күзкүнүн габағында сэн,
Пэришан сачына дараг чэкирсэн.
Арзулар, дилэклэр тэмэннасыдыр
Бу гоча дүнјада нэр кэсин, күлүм.
«Пэришанлыг зүлфүн өз гајдасыдыр»,
Налы пэришанлар нејлэсин, күлүм?
Күзкү дэ зөвг алыр көзэллијиндэн,
Сэни, күзкүјэ дэ гысганырам мэн.

Өмрүн јолларыны инамла кечдим,
Ахырда одланды бағрымын башы.
Ешгин чешмэсиндэн бир дамчы ичдим,
Ахды селлэр гэдэр көзүмүн јашы.
Бу дэрдэ табламаг мүшкүл олса да,
Ешгсиз үрэји даш санырам мэн.
Дүшмэсин араја күлүм, ган-гада,
Сэни, өзүнэ дэ гысганырам мэн,
Даим өз-өзүнүн јанындасан сэн,
Нејлэсин нэфтэдэ бир јол көрүшэн?

СОРУШМА

Сорушма, мэн сэни нечин севмишэм,
Нечин јараныбдыр, нечин бу алэм?
Бир соруш, булудлар нечин бурулур,
Нечин о каһ јағыш, каһ булуд олур?

Бир соруш, бир соруш бэс нэдэн белэ, —
Далгалар өзүнү чырпыр саһилэ?
Бир соруш, эсэндэ дәли күлөклэр,
Нијэ пычылдашыр, күллэр, чичөклэр?

Нечин севдијими билмэдэн мэн дэ,
Севирэм, сеvirэм... инсан севэндэ
Јалныз өз көнлүнүн сэсини динлэр,
Нечин севдијини билмэз севэнлэр.
Нечин севдијини билсэ бир үрэк,
Севмэјир демэк,
Севмэјир демэк!

Janвар, 1962.

* * *

— Елэ бахма, гадан алым,
Нэр баханда көнлүм олур дилим-дилим.
— Нечэ бахым?
— Елэ бах ки, мэн дэ сэнэ баха билим.
— Бу мэним өз бахышымдыр,
Нардан алым тэзэ бахыш?
— Дүзү мэндэ чан галмамыш.
— Онда бахма!
— Нечэ? Мэкэр бу мүмкүнмү?
Күлүм, мэндэн нэ тез бездин?
Экэр сэнэ мэн бахмасам
Сэн дэ белэ көрүнмэздин.

Август, 1962.

ҲАНСЫМЫЗ ЈОХУГ?

Тэкэм, тэкэм отагда,
Үшүтмэлэр долашыр елэ бил ки, чанымда.
Јанылдым!
Неч олмајыб сэнсиз бирчэ аным да.
Начан тэк олмушам мэн?
Мэним дүшүнчэлэrim мэкэр сэн дејилмисэн?
Мэкэр кизлэнмэјибми тахыл, сүнбүл ичиндэ —
Этир дэ күл ичиндэ?
Бизэ бирдир јахын да, бизэ бирдир узаг да.
Инди һансымыз јохуг билмирэм бу отагда?!

Janвар, 1963.

ЕШГИМ

Өмрүмө нур чилэ, алыш, јан, ешгим,
Руһум да, чаным да артыг сәнинди.
Мәним өз көнлүмдө доғулан ешгим,
Һаким кәсилибдир көнлүмә инди.

1963.

КӨЗҮН ДИЛИ

Гара көзләр,
Ала көзләр,
Гонур көзләр...

Нә гәдәр сөзләр
Дејилмиш мәдһинә көзәл көзләрин,
Шаирләр, инди дә мәнә сөз верин.
Горхурам көзләрин мән, көзәлиндән,
Аман көз әлиндән, дад көз әлиндән!

Көздән һансы гәлбә дағлар чәкилмәз?
Көзүн дедијини дил дејә билмәз.
Һәм инчә, һәм дәрин дили вар көзүн.
Сөзүнү үрәкләр анлајар көзүн.

Мәләр чыхмаса да үрәјин сәси,
Елә ки, һавада көзләр өпүшүр.
Ешгин дә илк оду, илк шәрарәси
Әввәлчә үрәјә көзләрдән дүшүр.

Көзләри мәдһ едән ше'р дә керчәк,
Көзүн өз дилиндә јазылсын кәрәк.
Бу дил мүәммадыр, бу дил чәтиндир,
Бу диллә динәни бу диллә диндир.

1963.

ОН ДӘГИГӘ СОНРА

Ајрылдыг... Ајрыланда
Елә зәнн еләдим ки,
Гәлбим бошалыб тамам.
Гәлбимдәки һәр сөзү,
Һәр сирри, һәр мәтләби
Мән дејиб гуртармышам.

Онча дәгигә сонра
Он мин сөзүн, суалын
Оху батды гәлбимә.
Бу сөзү, бу сәһбәти
Кимә дејим, мән кимә?

Онча дәгигә сонра
Күлүм, сәнлә тәзәдән
Көрүшмәк истәдим мән.
Онча дәгигә сонра
Мәнә елә кәлди ки,
Он ил данышсам әкәр
Сөзүм гуртармаз јенә,
Јүз ил аздыр, аз, јенә.

О көрүш күнләримиз
Кәлди мәнә ан кими.
Көрүшмәк истәјирәм
Сәндән ајрылан кими.

Сентјабр, 1963.

ЈОХ, ДУШМУРӘМ, ГАЛХЫРАМ

Ән уча мәртәбәдә јашајырсан...
Чох көзәл!

Мәни бу пилләләрлә
Имтаһана чәкмә кәл!
Јох, јох! Мәнә демә ки,
муғајат ол өзүндән,
чыхма бу пилләләри
Хәстә үрәјинлә сән!

Јох! Онлар јормур мәни!
 Бир аддыма галхырам
 јухары беш пилләни.
 Дүшәндә бир пилләни
 Беш аддыма дүшүрәм.
 Дүшүрәм... Јох дүшмүрәм,
 Санки јохуш галхырам.
 Мәни јола салырсан:
 Каһ өзүмә, каһ да ки,
 дөнүб сәнә бахырам.
 Пилләләри адлајыб
 Ахы, дүшә билмирәм,
 Көјнәјим тондан ағыр,
 Сыхыр мәни әјнимдә,
 Дүшүрәм...
 Дүшә билмирәм
 сәнин бахышларынын
 ағырлығы чијнимдә.

Јох! Мән пиллә дүшмүрәм,
 Руһум дүшүр көјләрин
 Мин-мин мәртәбәсиндән.
 Һара кедим, билмирәм
 Ајағыма долашан
 үрәјимлә инди мән?

Дүшүрәм, хәјал кими...
 Апарырам бејними,
 Үрәјим сиздә галыр.
 Кәдәрим јанымдадыр,
 Фәрәһим сиздә галыр...
 Мәним бу тәрс тәлејим
 Көр бир нечә залымдыр,
 Енишим — һичранымса,
 Јохушум — вүсәлымдыр.
 Сәнин пилләләрини
 Галхмаг нечә асандыр,
 Дүшмәк, енмәк чох чәтин!
 Бу да мә'насыз дејил,
 Һәр иши тәрсинәдир,
 Әзәлдән мәһәббәтин!

Октябр, 1963.

СЭН — ИЛҲАМ

Мәним ики севкилим вар,
 Бири сәнсэн,
 Бири илһам.
 Илһамы да сәндән алыб
 Мән көјләрә учалмышам.
 Вүсәлындан дејил, күлүм,
 Һәсрәтиндән кам алмышам.

Илһамымы сәсләјәндә,
 Көз өнүмә кәлән сәнсэн.
 Илһамымла бир ағлајыб
 Илһамымла бир күләнсэн.

Дөнүб сәни сәсләјәндә
 Сәнинлә бир,
 Үрәјимә илһам кәлир,
 Илһам кәлир...

Апрел, 1964.

ИШЫГ — ГАРАНЛЫГ

Ишыға мөһтачдыр ишләр, әмәлләр,
 Анчаг гаранлыгда көрүшүрүк биз.
 Өзүн де, ишыға нә лүзум, әкәр
 Алышыб јанырса үрәкләримиз?!

Адамлар ичиндә мәним дејилсэн,
 Һамы сејр еләјир һеј, мүдам сәни.
 Һәмишә ишыгда итирирәм мән,
 Анчаг гаранлыгда тапырам сәни.

Апрел, 1964.

ҺӘСРӘТ

Јохсан...
 Гәрибә ишдир.
 Данышырам јенә мән
 Әлим гәләм дә тутур,

Дуруб ше'р жазырам
Сәһәр-сәһәр сәнә мән.

Сән һәм мәним кәдәрим,
Сән һәм дә шадлыгымсан,
Сән мәним эсарәтим,
Һәм дә азадлыгымсан...

Јохсан...
Гәрибә ишдир
Гәлбим,
• һиссим,
дүшүнчәм,
Ахы, ојагдыр мәним
Нечә нәфәс алырам —
Һавам ки, јохдур мәним?

Јохсан...
Сән мәним үчүн
Хош арзуларсан демәк,
Баһарда гарсан демәк,
Гышда баһарсан демәк.
Јохсан...
сән мәним үчүн
Даһа чох варсан демәк.

Севиләнләр, севәнләр
Ајрылығын, һәсрәтин
Әлиндән дад чәкди, дад.
Ешг — һәсрәтин анасы,
Һәсрәт — ашигә устад.

Өмрүн боју гачмысан,
Арханча јүјүрмүшәм.
Сәндә имкансызлығы,
Узаглығы көрмүшәм.

Һәсрәт өјрәтди мәнә
Һардајам...
инди һардан
Һара кедәчәјәм мән.
Нәјдим, инди нәјәм мән?

Һәсрәт өјрәтди, һәсрәт
Вахтын һардан башлајыб
Һараја вардығыны.
Һәсрәт өјрәтди

мәнлә
Башлајан бир һәјатын
Сәндә гуртардығыны.

Һәсрәтниннн көзүлә
Мән дүнјаја баханда
Кечәләр күндүз олур.
Һәсрәтниннн зүлмәти
Көзләримә нур верир,
Идракыма көз олур.

Һәсрәтим башлананда
Башланыр бу чаһана
Сонсуз һејрәтим мәним.
Идракымла јашыддыр
Ешгим, һәсрәтим мәним...

Бөјүк бир шаир дүнән
Вахтын гысалығындан
Дад чәкиб «узан!» — деди,
Анын гыса өмрүнү
О узатмаг истәди.

«Еј ан, сән узан» дејиб
Вахта бөһтан јазды о.
Әкәр һәсрәт чәксәјди
Ана јалвармазды о.

Онда о биләрди ки,
Һәсрәтин бирчә аны
Бәрабәрдир илләрә.
Бирчә күнлүк ајрылыг
Нечә иллик вүсалдан
Узун олур јүз кәрә.

Бирчә күнлүк ајрылыг
Сачда јүз ағ дән олур;
Һәсрәт вахты узадан,
Сәбри кедәлдән олур.

Һәсрәтин — мәһәк дашым,
Һәсрәтин — јол јолдашым
Јаныр башым үстүндә
О, улдуз тәк, о, күн тәк,
Мәрданәдир, бөјүкдүр
Һәсрәтин дә өзүн тәк...

Ијул, 1964, Кисловодск.

Пајыз јарпағы тәк пәришан олур
Долаблар күнчүндә галан мәктублар.
Изсиз күнләр кими лап унудулур
Бир вахт көнлүмүзү алан мәктублар.

Көһнә мәктублара бахырам бир-бир,
Күнләр кәлиб кечир көзүм өнүндән.
Күнләр каһ ағлајыр, каһ күлүмсәјир,
Од сөнүб,
күл илә ојнајырам мән.

Бир вахт һәр сөзүнү эзбәр билдијим
Мәктублар адичә варагдыр бу күн.
Бурдакы арзулар, дујғулар, дүзү
Көнлүмә нә гәдәр узагдыр бу күн.

Көнлүмү титрәдән нә дујғудур бу?
Заман кәнчлијими јеләми вермиш?
Инсанын өз һисси, ешги, арзусу,
Инсандан нә гәдәр узаг дүшәрмиш!..

Кечмиши тәзәдән јашајырам мән,
Өмрүн үфүгүндә күлүр дан јери.
Дејирәм, инсанын бәзән өзүндән
Даһа чанлы олур хатирәләри.

Һәр вараг үстүндә бир күнүн изи,
Чанланыр тәзәдән өтән күнләрим...
Чансыз варагларда тапмышам сизи,
Еј итән күнләрим, итән күнләрим.

Мәктублар бир гәлбин арзусу, ешги —
Бәнзәјир чағлајан јаз селләринә.
Мәктублар көрпүдүр, бағлајыр мәни
Өмрүмүн чинәкли саһилләринә...

Күлмәли көрүнәр бәлкә дә сәнә
Еј көнүл, бу көһнә «шанлы мәктублар».

Анчаг ширинсиниз,
еј мени мәнә
Гајтаран мәктублар, чанлы мәктублар!

Октябр, 1964.

* * *

Нечә одсан билмирәм,
Сән баша сал бир мәни!
Нә гәдәр јанындајам,
Одун јандырмыр мәни.

Елә ки, ајрылырам,
Ајын, күнүн башына
Мәни доландырырсан,
Нечә одсан билмирәм,
Узагдан јандырырсан...

Нојабр, 1964.

СЕВӘ БИЛИРӘМСӘ

Анчаг мähәббәтчүн јаранмышам мән,
Аламмаз әлимдән бу һаггы кимсә.
Хошбәхтәм,
күсмәрәм өз тәләјимдән,
Әкәр сеvirәмсә...
сеvилирәмсә...

Мәһәббәт — амалым, арзуларымдыр,
Она кайнатым, чаһаным дејим.
Мәним дөвләтимдир, мәним варымдыр
Бүтүн варлығымла севә билмәјим.

Севә билирәмсә әкәр үрәкдән
Дүнјанын ән көзәл адамыјам мән.

Сәни сеvirәмсә сеvirәм демәк
Һәјаты,
дүнјаны,
јохдур дүшмәним...

Әкәр сеvirәмсә — гәлбим ајнатәк
Шәффафдыр,
һәссасдыр,
көврәкдир мәним...

Бу көнүл ајнама күлүмсәјәрәк,
Көјләр дә,
јерләр дә
әкс олур һәмән.

Сеvirәм,
сеvirәм,
сеvirәм,
демәк,
Бүтөв бир аләмәм, кайнатам мән.

Мән ки, кайнатам, аләмәм, нә гәм,
Ајым да,
Күнүм дә,
Улдузум да вар.

Һәм зүлмәт,
һәм дә ки,
ајдынлығ кечәм,

Һәм ачығ,
һәм тутгун
күндүзүм дә вар.

Де мәнән варлысы дүнјада вармы?
Севән дә өзүнү јохсул санармы?

Мәним өз ешгимин өз улдузлары
Дағыдыр, көнлүмә нур, гучаг-гучаг...
Ахы, бу сәрвәти, дөвләти, вары
Мәһәббәт бәхш едәр нисана анчаг.

Бәли, илк инсанла һәмјашам артығ,
Билмирәм ајдајам, ја күндәјәм мән.
Замандан, мөкәндан чыхмышам артығ,
Дүнјәви аләмийн фөвгүндәјәм мән.

Өз бөјүк ешгимлә фәзадајам мән.
Мәни ендирмәјин јерә, амандыр.
Дүнја чох кичикдир мähәббәтимдән,
Һәр арзум бир чаһан, бир асимандыр.

Верир арзуларым көйдө сәс-сәсә,
Демәјин јердә кәз, јер бәс дејилми?
Јанан бир үрәјә, севән бир кәсә
Көјләрин өзү дә гәфәс дејилми?

Севә билирәмсә әкәр үрәкдән
Дүнјанын ән көзәл адамыјам мән!

Декабр, 1964.

* * *

Бу күн сәнин ад күнүнмү?
Хејр! Бу күн,
Доғулдугун күндү сәнин.
Севән күндән јашамаға башламысан,
Бу күндән дә һесабланыр тәвәллүдүн.
Ешгимизин он јашы вар,
Дәрја гәдәр көз јашы вар.
Һәсрәт ахыр арамыздан бир чај кими,
О саһилдә сән дурмусан,
Бу саһилдә мән дурмушам.
Мәһәббәтин бадәсини
Мән бу чајдан долдурмушам...
Бу чај бизим көз јашымыз,
Дибиндәки сал дашлары
Гәмхарымыз, сирдашымыз.
Бу сөвдаја дүшән күндән,
Бу дүнјанын һәр дәрдинә, һәр гәминә
Сирдашам мән!
Демәјин ки, гырх јашым вар,
Һәсрәтимлә һәмјашам мән.
Һәсрәт ахыр арамыздан
Бир чај кими...
Кечә-күндүз
Фәғанда мән, һарајда мән.
Бу һәсрәтлә бирләширик,
Дајансаг да
О тајда сән, бу тајда мән!..

1965.

УНУТДУРДУН СӘН МӘНӘ

Хәјалынла, фикринлә
Һәмнишә сәрхошам мән.
Унутмушам өзүмү,
Дөнүб сән олмушам мән.

Өз көнлүмүн сәсиндән,
Өз көнлүмә үн дүшүб,
Дағлар башы гаралыб,
Дәрәләрә күн дүшүб,
Нијә беләдир,
күлүм,
Сән өзүн билмәлисан,
Фикримә дүјүн дүшүб!

Һәгигәт — күман олуб,
Хәјалым — думан олуб
Каһ дүзәндә сүрүнүр,
Каһ тәпәдә көрүнүр,
Илишир коллугдара.
Фикирләр — гырыг-гырыг,
Арзулар пара-пара.
Үмидләр пәрән-пәрән,
Гәсәмләр — јалан олуб,
Ан вар дөнүб ил олуб,
Ил вар, дөнүб ан олуб.

Һәсрәтим, бу анлары,
күнләри,
даныр мәним.
Саатымын әгрәби
Јалныз сәнин башына
Дөнүб доланыр мәним.
Сәнә көнүл верәли,
Мәним үчүн
бу көһнә
вахт өлчүсү позулду,
Сәнин мәһәббәтинин
Дәрәчәси, өлчүсү
Мәним вахт өлчүм олду.

Бир шахталы гышдајам,
Мәнә элван баһары
Унутдуран сән олдун.
Анчаг һәр күн баһары
Мәндән соран сән олдун!

Үмманам.
Саһилими
Унутдурдун сән мәнә
Гарлы дағам,
селими
Унутдурдун сән мәнә.
Кечәјәм,
күндүзүмү
Унутдурдун сән мәнә.
Инсанам,
өз-өзүмү
Унутдурдун сән мәнә.

Бу дүнјада һәр шеји
Унутдуруб сән мәнә
Чәкдирмисән көз дағы,
Әвәзиндә өјрәтдин
Сәни унутмамағы!..

ЕШГ — СӘТӘЛЧӘМ

Бүсал нәсиб олмады
Бу дүнјада онлара.
Көнүлләр баш әјмәди
Ешгә гәним кәсилән
Амансыз ганунлара...

Нәһәјәт,
Кәлди бир күн,
Ики гүтбә ајрылды
Һәјат да онлар үчүн,
Бир тәрәфдә мәнәббәт,
Бир јанда вахтсыз өлүм.
Мәнәббәтсиз јашамаг
Онлара дәнһәт, зүлүм...

«Мәнәббәтдән јарандыг,
Мәнәббәтин јолунда
Өлмәк нә хошдур!..» — дејә
Онлар вериб әл-әлә
Галхдылар бир тәпәјә.
Онлар бу учалыгда
Һәјатдан узагдылар,
Онлар инди һәјата
Бу зирвәдән бахдылар.

Онларын көзләриндә
Јердәкиләр бир анда
Нә гәдәр кичилдиләр.
Бу зирвәнин башында
Һәјаты јох,
өлүмү
Онлар зирвә билдиләр.

«Әһдә вәфа гылмалы»,
Дејә јумуб көзүнү
Ғајанын зирвәсиндән
Оғлан атды өзүнү.

Ендими?
Јох! Енмәди!
О даһа да учалды.
Өлүмүн пәнчәсиндән
Өлүмсүз һәјат алды.

Инди нөвбә гызындыр
Јерә бахды, —
Дурухду...
Оғлан гуштәк учдуму?
Әтраф бомбош...
О, јохду...

Гызын көзү гаралды,
Ғәлбини дәнһәт алды.
Јерә баха билмәди,
«Јох, јох! Чәтиндир!» деди.

Гыз горхду,
Гыз чэкинди.
Мәһәббәтсиз һәјаты
Өлүмдән уча билди.
Чох учајды о, бајаг.
Башыны дик тутараг
Ғајанын зирвәсиндә
Дајанмышды ғәјатәк.
Башыны ендирәрәк
Инди ғәјә башында
Бир милчәјә дөндү о.
Оғлан кими ғәјадан
Атылыб учалмады,
Јаваш-јаваш енди о.

Һәлә әрә дә кетди
Севмәдији биринә.
О күндән бир даш асды
Үрәјинин јеринә.

О, јашады севкисиз,
Јашамады, сүрүндү.
Өлүм она мин кәрә
Һәјатдан хош көрүндү.

О, өлүмдән горхараг
Һәјатыны, ешгини
Чох учуз сатмыш демә.
Ешгин јолунда өлмәк
Башга һәјатмыш демә.
Јалныз инди билди ки,
Мәһәббәтсиз јашамаг
Өлүмдүр инсан үчүн.
О өлүбмүш
өлүмдән
Һәјата ғәјыдан күн.

Гыз һәјата ғәјыдыб
Өз-өзүнү данлады,
Лә'нәт нифрәт газанды,
Оғлан һәјатдан кедиб
Әбәдијјәт газанды.

Ахыр сојугдәјмәдән
Гыз да кетди дүнјадан.
Сәтәлчәмә верилди
Ешгә верилмәли чан.
Онун һәјаты кими
Өлүмү дә үрәксиз,
Сәссиз, хәбәрсиз олду.
Өлдү ијирми бешиндә
Анчаг һеч кәс демәди
Бу өлүм нә тез олду.
Оғлан да өлдү, гыз да,
Өлүм өлүмдүр,
нә гәм.

Анчаг дүшүн!
Дүнјадан
Бирини ешг апарды,
О бирини сәтәлчәм!

Өлүм өлүммү?
Јох, јох!
Өлүм вар ки, јолунда
Аздыр мин чан да версән.
Өлүм дә вар ки, она
Ади ғарышганын да
Өмрүнү ғыјмарам мән!

Гыз һәјата ғәјыдыб
Лә'нәт, нифрәт газанды;
Оғлан һәјатдан кедиб
Әбәдијјәт газанды...

ӨЗҮНДӘН АҢРЫЛА БИЛМӘЈӘЧӘКСӘН

Дејирсән, дәрд олду бизә ешгимиз,
Сарсынты, үзүнтү јетмәзми артыг?
Үрәкчә нә гәдәр бир олсаг да биз
Һәјат јолларында ајрылмалыјыг.

Айрылмаг! Сөз асан, эмэл чэтиндир,
Севмэк! Бу ки, сәнин өз фитрәтиндир.
Нечә аырасан оду үрәкдән,
Истини атәшдән, әтри чнчәкдән?..

Мәним өз истәјим, мәним өз камым —
Сәнин өз истәјин, сәнин өз камын.
Сәнин ад күнүндүр мәним бајрамым,
Мәним ад күнүмдүр сәнин бајрамын.

Бирн-биримизчүн доғулмушуг биз.
Бирдир һәр ешгимиз, һәр истәјимиз.
Демә ки, јанымча нә һәрләнирсән?..
Мейвәрин башына кәрәк һәрләнәм.
Бә'зән сәбәбсиз дә кәдәрләнирсән,
Сәбәби ахтарма,
о сәбәб мәнәм!

Гәлбин чох учалыр, чох ганадланыр,
Она зирвә мәнәм,
Она сон мәнәм.
Јата да билмирсән узун кечәләр,
Көзләриндән гачан о јухун мәнәм...

Һәр кәсә тутмадын ахы, тән мәни.
Сән дә бу дүнјада мәнимчүн тәксән.
Сән гова биләрсән евиндән мәни,
Гәлбиндән ки, гова билмәјәчәксән.
Сәнин һәр дөгигән, һәр анын мәнәм,
Ахы, адын мәнәм, үиванын мәнәм.

Гапыны үзүмә бағласан да сән,
Өзүндән айрыла билмәјәчәксән...
Сән ки, сән дејилсән,
Сән дә бил, мәнәм.
Јашыны чохалдан, сәни учалдан,
Күн мәнәм,
Ај мәнәм,
Күлүм, ил мәнәм!..

1965.

КЕЧӘЛӘР

(Шәмси Кәримов бәстәләмишдир.)

Көјдә јаныр ајлара
Ишыг дүшүр јоллара.
Бәнзәјир нағыллара
Бизим улу кечәләр,
Гәлби долу кечәләр.

Сәсләјиб һајлар мәни,
Улдузлу көјләр мәни,
Јухудан ејләр мәни
Бу јухулу кечәләр,
Күл гохулу кечәләр.

Каһ сөнүр, каһ алышыр,
Өз рәнкинә гарышыр,
Бизә нағыл данышыр
Мин дүјғулу кечәләр,
Гәлби долу кечәләр.

Дан улдузу — пәнчәрә,
Ишыг сачыр һәр јерә.
Кәсә билмир сәһәрә
Кедән јолу кечәләр,
Әсрар долу кечәләр.

1965.

АЛМА АҒАЧЛАРЫ ЧИЧӘКЛӘЈӘНДӘ

(Романс)

Өтән јаз көрүшдүк сизин бағчада,
Көнлүмә јаз көчдү о күндән бәри.
Ноғултәк сәпилди башымыз үстә
Алма ағачынын ағ чичәкләри.

Көрүшдүк һәмишә сизин бағчада,
Һәр көрүш нечә яш бөҗүҗүрәм мән.
Баһар палтар бичди бу мәһәббәтә
Алма ағачынын ағ чичәҗиндән.

Чәмәнләр, чичәкләр мин этир сачды,
О вахт ки, мән тапдым өзүмү сәндә.
Бизим ешгимиз дә илк чичәк ачды
Алма ағачлары чичәкләҗәндә.

1965.

МӘН ҺӘМИШӘ СӘНИНЛӘҖӘМ

(И. Топчубашев бәстәләмишдир.)

Көнүл ки, вар, каһ ачылыр, каһ тутулур,
Ким деҗир ки, севки сөнүр, унудулур?
Унут демә, севән дил јох, үрәҗимдир,
Дилә нә вар, дилдә һәр шеҗ асан олур...

Истәрәм ки, симә дөнүб мән инләҗәм,
Өз көнлүмү нәғмәләрлә сәнә деҗәм.
Күман етмә мәнән гачмаг асан олар,
Ону бил ки, мән һәмишә сәнинләҗәм...

Овчун олуб мән кәсәрәм бәнд-бәрәни
Долашарам о дәрәни, бу дәрәни.
Гачыб кирсән отагына күләк олуб,
Сәһәр-ахшам мән дөҗәрәм пәнчәрәни...

Даға галхсан, булудлара дөнәрәм мән,
Јерә енсән, јағыш олуб енәрәм мән.
Нәғмә олуб бир додагда чичәк ачсан,
Каман олуб сәсин үстә динәрәм мән.

1965.

КӨЗӘЛЛИК БӘХШИШДИР

Сәни һәр көрәндә мат галырам мән
Ана тәбиәтин сәхавәтинә.
Елә бил тәбиәт көзәллиҗиндән
Бир парча аҗырыб бәхш едиб сәнә...
Јүз дәфә,
Мин дәфә бахдым,
Мән анчаг
Бир гүсур көрмәдим сәндә...
Көзәлсән!

Өҗүмә!
Бунунчун өзүнә јох, јох,
Ана тәбиәтә миннәтдар ол сән!

Көзәллик бәхшишдир... О, өз јерини
Дәҗишир...

Бәхшишлә өҗүмәз инсан.
Ана тәбиәтин вердикләрини
Алыр әлимиздән амансыз заман...
Өзүнү, бәхшишлә күвәнсән — гына!
Күвән бу дүнјада газандыгына!

Апрел, 1965.

КӨЛКӘМ ГӘДӘР ЈАХЫНСАН

(Ниҗамәддин Мусаҗев бәстәләмишдир.)

Аҗрылыгын еҗләди
Көнлүмү дағ-дағ, күлүм.
Гыш кими дүшүнчәли,
Јаз кими оҗнаг күлүм:

Көлкәм гәдәр јахынсан,
Анчаг тута билмирәм.
«Унут» демәк асандыр,
Мән унуда билмирәм.

Соҗуглуғун көнлүмә
Салды гара хал, күлүм.
Дәниз кими далғалы,
Һеҗкәл кими лал күлүм.

Бәс нәјәдир күманын,
Ај күманлы күмансыз?
Көнүл кими вәфалы,
Ағыл кими амансыз.

Кечә кими фикирли,
Күндүз кими шән, күлүм.
Ики һиссин әлиндә
Кәл ојнама сән, күлүм.

Апрел, 1965.

* * *

— Фикирлисән?
— Јох! — дедим,
Кәдәримиз кизләдир, мән гәмими данырам,
Нәдәнсә өз дәрдимиз һамыја гысганырам.
Кәдәрли анларымда мәни һеч кәс көрмәсин,
Сөндүр,
чырағы сөндүр!
Севинчим һамынынса,
кәдәрим өзүмүндүр.

Май, 1965.

ТӘЗӘДӘН

Бу ширин севдаја дүшәндән бәри
Нечә јол ајрылдыг бир-биримиздән.
Ајрылыг күнләри, һичран күнләри
Узанды...
өмрүнә өмр алды биздән.

Биз ки, өјрәнмишик һичрана артыг.
Чөврү јадда галыр, гәм унудулур.
Севән көнүлләрчүн, күлүм, узаглыг
Ән бөјүк, ән көзәл јахынлыг олур.

Јағыш дајандымы?

Галын булуддан
Сыјрылыб јенидән тәзә күн доғур.
Һәр узун ајрылыг, һәр гыса һичран
Сәни мәним үчүн тәзәдән доғур.

Һәсрәтин ағысы дүшсә дә јада
Тәзәдән севирам, тәзәдән сәни.
Елә билирәм ки, бу кен дүнјада
Илк дәфә көрүрәм, күлүм, мән сәни.

Ајрылыг күнләри дүзүлүр сәфә,
Һәр күн көзләјирик, һәр күн, бир күнү.
Ајры бир адамсан, күлүм, һәр дәфә
Вүсәлын әввәли, һичранын сону.

Телеграф кағызы... кичик бир вараг.
Алышан көнлүмә су сәпир јенә.
Сәндән ајрылдығым он күндүр, анчаг
Милјон илләрдир ки, һәсрәтәм сәнә.

Он күндә әзабла нечә-нечә мин
Дәгигә, сәнијә јола салдыг биз.
Бу узун анларын, дәгигәләрин
Һансыны јашадыг бир-биримизсиз?

Сәнин дә јеринә данышырам мән.
Гој олсун!

Гәлбимиз ајры дејилдир.
Биз ики олсаг да вүсәл күнләри,
Ајрылыг күнләри бир олуруг, бир!

Һәсрәт, үрәјимдә галадан мөһкәм,
Һичран чөпләриндән бир јува гурмуш.
Сәнин јанында да сәнә һәсрәтәм,
Һәсрәт ајрылыгдан узун олурмуш...

Көрүш гышдан сонра кәлән баһардыр,
Ајрылыг, көрүшлә битир... тез олур,
Еһ!.. Она нә вар ки, мүддәти вардыр,
Һәсрәтсә өлчүсүз, мүддәтсиз олур.

Бил, јаман күндә дә, јахшы күндә дә,
 Истәрәм говушам, мән јетәм сәнә.
 Көзүм көзләринә дикиләндә дә
 Һәсрәтәм,
 һәсрәтәм,
 һәсрәтәм сәнә!..

Ијул, 1965.

НЕЈ СӘСИНДӘ СӘНИН ӘКСИН

Забил секаһ инилдәјир, инилдәјир,
 Налә чәкиб о дил дејир, о дил дејир.
 Рәссам кими шәкил чәкир
 Зили рәнкдир, бәми көлкә.
 Ағы — нәш'ә
 Гәми — көлкә.
 Јаныг сәсләр ахыр нејдән, ахыр чин-чин.
 Бу рәнкләрлә, көлкәләрлә
 Дурур мәним көз өнүмдә
 Сәнин әксин,
 Сәнин әксин.
 Шәкил чәкән сәсләрә дал,
 Учур хәјал,
 Һәсрәтими гучур хәјал.
 Узаглара ганад чалыр,
 Бу дүнјада о дүнјаја көрпү салыр.
 Арадакы мәсафәни удуб сәсләр
 Сәни сәсләр, сәни сәсләр!
 Сән кәлирсән...
 Гәмли-гәмли бојланырсан мәнә сары.
 Јанағындан ахыр инчи көз јашлары.
 Мән өмрүмдә һеч бир заман
 Көрмәмишдим сәни белә лап јахындан,
 Инди көрдүм...
 Көзләринә о дамлалар һардан енмиш?
 Сән муғамын ән јаныглы кушәсиндән
 Гопан һәзин наләсәнмиш
 Башдан-баша кәдәрсәнмиш...
 Мән истәсәм кәләрсәнмиш,
 Мән истәсәм кәдәрсәнмиш...

Ијул, 1965.

НӨГТӘЈӘ ДӨНДӘРӘРДИМ...

Мән бурдајам, сән орда...
 Јенә һичран, јенә гәм...
 Јердәјәмми? — билмирәм,
 Көјдәјәмми? — билмирәм...

Арамызда сәдд кими,
 учрум кими дајанан
 Бу узун јоллар дејил,
 Күлүм, замандыр, заман!..

Мәһәббәтимиз гәдәр
 Әзабымыз вар бизим.
 Арамызда дајанмыр
 Бу узун јоллар бизим!..

Арамызда дајаныр
 Нечә-нечә ил, күлүм,
 Нечә-нечә ај, күлүм!
 Бу ајлары, илләри
 Фикримин сүр'әтилә
 Нечә удум, ај күлүм!..
 Бизим истәјимизлә
 Гара дөнүб ағ олмур!
 Јолу ғысалтмаг олур,
 Вахты ғысалтмаг олмур.
 Узун јоллар, долајлар
 Әкәр олсајды дәрдим,
 Мән онлары кәмәртәк
 Белимә доландырыб
 Нөгтәјә дөндәрәрдим!

Август, 1965.

* * *

Өзүмлә, сөзүмлә, хасијјәтимлә
 Өјүнмәк јарашмаз һеч заман мәнә.
 Һамынын өнүндә мәһәббәтимлә
 Өјүнмәк кәтирәр шәрәф, шан мәнә!

Өлмөкчүн жашарыг...
Бас һәјат буму?
Мәнә бу һикмәти дејән сән олдун.
Замаң бөјүтдүсә бөј-бухунуму,
Сән мәним гәлбими бөјүдән олдун!

Ешгим — көнүл ағрым,
Ешгим — көз јашым!
Мән она бахмырам күнаһым кими.
Өзүм јер оғлујам, көјдәдир башым,
Мән сәни севирәм аллаһым кими.

Август, 1965.

НӘСӘН СӘН?

(Ғамиданә)

(Р. Мустафајев бәстәләмишдир.)

Рәја кими сәссиз кечән өмрүн,
Һәр шөһрәти сәнсән, шаны сәнсән.
Мин дәрде кирифтар дәли көнлүн
Һәм дәрди вә һәм дәрманы сәнсән.
Өмрүн бәзәји, зијнәтисән сән.
Мәнамы, ја һикмәтми, нәсән сән?

Сән һәм шәкәрим, һәм зәһәримсән,
Сәм һәм хејрим, һәм зәрәримсән,
Сән һәм савабым, һәм күнаһымсан,
Сән һәм дүнәним, һәм сабаһымсан.
Чохдур пәриләр, бир дәнәсән сән,
Өмрүмму, һәјатыммы, нәсән сән?

Учмағ диләрәм, көјләрә учмағ!
Хәнчәр кими гындан чыхыб анчағ
Һәр чәһдими һәр јердә кәсән сән,
Бир достму, ја дүшмәнми, нәсән сән?
Һөкмүнлә сән алдын мәни мәндән.
Султанмы, ја хағанмы, нәсән сән?

Көнлүмдәки бир арзуну ачмам,
Һәр арзумун илк арзусу сәнсән.
Сәнсиз бу һәјат зәггум оларды,
Өмрүн дады сәнсән, дузу сәнсән.
Бир мей кими руһумда әсән сән,
Руһумму, хәјалыммы, нәсән сән?

Октябр, 1965.

* * *

Ахы, узагдајам... сәнә сөзүм вар.
Бир јол зәнк еләсән ахы, нә олар?
Билмирдим, бу гәдәр дөнүкмүш үзүн,
Бәс сәнин һеч јохму мәнә бир сөзүн?

Бошалағ истәрми үрәк, долмаса?
Сәни тәрпәтмәди бунча давалар?
Әкәр сөзүн јохса...
Сән һеч олмаса
Соруш, нечә кечир бурда һавалар?

Дағ сели дағланар дар дәрәләрдә,
Дүзәнә чыхмаса, дурула билмәз.
Сәни гынамырам, дүзү бу јердә,
Ешгсиз үрәкдә сөз ола билмәз.

Нечә бачарырсан, нечә дөзүрсән?
Әсәбин, үрәјин де дашданмыдыр?
Анлаја билмирәм,
дамарларындан,
Ахан гар сујуму, јохса ганмыдыр?

Буну да охујуб күләрсән јәгин,
Мәнәм данлајан да, мәнәм севән дә.
Поладдан әсәбин вар имиш сәнин,
Каш сәнин хисләтин олајды мәндә.

Нојабр, 1965.

«СОН КӨРҮШ» поэмасындан

1. ГОЈ ОЛСУН

Ах, нечә гыфылла гыфылланмышам,
Мән бу дустагылыгы һәјат санмышам.
Бәнд-бәнд буховлујам өз үрәјимә,
Һәјат ајры чүр дә олурмуш демә.
Гырылыб төкүлән ганадларымдан
Ган ахыр...

Күн-күндән бөјүјүр јарам.
Бир бәндим, гыфылым ачылан заман
Мин јердән бағланыб гыфылланырам.

Арзуму?

Дүнјада арзуларына
Ән аз јетәнләрдән биријәм, еј дост.
Мәним бир арзум вар:

чатмагчүн она
Кәрәк мума дөнүб әријәм, еј дост!

Бу гәдәр ағрыја табламаг олмаз,
Мәним чәһдим бөјүк, тәләбимсә аз.
Анчаг алмаг үчүн бу азы сәндән,
Өмрүмү, күнүмү вермәлијәм мән.

Хошбәхтин арзусу, диләји мин-мин,
Чатар һамысына, «бәс» демәз јенә.
Бәдбәхт бир арзуја говушмаг үчүн
Мин дағы дағыдар, јетишмәз јенә.

Гој олсун!

Дөнмәрәм өз дедијимдән
Әбәди јолчујам, јол кедирәм мән.
Ешгимин эзаблы јолудур бу јол,
Һаггын јолундан да улудур бу јол.
Намәрдәм, дөнәрсәм өз дедијимдән,
Јорулуб бу чәтин долајларда мән,
Алмаг истәмирәм бир ан динчими,
Дәрдимдә тапмышам һәр севинчимин...

Нојабр, 1965.

2. МӘН ДӘРДДӘН ГАЧАНДА...

Мәним үрәјимдә вериб баш-баша
Дајаныр дағ бојда дағлар сүкутта.
Бири дикәриндән хәбәрсиз, сәссиз
Дәрдләрим шам кими ағлар сүкутта.

Заман дара чәкир фикри, хәјалы,
Заман дамчы-дамчы ахыр көзүмдән.
Арзулар башыма гахынч олалы
Өзүмү сүкута тапшырмышам мән.

Галмышам су үстдә тәһһа гу кими,
Фикримә дар кәлир бу јерләр мәним.
Мән дәрлдән гачанда
Бир оғру кими,
Тутур ајағымдан фикирләр мәнним...

Солуб үрәјимдә саралыр дән-дән
Һәлә ачылмамыш тәр гөнчәләрим.
Јатмаг истәјәндә дәрдин әлиндән
Мәнә јорған олур дүшүнчәләрим...

Мән дәрлдән гачанда јолда из галыр,
Алов көздән гачыр, көзә дәрд олур.
Дәрдимдән гачанда дәрд јалгыз галыр,
Бу да мәним үчүн тәзә дәрд олур.

Солан бир чичәјәм, күн батан кими
Мин һала дүшүрәм бу дөвран кими.
Бир күнлүк нәш'әмиз өтүр ан кими,
Бир анлыг гәмимиз бизә дәрд олур.

Саралыб јох олур мин арзу, диләк,
Бу дәрди чәкән дә үрәкдир, үрәк.
Дүзәндә бүркүдән солур күл-чичәк,
Чичәјә дәрд олмур, дүзә дәрд олур.

Нојабр, 1965.

Гајытдыг...

Гатарда биз хысын-хысын,
Данышыб јад етдик о хош дэмләри.
Вүсалдан сонракы һичранымызын,
Илк кечәси јазды бу гәмли ше'ри.

2

Һичрин илк кечәси...

Сән тәк... мән дә тәк...
Јенә көј курлајыр, илдырым чакыр.
Сәнин көзләриндир чахан о шимшәк
Мәним отағыма көјләрдән бахыр.
Бакыда илдырым, көј курултусу?
Илк дәфә көрүрәм... нә демәкдир бу?

Курлајан о көјләр, о шимшәк, әлбәт,
Бизә хатырладыр сон кечәмизи.
Вүсала әл чалан ана тәбиәт,
Дејәсән инди дә данлајыр бизи.

Јерләри, көјләри, титрәдиб тир-тир,
Тәбиәт ағлајыр бу анымыза.
Гүрбәтдә вүсала әл чалан көјләр,
Вәтәндә ағлајыр һичранымыза.

Бизим ки, ешгимиз башдан-бинадан,
Ахы, ајдан ары, судан тәмиздир.
Көр нечә бәдбәхтик, вәтәндә һичран,
Гәриб елдә вүсал, гисмәтимиздир.

Август, 1962.

6. ИНАМ — ШҮБҺӘ

Шүбһә јејиб төкдү ичимдән мәни,
Таныја билмирәм инди мән, мәни...
Һагг илә һаһаггын арасындајам,
Билмирәм дүнјанын һарасындајам...
Һавадан тутмушам, суланырам мән,
Бир јолу нечә јол доланырам мән.
Шүбһәләр одуна инам јаныбдыр,

Үмидим, инамым оғурланыбдыр,
Дүшүб чығырлара, дүшүб изләрә
Ону ахтарырам, кумана имдад!..
Јахшы дејирләр ки, итән бир јерә,
Куманса мин јерә кедәр һәр саат.

Һәр сөз тә'нә олуб дәјәр гәлбинә,
Әмәлләр, арзулар сәндән јан кәзәр.
Шүбһә јол тапыбса әјәр гәлбинә
Инамын јолларда сәркәрдән кәзәр.

Инамым!

Бәс һаны бизим әһдимиз?
Әјилән белимни дајағы сәндин.
Шүбһәнин өнүндә әјилиб нә тез,
Гул кими,
Чул кими јерә дөшәндин!

Шүбһә, үрәјими аз кәмир мәним,
Хејрим, зәрәрни өдәмир мәним.
Сәни һәгигәтин јолу саныб мән,
Изини изләдим, јолуну тутдум.
Дөнүб инамымдан — һәгигәтимдән,
Доғру јолуму да аздым, унутдум.

Долашыг, гарышыг һәјатдыр мәни,
Шүбһәләр ичиндә говуруб јахан.
Шүбһә, һәгигәтә ја чатдыр мәни,
Ја да үрәјимдән чых, сәндән аман!..

Аман истәјирәм хош әмәлләрә,
Голлары зәнчирли әсиринәм мән.
Мин ачы һәгигәт хошдур мин кәрә,
Бир кичик шүбһәнин әзијјәтиндән.

Шүбһә, ән ағрылы, ән мүбһәм, дәрин,
Мүдһиш јараларын јарасысан сән.
Бүтүн бәлаларын, бүтүн дәрдләрин
Ағыры, ачысы, гарасысан сән.

Сәнә дүчар олан, јола көз дикән
Һичран ағрысына һеч вахт сәрт демәз.
Сәнин әзабыны бирчә күн чәкән,
Јүз иллик дәрдинә сусар, дәрд демәз.

Үрәк нараһатса... о, сәнин дејил,
Фикрин бир нөгтәјә чаланыр анчаг.
Дүнја өз охундан чыхыб елә бил,
Дәрдинни башына доланыр анчаг.

Үрәк нараһатса... мин јердәсән сән
Мин фикрә дүшәчәк көнүл һәр саат.
Үрәји ичиндән јејиб кәмирән,
Фикир дә нараһат, сөз дә нараһат.

Үрәк нараһатса... шәкәрин зәһәр,
Севинчин гәм, кәдәр, хејирин зәрәр,
Бирин жүзә дөнүр, жүзүн бир олур.
Өз фикрин, өзүнә дөнүб сирр олур.

Үрәк нараһатса... саатлар бүтүн,
Тәрсинә доланыр, вурур баш-ајаг.
Дүнја шүбһән гәдәр кичилир сәнин,
Шүбһән, дүнја гәдәр бөјүјүр анчаг.

Шүбһә јејиб төкдү ичимдән мәни
Таныја билмирәм инди мән, мәни.
Билмирәм дүнјанын һарасындајам
Һагг илә һаһаггын арасындајам.

Декабр, 1955.

АНЧАГ

Селләр дә јанар,
Сөндүрә билмәз
Бир гәлбә әкәр дүшсә мәһәббәт.
Атәш јенидән јандыра билмәз
«Јандым» — дејә сөнмүшсә мәһәббәт.
Һәр шеј бөлүнүркән чоһалыр,
Бәс бу нәдәндир,
Анчаг јох олур
Јары бөлүнмүшсә мәһәббәт.

1956.

МӘҺӘББӘТӘ ГЫЈМАДЫН

Ачыб кәдәрләримин
Јумулу көзләрини
Севинчини кор етдин.
Мәним мәһәббәтимә
Өз көнлүмү кор етдин...
Өз ичимдә гырылдым,
Көнлүмдә басдырылдым.

Сән өјрәтдин, сән мәнә
Һарда дүјүн дүшүбдүр
Арзуларын илмәји,
Сән өјрәтдин, сән мәнә
Көзләримин јашыны
Кизли-кизли силмәји.

Бир саатлыг көрүшдә
Бир күнлүк кәдәр вериб
Јенә кедирсән, јенә.
Өтән севинчләримә
Кәдәрлә баһмағы да
Сән өјрәтдин, сән мәнә!

Гулағларым тутулду
Өз көнлүмүн сәсиндән.
Һәр шејә гыјдын, анчаг,
Мәһәббәтә гыјмадын,
Апардын өзүнлә сән!

Јанвар, 1966.

БИЗ ЈЕНӘ ДӘ СӨЗӘ КӘЛДИК

Биз јенә дә сөзә кәлдик,
Тез кејиндим пенчәјими
Кетмәк үчүн...
Донуб галдым,
Өз ичимдән мән асылдым.
Куја мәним мәһәббәтим
Асылыјмыш пенчәјимдән.

Заман данм ахыр...
Көј жерә енсә,
О галмаз бир анлыг өз сәфәриндән.
Сән јоллар бојунча сәфәрдәсәнсә,
Заманын бојунча сәфәрдәјәм мән.

Апрел, 1966.

* * *

Сәнә мәктуб јазырам,
бир сөзү ширин,
бир сөзү ачы.
Сөзләр
Арамыздакы мәсафәни анбаан
гысалдан верст ағачы...
Чүмләм баша чатанда,
Мәнә елә кәлир ки, баша чатыр һәсрәтим.
Мәктуб —
Јоллар бојунча сүрүнән мәнәббәтим...
Еләјсә... зәрфин үстә
Бәс сәнин үнваныны
Нијә јазым, мән нијә?..
Лүзүм вармы билмирәм,
Үрәкчүн бәләдчијә?..
Мәнә елә кәлир ки,
Көврәлдиб ағ күл кими
Чохдан интизар сәни.
Сөзләрим
Һарда олсан ахтарыб тапар сәни.

Ијул, 1966.

* * *

Ај бәлалы башымын бәлалы мәчәрасы,
Ај мәним ағлар галан үрәјимин парасы,
Мән әлачсыз, сән ағлар,
Көнүл ағлар, чан ағлар,
Нејләмәк?..
Сән өзүн де!
Нөгсан мәним, һагг сәнин.
Һаггын,

Һаглар өнүндә күчсүздүр анчаг сәнин!
Ағла, еј күлүм, ағла,
Ағла, еј көнлүм, ағла!
Ағламагдан нә фајда!..
Инсан илә арзунун арасында дајанан,
Дагы
Дәлә билмәмниш көз јашлары һеч заман.

Ијул, 1966.

АҢ КЕЧӘЛӘР

Итирмишәм...
Севкилими итирмишәм.

О кетмәјиб,
Өз әлимлә көндәрмишәм.
Һәсрәтимин торпағына
Мән күл әкиб, вај дәрмишәм.

Шахта вурду,
Арзу күлүм донду ајаз кечәләрдә.
Өзүм — зүлмәт кечәләрдә,
Фикрим — бәјаз кечәләрдә...

Јатаммырам...
Һәсрәт чәкир
Синәм үстә дағ кечәләр,
Мәнә зүлмәт кәтирдиниз,
Севкилими гучаглајан ағ кечәләр...
Мәним ешгим, мәним дәрдим
Ағызларда мин сөз олду.
Бурда мәним күндүзүм дә гара кечә,
Севкилимин кечәси дә күндүз олду.

Ијул, 1966.

АЗАДЛЫГ

Азадлыг истәјирдин...
Инди мәнән узагда
Азадсан, чисмән азад.
Инди бујур, севкилим,

Мән дустағам, сән азад!..
 Беләми?
 Инанмырам.
 Биз бир шәһәрдә икән,
 Дәгигәни, аныны,
 Сапа дүзүб инчи тәк,
 Изләјирдим сәни мән.
 Инди мәндән узагда
 Изләмир һеч кәс сәни.
 Анчаг азад дејилсән,
 Изләјир, өз көксүндә
 Алдығын нәфәс сәни.
 Орда пәрәстишкарын
 Бир дејил, мин-мин олсун.
 Горхмурам, јох, горхмурам.
 Мән јох, сәнин өз һиссин,
 Сәнин көзәтчин олсун!
 Сән севән бир үрәјин
 Өзү бојда дағысан!
 Мәним дустағым дејил,
 Һиссинин дустағысан,
 Гәлбинин дустағысан.

Ијул, 1966. Шәки.

* * *

Нәғмә олуб кечәләр
 Сәнә лајла чалајдым,
 Дөнүб јухун олајдым.
 Ајагларын алтына
 Сәрәјдим күл-чичәкли
 Чөлү мән, чәмәни мән.
 Нағыллар дүнјасына
 Апарајдым сәни мән.

Чыхыб чәрчивәләрлән
 Көјләрә баш вурајдыг.
 Вахты да дондурајдыг.
 Ганүнлара од вуруб
 Сәрһәдләри ғырајдыг.

Ешгимизин одуна
 Дүнјаны јандырајдыг...
 Биз мәһәббәт үнванлы
 Тәзә дүнја гурајдыг.

Сәни һәр ан, һәр саат
 Көрмәк үчүн, севкилим,
 Кечәләр ај олајдым,
 Күндүзләр күн олајдым.
 Сәнин көзәллијиндән
 Сәһәр-ахшам һәзз алан
 Дилсиз күзкүн олајдым.

Күзкүн олсајдым әкәр,
 Гәм јемәздим јенә мән;
 Сәни, өз диләјимчә
 Көстәрәрдим сәнә мән.

Сентјабр, 1966.

* * *

Һәмнишә һәсрәтәм, мән сәнә һәсрәт.
 Мән сәни өмрүмдә бир јол көрмүшәм,
 Бир гәриб јолчујам, Вәтәнә һәсрәт,
 Мән сәни, јашымдан әввәл көрмүшәм.

Октјабр, 1966.

СӘФӘРӘ ЧЫХМЫШЫГ

Һәр көрүш, бизимчүн бир һичран доғур,
 Күманлар, үмидләр чаһанымыздыр...
 Һәр күнүн әввәли вүсалымызса,
 Һәр күнүн ахыры һичранымыздыр.

Ағырдыр, әзабдыр бу да бизимчүн,
 Ајрылыг наминә чох көрүшмүшүк.
 Бири-биримизи тапдығымыз күн,
 Бири-биримиздән иткин дүшмүшүк.

Сәфәрә чыхмышыг, узун сәфәрә,
Бири-биримизи ахтарырыг биз.
Дүшүрәм изинә күндә жүз кәрә,
Јенә итирирәм хәбәр-әтәрсиз...

Јүз јолдан өтүрүк бә'зән бир күндә.
Јоруб усандырмыр бу јоллар бизи.
Көзүн көзүмдәдир, көзүм көзүндә,
Јенә ахтарырыг бир-биримизи.

Октябр, 1966,

* * *

Нирсимдән
көр нечә әсир бәдәним,
Де нәјә чыхырсан сөзүмдән мәним?
Мән сәнә
о гәдәр гәзәблијәм ки,
Дилим топуг чалыр,
Гырылыр сөзүм...
Анчаг үрәјимдә дејирәм јенә:
«Ај үрәк, буна да кәрәк мән дөзүм...»
Әсирәм,
Чошурам,
Анчаг бир аздан,
Барышырам мән
Ачығым тутса да нә гәдәр сәнә.
Анлаја билмирәм,
Бәс нечин, нәдән,
Нифрәтә чеврилмир бу гәзәб јенә?..
Данлағыјла да
Әзизләр, күлүм,
Севән севәни.
Гәзәбим гәдәр
Севирәм сәни.
Гәлбим дидәркин,
Ешгим јетимдир.
Мәним гәзәбим,
Нифрәтим дејил,
Мәһәббәтимдир!

Билмирәм, тәк гојуб сәни шәһәрдә
Нијә узағлара кедирәм һәрдән?
Онсуз да ајрыјыг,

Кечәбәкүндүз
Кечир өмрүмүз
Аһда-аманда.

Мән өз комамдајам, сән өз команда.
Онсуз да ајрыдыр талеләримиз.
Бу, бәс дејилми ки,
Мәсафәчә дә
Ајры дүшәк биз?

Јанвар, 1967. Мәрдәкаһ.

ҺӘЈАТ ИСТӘЈИРСӘН

Мәһәббәт истәдин бир заман мәндән,
Дедин ки, дар кәлир көнлүмә көнлүн.
Утаныб о бөјүк мәһәббәтиндән
Мәним мәһәббәтим бөјүдү һәр күн.

Елә бөјүдү ки, кичилди дүнја,
Әријиб нөгтәјә дөндү көзүмдә.
Итирдим дүнјаны,
Дүнјам сән олдун;
Һәм мәни, һәм сәни тапдым өзүмдә.

Дәм тутуб ешгинә, мәһәббәтинә
Күнбәкүн бөјүдү, јүксәлди ешгим,
Елә бөјүдү ки,

чатыб һәддинә,
Сәнин үрәјинә дар кәлди ешгим.

«Сөздән, мәһәббәтдән мән тохам» — дедин.
Инди дә сән мәндән һәјат истәдин.
Сәни гынамырам, дарда, чәтиндә
Торпагдан үзүлән торпаға дәјмиш.
Көрүнүр ән бөјүк мәһәббәтин дә
Ајағы, торпаға сөјкәнмәлијмиш!

1967.

69

Дағлара дырманыб ардымча гошдун,
О ахар сулара гарышан мәнәм.
Талејин һөкмүҗлә сән чох вурушдун,
Бу ағыр һөкм илә барышан мәнәм.
Јандыран да мәнәм, јахылан да мән.
Дөјән дә, вуран да, јыхылан да мән!
Ајрылдыг...

билмәдик,
нечин,
нәдән биз?

Ајрылдыг...
Ајрылмаг истәмәдән биз.

Јохдур үрәјимдә сәнә гәзәб, кин,
Јадыма дүшмәјир бәд әмәлләрин.
Нифрәтсиз ајрылыг ајрылыг дејил,
Нифрәтсиз ајрылыг вүсалдан ширин...
Күлүм, севә-севә ајрылырыг биз,
Үрәк көкдән дүшән тәк симә бәнзәр,
Бизим көзү јашлы, бәдбәхт ешгимиз
Аталы-аналы јетимә бәнзәр.
Дејирәм, унудам сәни мән, кәрәк.
Мүмкүнмү?
Арзуја әмәл тән кәрәк!
Унуда билмәкчин сәни, севкилим,
Тәзәдән доғулам, тәзәдән кәрәк!

Август, 1967,

* * *

Дејәк, мән дөнүрәм!..
Үрәк ки, дөнмүр.
Ахы, дил дејәни ешитмир үрәк.
Зәррә бөлүнсә дә көзә көрүнмүр,
Әкәр сән варсанса,
Мән варам демәк!

Әкәр мән варамса...
Сәнәм мән, анчаг.
Нечә параланым, парчаланым мән?
Варлығым,

Јохлуғум
Сәнсән,
Сән анчаг!
Сөјлә, варлығым нечә даным мән?
Әкәр биз ајрылсаг,
көрүшәкәдир
Хәјали дүнјада фикирләримиз,
Ше'римдә сәсләнән көлкәли халлар
Олачаг әбәди көрүш јеримиз.

Ијул, 1967.

КӨР НЕЧӘ КҮЧЛҮСӘН!..

I

Јатмаг истәјирәм...
сәнсизлијимн
Јуху дәнизиндә батырым дејә.
Јухумса көлкәни өз көлкәм кимн
Изләјир, гысганыб сәни һәр шејә.
Јухум гачаг дүшүб мәнән јан кәзир,
Јухум күчәләрдә сәркәрдан кәзир.

Һәсрәтин асылыб кирпикләримдән.
Јухум да кәлмир ки, неч олмаса мән
Итирим, батырым сәни јухумда.
Мәнән вәфалыјмыш сәнә јухум да.
Јухум гачаг дүшүб јатаммырам мән,
Јухум горхуб гачыб фикирләримдән...

II

Кәзмәк истәјирәм...
сәнсизлијими
Јолларда итирим, унудум тамам.
Һара кедирәмсә, хатирән кимн
Ағыр бир јүк илә гаршылашырам.
Сәни итирмишәм,
нејләјим анчаг
Һәр заман, һәр јердә көрүнүр јерин.
Јох, дөзә билмирәм, дәрд ондадыр ки,

Өзүндөн ағырдыр хатирэлэрин.
Ширин хатирэлэр бир тикан кими
Жоллара сәрилиб дәстәбәдәстә.
Хатирән тикандыр, чызыр гәлбими,
Јохлуғун дуз сәпир јарамын үстә.

Јаддашым елә бир күнәш ки, күн ки,
Дүнәни нур кими көрүрәм ајдын.
Дејирәм, јаддашым елә олсун ки,
Мәнә дүнәними хатырлатмасын!

III

Күлмәк истәјирәм...
үрәјимдәки
Һөнкүртү сәсини батырмаг үчүн.
Билмирдим, мәнәббәт бир чәллад тәки
Мәним күлүшүмү өлдүрмүш бүтүн.

Јандырды көнлүмү бу сојуглуғун,
Вар икән, сағ икән јох олмушам мән.
Көр нечә күчлүсән, сәнин јохлуғун,
Мәним варлығымы алды әлимдән...

Башымда туфан вар, көнлүмдә човғун,
Арзу да, фикир дә галды јарыда,
Көр нечә күчлүсән,
сәнин јохлуғун
Мәнә өкәј етди доғмалары да.

Фәрәһим, севинчим дүнәндә галды,
Дәрдимдә, гәнимдә јашарсан мәним.
Јохлуғун көр нечә гәләбә чалды,
Бу күнүм өлүдүр,
јашар дүнәним!
Чалдым өз көнлүмү ајры симдә мән;
Илишиб галмышам дүнәнимдә мән.

Сентјабр, 1967.

* * *

Севсәјдин,
Севкиндән үз дөндәрәндә
Өз гәлбин,
өз һиссин данларды сәни.
Һесаба алмаздын мәнимтәк сән дә
Өзкә данлағыны, јад тә'нәсини.
Өзкә тә'нәсинә дөзә билмәјән,
Сөјлә өз тә'нәмә нечә дөзүм мән?

Сентјабр, 1967.

* * *

Евинизин кандарында
Итиб мәним изим артыг.
Јуруча бир «салам» галыб
Арамызда бизим артыг.
Мән ешгсиз даша дөндүм,
Јохдур сәнә сөзүм артыг.

Мән бојнунда мәрчан идим,
Пәрән-пәрән позулмушам,
Уча-уча бир дағ идим,
Әримнишәм, тоз олмушам.
Мән бир јанар вулкан идим,
Јана-јана буз олмушам.

Нојабр, 1967.

ЕЛӘ БИЛИРДИМ КИ...

(«Сон көрүш» поемасындан)

Дедин, сән шанрсән,
Анчаг нә фајда!
Мәнә ше'рдән чох, һәјат кәрәкдир.
Сәнин ше'рләрин көзәл олса да
Мәнә сөздән башга нә верәчәкдир?

Бәли, мән шаирәм,

Шаир,

бүсбүтүн!

Ше'р жазанда да, жол кедәндә дә.
Мән сәнә вурулдум, билирсән өзүн,
Шаир хәялыны көрүб сәндә дә...

Шаирләр һәр шеји шиширдән олур,
Мән дә чох бөјүдүб шиширтдим јәгин.
Елә билирдим ки, нурдан јоғрулу
Мајасы, үрәји севән кәсләрин.

Шаирләр јанылыр,
јанылдым мән дә,
Учан хәјалларын де һара енмиш?
Шаирсән сөзүндә, сөһбәтләриндә,
Арзунда, фикриндә лап адисәнмиш...

Шаир олмасајдым... севмәздим сәни,
Үзүмә дурмазды бу бојда дәрдим!
Шаир олмасајдым, сәнин гәсдини
Көзүндән охујуб чохдан биләрдим.

Шаир олмасајдым, ләпирләринә
Дүшүб изләрдимми сәни јербәјер?
Шаир олмасајдым, тәһгирләринә
Дөзә биләрдимми бу вахта гәдәр?

Сәнә дә кәрәкмиш демә кејинмәк,
Бәзәјә билмирмиш сөз, ше'р сәни.
Елә билирдим ки,

гышда да одтәк

Мәним нәғмәләрим исидир сәни.

Мәним нәғмәләрим — гызылым, зәрим,
Сәнә дә кәрәкмиш бу зијнәт андыр?
Елә билирдим ки, сөз инчиләрим
Сәнин ән гијмәтли бојунбағындыр.

Күмүшү габ-гачаг, бүллур стәкан,
Сәнин дә гәлбиндән кечирмиш демә.
Мән елә билирдим, сојуг дашлардан
Исти көз јашларым әзиндир сәнә.

Сәнә ев кәрәкмиш, анчаг о дәмдә
Билмәдим арзуну бирбәбир сәнин.
Мән күман етдим ки, фикирләримдә
Гурдуғум гәсрләр евиндир сәнин.

Буну аләм билир, биз кимдән данаг,
Он дөрд ил ағлады, күлмәди ше'рим.
Сәнин үрәјини гәсб етди,

анчаг

Сонадәк сахлаја билмәди ше'рим...

Елә билирдим ки, бүтүн дәрдләрин
Дәрманы ше'рдир!..

О — кәләчәкдир!

Дүнјанын өзү дә санырдым јәгин
Ше'рлә, нәғмәјлә дүзәләчәкдир!

Әлләшиб вурушдум, мән көјлә, јерлә —
Тәбнәт мәнә дә бир илһам вермиш.

Мән инди билдим ки,

анчаг ше'рлә

Арзулар, фикирләр күлүмсәмирмиш.

Күлүм, гаранлыгдыр һәјатын диби,
Горхурам батасан чамурлугда сән.
Нәғмәнин сәһриндән чыхан бир гәлби
Һара апарачаг бу һәјат, көрән?..

Дүшүндүм, дүшүндүм,

Дүзүнә бахсан

Кими хошбәхт едиб ширин хәјаллар?

Мәним дә евимдә бүллур стәкан,

Мәним дә голумда гызыл саат вар.

Јанвар, 1968.

ДӘНИЗ — САҢИЛ

Јолда да, колда да ајаг изин вар,
Сәнин јүзмү көзүн,
Минми көзүн вар?

Гачыб кизләнирәм сәндән,

аһ, јенә,

Һәр күнчдән, бучагдан бахырсан мәнә.

Сәндән нечә гачым?
 һара гачым мән?
Көзләрин һәр јерә сәпәләнибдир.
Ахы, сән ки, мәним өз ичимдәсән,
Дәниз, саһил үчүн ләпәләнибдир.

Јанвар, 1968.

АҒРЫЛАР

Бир көзүндә азаб, бир көзүндә мән,
Һәр саат гојурсан чәкијә мәни.
Бәли, сән һәр шеји там истәјирсән,
Бөлмәк истәмирсән икијә мәни.

Мәни, мәним үчүн дејил, сән бу күн
Мәни дә севирсән јалныз өзүнчүн.
Дәрдин әгрәб олду, ешгини чалды.
Мәһәббәт гуртарды, ағрысы галды;
Ағры, тәк бир иди, артды, мин олду.
Ағрылар бөјүјүб тәләбин олду.

Мәним көнлүмдәки саф дујғулары
Нечә лә'нәтләдин,

Аман!

Әл'аман!

Һәммин о ағрыдыр, һәммин о ағры —
Мәни тәһгир едән, сәни ағладан!
Бу инчик мәһәббәт бизә нә верди?
Јорулдуг!

Бир она јанырам ки, мән,
Сәнә елә кәлир — азабы, дәрди
Верәни мәнәмсә... чәкәни сәнсән!..

Силмәјә чалышыб көнлүндән мәни,
Кәләчәк күнләрә ганадланырсан.

Мән баша дүшүрәм:

Бу күн сән мәни,
Јолунун үстүндә көтүк санырсан!

Бәлкә дә һағлысан... Ах... бу бәлкәләр!..
Сөзүм јох!

Тәмизлә сән өз јолуну.
Мән ондан горхурам: нејләрсән әкәр
Бошлуға дирәнсә, бу јолун сону?!.

Мај, 1968.

МӘН НИЈӘ БЕЛӘЈӘМ

Мән нијә беләјәм?

Өз гәдәримдән
Бирјоллуг усаныб үзүлүшмәдим.
Һамыны һисс едән, баша дүшән мән,
Өзүмү бир дәфә баша дүшмәдим.

Ишә бах! һағлыјкән олмушам һаһа!
Һәмдәмин јанында ғысадыр дилим!
Сонсуз сәфәрдәјәм,

билиммир анчаг,
Сонунчу дүшәркәм, ахыр мәнзилим!

* * *

Мәнзил ахтарыркән арзуларыма,
Дөнүб өзкәләрә мәнзил олмушам.
Дәлди гулаглары наләм, фәрјадым,
Бәмә гача-гача мән, зил олмушам.

Үрәк парчаланды, өмүр көдәлди,
Өз арзум чүчәрди, бағрымы дәлди;
Һамыја, һамыја јазығым кәлди,
Амма өз-өзүмә гатил олмушам.

Ашды чылғынлығым јенә дә һәддән,
Бу дәрдим од алыб јанды о дәррдән.
Ајылтмаг истәдим халгы гәфләтдән,
Һеч демә, мән өзүм гәфил олмушам.

Бәхтијар, әлимдә гәзәб гамчысы,
Көзүмдә гәлбимин атәш дамчысы.
Бир јандан өзүмүн иттиһамчысы,
Бир јандан өзүмә вәкил олмушам!

Мәни вурмаг үчүн ишә бахын ки,
Ешгим, дост әлиндә гылынч олубдур.
Ҥамынын башыны учалдан севки
Мәнимсә башыма гахынч олубдур.

ӨЗҮМ-ӨЗҮМҮ ДАНДЫМ...

сөвәрәк сәни,
Үстүнә тәһгирдән од әләдим мән.
Сәнин он беш иллик үмидләрини
Арзуну, һиссини, күлләләдим мән.

Сөндү синэмдәки о од, о очаг,
Бош бир говуг кими һавадајам мән.
Инсан нәфәсіндән узаг, чох узаг,
Вулканы сојујан бир адајам мән.

Нә чичәк охшајыр, нә улдуз мәни.
Фикирләр дағылмыш, хәјаллар енмиш.
Јерин дә, көјүн дә көзаллијини,
Сәнин көзләринлә мән көрүрәммиш.

Кечәләр дүзүлүр сапа фикирләр,
 Јорғаным даш олур, дөшәјим тикан.
 Сәһәрләр көзүмү ачыб дүнјаја
 Галхмаг истәмирәм һеч јатағымдан.

Гачырам, гачырам, сәһәрләр мәнә
Бир дејән олмасын «Сабаһын хејир».
Ахы, сабаһыны итирән јазыг,
Сабаһдан шәр үмүр, хејир истәмир.

Инди јолум дүздүр... нә дағ, нә дәрә...
Бу башдан баханда о баш көрүнүр.
Каш гисмәт олајды истәјәнләрә
Енишсиз, јохушсуз, далғасыз өмүр...

Һәҗәт чырыптыҗмыш... онун һәр күнү,
Илләрин јүкүнү чәксә нә дәрдим...
Мән Горгуд олсајдым, севки сөзүнү
Јашамаг сөзүнә чинас едәрдим.

Сентјабр, 1968.

Нэ мэни анладың, нэ мэни дүлдүн,
Сән мәним көнлүмү хараба гојдун.
Кими гынамалы?
Јох-јох! Неч кәси,
Өз көнлүм өзүмдән инди узагдыр.
Мәһәббәт!
Мәһәббәт — барыт зәррәси,
Үрәјә дүшдүмү?

Партладачагдыр!
Мәним бу ағ сачлы, гәдим ешгимин,
Башында гапгара бир думан ағлар.
Тутуб матәмини јетим ешгимин,
Хараба көнлүмдә бир каман ағлар.

Сусдурдум көнлүмүн истэк сәсини.
О, өнү кәсилән бир чаја бәнзәр.
Көнлүм өз әлилә өз көрпәсини
Боғуб, матәм тутан анаја бәнзәр.

Чашмышам,
мәнимчүн саат јох,
күн јох.

Бәс өмрүм нә илә өјүнүр инди?
Елә бил үрәјим дујмағ үчүн јох,
Һиссини боғмағчүн дөјүнүр инди.

Күнләрим узанды, сәбрим кәдәлди.
Көрәсән өмрүмүн ғышымы кәлди?
Кәсди јај јағышы, дајанды туфан,
Нијә шимшәк чахмыр, көј курулдамыр?
Ғышын үрјан галан будағларындан,
Ғәлбимә һәрдәнбир дамчылар дамыр.

Мәни диксиндирир бу дамчылар да.
Өтән тәлатүмүм, һардасан, һарда?
Дүшдү ајағлара, сүрүндү начар
Мәним мин севдалы, мин сирли көнлүм,
Көр нечә ғысылыб синәмә лал-кар,
Бир заман һарајлы, һәширли көнлүм!

1969.

ЈАРПАГЛАР ТӨКҮЛҮР

Јарпағлар төкүлүр,
Сусур,
лал олур
Дағлардан сүзүлән шыр-шыр булаглар.
Јарпағлар төкүлүр,
бир хәјал олур,
О өтән әјјамлар,
фәрәһли чағлар...

Јарпағлар төкүлүр,
саралыр, бүтүн

Өрүшләр,
чығырлар,
јоллар,
јамачлар,
Јарпағлар төкүлүр,
сусур күнбәкүн,
Додағы нәғмәли, сәсли ағачлар.

Јарпағлар төкүлүр,
чылпағ будағлар,
Башыны галдырыб көјә, дикәлди.
Көрүндү синәдә бозаран дағлар,
Мәним дә ешгимин пајызы кәлди.

Јарпағлар төкүлүр...
Төкүлсүн, нә гәм!
Ағлама торпағын аһу-зарына.
Көнүл будағындан ғырылыб дүшән,
Сапсары мәнәббәт јарпағларына
ағла,
ағла сән!

Ағачлар:
—О күнләр, һаны, бәс һаны? —
Дејә килејләнир бир јетим тәки.
Ағачлар төкдүкчә јарпағларыны,
Чохалыр дәрд јүкү,
Артыр гәм јүкү!..

Һәсрәтдир үрәјим, һәсрәтдир ода.
Јазығ! Кирпијимлә мән од көтүрдүм.
Чыл-чылпағ үшүјән будағларда да
Сојугдан үшүјән көнлүмү көрдүм.

Ғысылыб синәмә бағрында ал ган,
Үшүјән үрәјим јатыр, динчәлир.
Нәғмәсиз галан
Чыл-чылпағ мәнәббәт будағларына
јазығым кәлир.

Октјабр, 1969.

БУ УЛУ ДҮНЈА

Јахшы ки, сән варсан, шүкр едәм кәрәк.
Сән варсан,
Мән варам,
Дүнја вар демәк!

Јахшы ки, дүнјада сән дә јашарсан,
Нә илә долларды јохса бу дүнја?
Сәнин көзләринлә көзүнү ачды
Бу ајыг дүнјаја јухулу дүнја.

Јахшы ки, һиссимиз ашыб-дашыбдыр,
Үрәкләр, диләкләр јахынлашыбдыр,
Сәнин гәдәминлә чаванлашыбдыр,
Бу уча,
бу гоча,
бу улу дүнја.

* * *

Гашына, көзүнә бу вахтымда мән,
Тә'рифми сөjlәјим?
Нәјә кәрәкдир.
Тә'риф дә солғундур көзәллијиндән,
Сөзләрә нә һачәт?
Севән үрәкдир!

Һәлә јазмадығым ше'рим кими сән,
Чошгун илһамыма сәтир-сәтир кәл.
Тәпәдән-дырнаға сән илк баһарсан,
Бу хәзан көнлүмә баһар кәтир кәл.

* * *

Бу нә јолдур?
Доланыр тәрсинә сүзкүн күнәшим,
Бу нә јолдур о, тутуб?
Дөн кері,
Тез дөн, күнәшим!

Севкилимдән күсүшүб кен дүшәли,
Күнбатандан доғур һәр күн күнәшим!

1969.

ИЛТИМАС

(бир парча)

— Јох-јох! Истәмирәм зәнк чалым сәнә.
— Нечә? Истәмирәм?..
— Ахы, нә дејим?
Јалан данышырам, ағ јалан јенә,
Күлүрәм, өзүмә нечә күлмәјим?

Јох-јох! Истәмирәм... Нечин мән сәни,
Јериндән ојнадым?..

Јенә ағ јалан!
...Нә заман јығмышам бәс бу нөмрәни,
Хәбәр тутмамышам бармағларымдан?

Зәнк чалан бармағмы .. Јох-јох? Үрәкдир,
Јазыг бармағларын нә күнаһы вар.
Үрәк дедијиндән дөнмәјәчәкдир...
Дөнәндә... өзүнү даныр адамлар.

Өзүмү данмышам... чан верир үрәк,
Һәлә ки, өлмәјиб, чан верир мүдам.
Әввәлчә гәлбими өлдүрүб кәрәк
Сонра гара кејиб она јас тутам.

Јох, јетим демәрәм, демәрәм јенә,
Атасы, анасы өләнләрә мән.
Ән бөјүк јетимдир, инанын мәнә,
Севкиси јашајан, үмиди өлән.

Баш ачмаз бу дәррдән, валлаһ, фәләк дә.
Ағлым, үрәјимә көр нечә гыјды.
Дејирәм, үмидләр өлән үрәклә
Севкинин өзү дә јашамајайды...

Дардимсэн, дэрдимэ долуб дирилдим,
Дөзүмсүз, һәмишә өзүнү өјмүш...
Һәсрәт дүјүнүндә бир буну билдим:
Дәрдимин дәрманы, дәрдин өзүјмүш...

1970- 1980

ГҮРУРУ НЕЈЛЭЈИРСЭН?

(Р. Миришли бэстэлэмийшдир.)

Өмрүн баһар чағында
Гэлбэ жаған гар нэдир?
Севирсэнсэ, севкилим,
Сэндэ бу вугар нэдир?

Бүтүн арзуларына
Зирвэ мэнэм, сон мэнэм,
Гүруру нејлэјирсэн?
Сэнин гүрурун мэнэм...

Вугар һара, ешг һара?
Севэнлэр «мэн», «мэн» демээ.
Севэнлэр ешг одунда
Әријиб итмэзми бэс?

Вугарынла дөјүшдә
Мәһәббәтин удузмуш,
Мәним исти көз јашым
Бош гүрурдан учузмуш?..

1970,

* * *

Бу күн, дүнәнимә јад олмушам мән,
Көнлүмдән, арзумдан доғулдун, күлүм.
Мәним аллаһымы адилләшдирән,
Бәндәјә дөндәрән сән олдун, күлүм.

Сән бир чадукәрми, сәһркармысан?
Һөкмүнлә аллаһым көјләрдән енди.
Тилсимли бәндәни өз таңрысындан
Ајыран тилсимә нә дејим инди?

Арзулар өнүндә өмүрләр ғыса,
Нәдир көнлүмдәки бу истәк, һәвәс?
Әкәр о, аллаһым, о, таңрымдыса
Таңрымы јыхана нә ад верим бәс?

1971.

* * *

— Нағыл истәјирәм,
Сән кәлән дәфә
Нағыл данышарсан, — дедин, — мәнимчүн,
Күлүм, о фүсункар инчәлијинлә,
Тәпәдән-дырнаға нағылсан өзүн.

Дивин гачырдығы ғыз, сәнсэн, јәгин.
Гисмәт дејә билмир тале дејәни.
Мән ачиз бәндәјәм...

Мәликмәммәдин
Күчү мәндә вармы гачырым сәни?

Севкијә чевриләр нифрәт дә, кин дә,
Назынын нурундан... о нур, таңрымы?
Үзүнүн, көзүнүн чизкиләриндә
Тапмышам ушағлыг нағылларымы.

Истәрдим, тәрсинә долансын заман,
Сәнә бәхш еләјим өмрүн илкини.
Ғајғыларла долу бу бош дүнјадан
Нағыл дүнјасына апарым сәни.

Мүмкүнмү гачырмаг о әсир ғызы?
Мүмкүн олмајачаг нағыла кирмәк.
Өмрүн шәкәрини — нағылымызы,
Өзүмүз јарадаг, өзүмүз кәрәк!

1971.

* * *

Де нечә ајрылаг биз күлә-күлә?
Ајрылыг сәддини чоҳдан ашмышыг.
Ған, ғана ғарышыб, көнүл, көнүлә,
Биз ғоһум олмушуг, доғмалашмышыг.

1972.

МӘНДӘН О ТАЈДА

Мүддәтдир сусурам, лај дивар кими...
Ғәлбим ојум-ојум, лағым-лағымдыр.
Нә илә долдурум сәнсизлијими?
Сујумсан,
Һәсрәтим сусузлуғумдур.

Һәдәләр, горхулар...
Сусдум,
Дөјүкдүм.

Беләми олурмуш һәр ешгин сону?
Хејли замандыр ки, горхуја бүкдүм,
Көзүн һәсрәтини, көнлүн одуну...

Өмрү дә хәрчләдик, бизә нә ғалды?
Бир күн гәһ-гәһ чәкән, бир күн һөнкүрүб.
Кәлди, севкимизин ахшамы кәлди,
Ахшамы кәлмәјән күнү ким көрүб?

Мән сују совулан дәјирман олдум,
Дөндү хатирәјә күјлү чағларым.
Изими от басды,
Лап унудулдум...
Нә чах-чахым ғалды, нә ғонағларым.

Мән ки сағалмагчүн јарамы кәсдим.
Сағалмыр...

Бәс нијә јенә көјнәјир?
Мәкәр бу дејилди мәрамым, гәсдим?
Бәс инди?
Бәс инди истәјим нәдир?

Јүз күнүн, мин күнүн дәлисијәм мән,
Нә ипә јатардым, нә дә зәнчирә.
Бир күн ағылланыб

Чәһаләтимдән
Јүз күнү, мин күнү сатмышам бирә.

Өзүм дә билмирәм нәчијәм, кимәм?
Нә досту таныдым, нә дә дүшмәни.
Дүнјанын дәрдинә көкләнмиш симәм,
Гәмин мизрабыјла диндирин мәни.
Вулуду дағытдым, бәс бу чән нәдир?
Бәс инди көнлүмү көјнәдән нәдир?

Јенидән көјәрдим көјнәдијимдән
От кими...
Дағымсан, мән аран олдум.
Гышгыра билмәздим көјнәмәсәм мән,
Һәсрәтин көјнәтди, бағыран олдум.

Гулаг кәсилмишәм ич һөнкүртүмә
Бу бојда сәс-күјдә, һајда, һарајда...
Инди ганырам ки, мәнә һеч демә,
Бир «мән» дә вар имиш мәнән о тајда.

НӨГТӘЛӘР

Мәктубуну охујурам,
Чүмләләрин сонундакы
нөгтәләр
Ачыг-ајдын фикирләрин
Гапысыны чәфтәләр.
Кечәр күнләр, һәфтәләр,
Нөгтәләрин арасында кизләнән,
Мә'налары, мәтләбләри,

Мин бир јерә јозарам.
Ејһамларын гат-гарышыг орманында
азарам...
Чүмләләрин гуртармамыш
сонунда

Узун-узун нөгтәләр.
Сөјлә, бәлкә давамыдыр
Фикримизин, дүјғумузун нөгтәләр?

Үрәјимдә чохдан сөнән
Дүјғуларын одуну
Чөзәләјир нөгтәләр.
Мәктубдакы чох сөзләрин
Сөздүр,

аз данышыр,
Чох сөз дејир нөгтәләр.
Јох, лал дејил,
Амма карды нөгтәләр.
Бармағымы кәздирирәм
Мән онларын үстүндә,
Нә гајнарды нөгтәләр!
Һәр биринин архасында
Нида дурур, суал дурур,
Сөз дурур.
Үрәјиндә аловланыб
Гәләминдә дүјүнләнән
Атәш дурур,
Көз дурур.

Әсл, бөјүк мәһәббәт дә
Дилә кәлмир,
Амма... нечә данышыр.
О, кизличә данышыр.
Ики гәлбин бир арзусу
Бахышларда алышыр.
Нөгтәләрдә

бахышларын сөзләри...
Нөгтәләрдә көрүнүр
Бир үрәјин вурғусунун
изләри.
Чүмләләрин әввәли сөз,
Амма сонун нөгтәләр...

Сөздән җахшы билдирир
Бир үрәјни истәјини,
Арзусуну
нөгтәләр.

Январ, 1973.

БӘМ — ЗИЛ

(«Сон көрүш»дән парча)

Үзүнү көрүрдүм, ичи көрүндү,
Җасыны тутмарам өлү севкимин.
Оду чохдан сөнүб, җахшы ки, сөндү,
Аҗарыр көнлүмдә күлү севкимин.

Сәнин е'тибарын, сәнин илгарын
Гум үстә җазылан бир кәлмә сөзмүш.
Елә ки, һаҗырды јел, һарын-һарын,
Саһили сүпүрүб о сөзү позмуш.

Мән нә биләјдим ки, бу көзәл ојун
Дәһшәтә кәтирир сонда һәр кәси.
Мән нә биләјдим ки, кетдијим јолун,
«Тәәссүф» адланыр сон дүшәркәси.

Демә көрәчәкли күнләрим вармыш,
Һејрәт, һејирдәки бу шәрә һејрәт!
Һеч демә үрәкдә гоша јашармыш,
Зүлм илә әдаләт, севкијлә нифрәт.

Бир ғырыг севинчә бир өмрү гурбан!
Белә бир алверә нә дејәк инди?
Мәним аҗрыларым, ачыларымдан
О арзу көјәртди, күлдү, севинди.

Бөһтан тузу вармыш онда, сән демә,
Ојнадыг, о, мәни талады, сојду.
Арајыш хәтринә, имза хәтринә
Мәним һәјатымы гумара гојду.

Инди ғысылмышам хәчаләтимә.
Ешгиндән, данышмыр дили көнлүмүн.
Өзүм дә һејранам сүкунәтимә,
Јатды җасырҗасы дәли көнлүмүн.

Ғаладым көнлүмдә јүкү јүк үстә.
Илишди һејрәтә,
Сөз, дилдә җалды.
Биз гоша сим идик ејни көк үстә,
Мән бәмә дүшмүшәм,
о, зилдә җалды.

Январ, 1973.

НАҒЫЛ КЕЧӘМ

Улдузларын дилијлә
Нәсә данышыр кечә.
Мин дәфә сејр етдијим
Ади, садә бир кечә...
Бирдән...
гәлбим титрәди.
Үшүдүм,
көкс өтүрдүм.
Үрәјимдә бир сәни,
Бир дә...
илләр далындан
Нағыл кечәми көрдүм.

О кечә...
көзләримдә
Мүркүләјир һәмишә
Ән ширин ујғум кими.
О кечә...
үрәјимин
Јатыр дәриняјиндә
Алтынчы дујғум кими...

Кечә...
бир сән,
бир дә мән.
О кечә баш җалдырды
Бу кечәнин ичиндән...

Ширин дујгуларымла,
Һәсрәт арзуларымла
Бир анда долду кечәм.
Узаг бир хатирәнин
Һәзин зүмзүмәсиндән
Нәғмәләшди бу кечәм.

О кечә чохдан кечиб,
Кери дөнмәз о, бир дә.
Бир кечәнин һәззини
Кери гајтара билмәз
Мин белә кечәләр дә...

Бир кечәдә, бир анда
Ширин бир хатирәлә
Ачы керчәк көрүшдү.
О кечәнин көзүндән
Бу кечәнин бағрына
Исти бир дамчы дүшдү.

Дедим, дағыл, а дүнја,
Дағыл, тез дағыл, кечәм.
Сән дүнјадан көчмүсән
Гәлбимә,

нағыл кечәм.
Сән инди бу күнүмлә
Кедә билмәзсән јола;
Үрәјимдә јашарсан
Тәәсүфлә гол-гола.

Дөвран дөнүр, вахт кечир.
Сәһәрә дә аз галыр.
Инди кечәләрим дә
Мәнимлә јалғыз галыр.

Сән јохсан... Бу күнүмә
Ришхәнд едир дүнәним.
Мин бир кечә кәлсә дә,
Нағылым кәлмир мәним.

Бу кечәнин ичиндә
Нағылсызам инди мән.
Кечәнин әлләриндә
Сары бир јарпаг дурур
Хатирә дәфтәримдән.

Феврал, 1973.

МӘН СЕВИРӘМ...

(Нәғмә)

Мән сеvirәм... дәрәдә
Ахан селләр ганымдыр.
Дәниздәки далғалар
Мәним һәјәчанымдыр.

Мән сеvirәм... данышыр
Дағда сусан булаглар.
Мәним диләкләримдир
Дүјмәләнән будаглар.

Мән сеvirәм... гајалар
Чичәк ачыр, күл ачыр.
Мән сеvirәм... дујгулар
Үрәјимдә дил ачыр.

Мән сеvirәм... јанымдан
Өтә билмәз гәм мәним.
Мән сеvirәм... гушларын
Нәғмәси нәғмәм мәним.

Мән сеvirәм... үрәјим
Өз синәмә дар кәлир.
Мән сеvirәм... гәлбимә
Севкидән баһар кәлир.

Ијун, 1973.

БИР ПАҢЫЗ АХШАМЫ

(«Җағышдан сонра» пјесиндән.
Майныны Е. Сабитоглу бәстәләмишдир).

Бир паҗыз ахшамы, җағырды кур җағыш,
Сапланды көнлүмә аловлу бир бахыш,
Гамашды көзләрим, бахдыгча мән она,
Көзләрдә нә әфсун, көзләрдә нә мә'на!

Даҗан, даҗан, даҗан, заман, даҗан,
Заман, даҗан, заман, даҗан, даҗан!
Ничрана олмасын аман!

Дөҗүндү үрәкләр, мән бахдым, о бахды.
Мән она җахындым, о мәнән узагды.
О сусду, динмәди, данышды бахышлар,
Бахышы көнлүмдә бағлады нахышлар.

Бир паҗыз ахшамы ики гәлб бир олду,
Булудлар дағылды, дәрҗалар дурулды.
Нәғмәләр пычылдар көҗ мәнә, җер мәнә,
Севирәм, еҗ һәҗат, сиррини вер мәнә.

1973.

КИЛИД

— Сән мәни һамыҗа гысгандын, җетәр.
Нәдир бу шүбһәләр, бу үзүнтүләр?
Бир белә гысганчлыг нәҗә кәрәкдир?
Сәни дә, мәни дә мәһв едәчәкдир.
Мән ки, сәнинкиҗәм
кет,

Архаҗын кет.
Нә өзүнү инчит,
Нә мәни инчит!

— Севирәм,
Нә лүзум сөзә, өҗүдә?
Мәним гысганчлығым севкимин өзү!
Вурулан килидин бөҗүклүҗү дә —
Горунан сәрвәтин дәҗәр өлчүсү!

Декабрь, 1973.

* * *

Севдиҗин көзәлин бир көнтөҗ сөзү
Бүтүн өмрүн боҗу көҗнәдәр сәни.
Севки бир оддур ки, дүшсә гәлбинә
Еҗләр өз-өзүндән дәрбәдәр сәни.
Күнәшә борчлусан көрдүкләринчин,
Она да чох бахсан кор едәр сәни.

Февраль, 1974.

ҖАРЫҖУХУЛУ

Җухудаҗам...
Әслиндә җарыҗухулуҗам мән.
Бир-биринә долашан
Җарышыг фикирләрин
Одуҗла долуҗам мән.

Җатым?
Җохса оҗаным?
Бу фикир аҗрычында
Даҗанмаг истәҗирәм.
Сәни

Җухуларымда
Көрмәк үчүн
Җухламаг,
Җәһрини чәкмәк үчүн
Оҗанмаг истәҗирәм.

1974.

КӘПӘНӘК

(Е. Сабитоглу бәстәләмишдир.)

Күлләр үстә учан, гачан
Бир җаҗғысыз кәпәнәкдин,
Чичәкләрин үрәҗиндә
Сән ән ширин бир диләкдин.

Сорағыны күл-чичәкдән
Алынча мән, көрдүм јохсан,
Гачдым сәнин далынча мән,
Көрдүм јохсан.

Нәғмә дејир сәнә күлләр
Јел әсдикчә нарын-нарын.
Һәр чичәкдән бир рәнк алыр
Гызыл-гызыл ганадларын.

Һансы күлү охшадынса,
Ләчәјиндә изин галды.
Сәни тутдум, учуб кетдин,
Әлләримдә тозун галды.

1974.

* * *

Нә мән истәјими билирәм, нә сән.
Биз думан ичиндә улдуза дөндүк.
Нәдир истәјимиз бир-биримиздән –
Билмирик...
Әмәлсиз бош сөзә дөндүк.

Күндүз ишыглыдыр, кечә гаранлыг.
Биз нә о јанлыгыг, нә дә бу јанлыг.
Мүддәтдир галмышыг јол ајрычында,
Бизим гисмәтимиз алаторанлыг.

Мән сәрхош олмушам күлүн әтринә,
Дәрмәк инсафсызлыг, дәрмәмәк зүлүм.
Биз јола чыхмышыг јолун хәтринә,
Нә мәнзил бәллидир, нә мәгсәд, күлүм.

О кимдир бу күндән көрә сабаһы?
Сабаһы сабаһда көрәрик, нә гәм!
Елә күнаһ вар ки, мән о күнаһы,
Јүз бөјүк саваба дәјишдирмәрәм.

Нә чох аһ чәкирсән, аһын дағлара,
Бу гәдәр көјнәмәк бәс дејилми бәс?
Аһ, атәш чиләјир ал додағлара,
Алышар, ишыгы јолуна дүшмәз.

Будағын үстүндә әл бојда јарпаг,
Күләкләр әсәндә јашајыр анчаг.
Күләкләр әсмәсә јарпаг да динмәз,
Јарпаг титрәмәсә күләк билинмәз.

Нә мән истәјими билирәм, нә сән.
Биз думан ичиндә улдуза дөндүк.
Нәдир истәјимиз бир-биримиздән —
Билмирик...
Әмәлсиз бош сөзә дөндүк.

1974.

ЈАМАН ДАРЫХМЫШАМ

Јаман дарыхмышам сәнинчүн, јаман!
Мән әсир дүшмүшәм өз истәјимә.
Нифрәти кизләтмәк асандан асан,
Севкини кизләтмәк мәһалмыш, демә!

Һарајлар јүксәлир көнүлдән јенә,
Бу нечә һарајды, бу нечә һајды?
Өһдәмдән кәләрдим...

Көзүм үзүнә,
Гулағым сәсинә дарыхмасајды...

Елә бил һәр јердән үзүлүб әлим...
Мән азыб галмышам гәм дәрәсиндә.
Дирилиб јашаныр сәнли күнләрим
Сәнсиз күнләримин хатирәсиндә.

Јаман дарыхмышам...
Бу нәдир јенә,
Ағлым саға бахыр, үрәјим сола.
Үрәјим дөнүбдүр көј көјәрчинә
Гонуб сән кедәли сән кәлән јола.

Жаман дарыхмышам...
 Һәр ахшамчағы
Арзуму Күнәшин телинә сардым.
Мәнимлә олсајды, мән дарыхмағы
Замана ән узун өлчү санардым.

Јухума кәлмишдин...
 Гысылдыг күнчә.
Данышдыг...
 Јел әсди...

 Дағылды дәрәд-гәм.
Көлкәјә дөнмүшдүм,
 Сәни көрүнчә
Сәнин ишығында јох олду көлкәм.

ДАРЫХМА ҺА...

Мәктубуну охујурам...
 Дөнә-дөнә,
Гајыдырам һәр чүмләнә, һәр сөзүнә.
Охујурам,
Дүшүнүрәм.
Дүшүнәндә көзләрими јумурам ки,
 Сәни көрәм.
Охујурам, дүшүнүрәм.
Фикрим өтән күнләрими
 вараглајыр,
Охујанда күлүмсәјән сәтирләрин,
Дүшүнәндә ган аглајыр.
Бир мәктубда нә демәкдир
 Бу ағ, гара?
Рәнкләрә бах,
 Һардан-һара?
Ким дејир ки,
Һәр кәлмәнин
 Бир мә'насы, бир јүкү вар?
Јох! Үрәкдә дилә кәлән јашыл сөзләр,
 будаглардыр,
Јүз будағын бир көкү вар.
Көк үрәкдир.
 Јарпагларда рәнки јашыл,
 Сәси, сөзү пычылтылар.

Пычылтынын сәси бирсә,
 мин мәтләби, мин сөзү вар.
Мән сөзүн өз мә'насыны истәмирәм.
Бир мәзмуна о, гул олур.
О, дујғудан мәһрум олур,
 Јохсул олур.
Мән вурғунам һәр кәлмәнин
 чаларына.
Нида кими диқ дајаныб
 һөкм верән һалына јох,
Суал кими бојун бүкүб
 дүшүнчәјә даларына.
Дүшүнчәнин мин рәнки вар.
Көјдәки ај, јалныз ајдыр,
Суја дүшсә,
 Гырчынланан далғаларда
 Нечә рәнкдән чөләнки вар.

Сәнин әлван дујғуларын
 Сөзүн мә'на сәрһәддиндән
 О тајдадыр.
Сөзләр јатыр гузу кими,
 Чаларлары һарајдадыр.
Чаларларын аловуна алышырам.
Күнләр кечир...
 Сәсләндикчә гулағымда чүмләләрин,
Әтрафыма лал кәсилиб
 Мән сәнинлә данышырам:
Јазырсан ки: — Дарыхма һа...
Бурда сөзүн гәсди кениш,
 Јувасы дар,
Бурда сөзүн чөвһәриндән
Нечә-нечә сөз сычрајар.
Сөздән фикир,
Фикирдән дә
 Нечә-нечә мәтләб чыхыр.
«Дарыхма»нын о тајында
 Сөз дарыхыр,
 Сөз карыхыр.
Сән «јох»дакы о «вар»а бах.
Сөзүн әкси — чалара бах.
Сән «дарыхма» дејән заман,

Истәјирсән өмрүм боју
Мән дарыхым сәнин үчүн.
Рәнкинә бах галыбындан чыхан сөзүн!
Дарыхырам, аја, күнә сығышмырам.
Дарыхырам,

Дүнҗамызын
Гајдасына, өлчүсүнә
Сығышмырам.

Дарыхырам

Истәјимә чатмаг үчүн.
Истәјимиз фөвгүндәдир сөзүмүзүн.
Дарыхырам,

Доғмаларым сағ-солумда.
Дарыхырам,
Бахышларын

Јаныб сөнүр хәјалымда.
Көзләримин өнүндәки бахышлара
Јад олмушам.
Хәјалдакы бахышларын ишығында
Удулмушам.

Тәгвимдәки варагларын
Бир ајыны бирдән чырын!
Јајы өтүм,
Көз јашытәк кирпијимдән,
Гопуб дүшүм пајыза мән.

Ијул, 1975. Шәкк.

ДУРНА ГАТАРЫ

(Е. Сабитоглу бәстәләмишдир.)

Әсир пајыз күләји,
Кечә узун, күн көдәк.
Ағачдан јарпаг дүшүр,
Бир өмрүн күнләритәк.

Сусур чајлар, чешмәләр,
Сусур чәмән, дағ, дәрә.
Көчүр дурна гатары
Узаг-узаг елләрә.

Бизим чөлләр ајрылыр
Бу вәфасыз көзәлдән.
Гышда үшүмәмәкчүн
Јер дон кејир хәзәлдән.

Көчүр дурна гатары,
Үрәјимиз көврәлир.
Күләк әсир, дағлардан
Пајызын әтри кәлир.

Јарпаглара, отлара
Сары-сары зәр дүшүр.
Јашымыза јаш кәлир,
Өмүрдән күнләр дүшүр.

Көчүр дурна гатары,
О, баһарда дөнәчәк.
Өтән күнләр дөнәјди
Дурна гатарлары тәк.

1975.

ЧОХДУР ЈАШЫМДАН ДА...

Чохдур јашымдан да севкимин јашы,
Анчаг о гочалмыр, көһнәлмир нәдән?
Ағарыр көнлүмдә дағларын гашы,
Севким чаванлашыр, гочалдыгча мән.

1975.

СЕВКИ КИЛЕЈИ

Һеч билмирәм һара јоздун
Доғруму сән, дүзүмү сән.
Мән һәсрәти өтүб кечдим,
Сән һәсрәтин дөзүмүсән.
Гулагларым чинкилдәјир,
Данышырсан сөзүмү сән,
Сөзүмү сән.
Истәрәм ки, јухумдан да

Кәлиб сәни алан олсун.
Вүсал долу бу јухулар
Јалан олсун, јалан олсун!
Мәнә галан хатирәдир,
Унудулсун, талан олсун,
 талан олсун!
Гол-будаглы ағач идим,
Буданмышам, чапылмышам.
Һәмдәм кедиб, көлкәм итиб,
Мән өзүмә гапылмышам.
Амма сәни итирән күн
Мән өзүмчүн тапылмышам,
 тапылмышам.

1976.

БИР АРЗУЈА ДӨНМҮШЭМ

Дэнизлэрэ тэлэсэн
Ахар суја дөнмүшэм.
Мин арзумда эријиб
Бир арзуја дөнмүшэм.

Һаны елә гүдрәтим
Өз арзумдан кечәм мән?
Кәл-кәл, кәл-кәл, еј арзум,
Кәл ки, сәнсиз һечәм мән.

Өтәнләри китаптәк
Көнлүм вараглар мәним.
Хатирэләр булагтәк
Көзүмдә чаглар мәним.

1977.

МЭН ЈАНДЫМ, СЭН ИСИНДИН

(Е. Сабитовлу бәстәләмишдир.)

Үрәјимдән кечәндән
Дүшмәдинми дујуг сән?
Сәндән чаваб көзләдим,
Нә «һә» дедин, нә «јох» сән.

106

Дедим: — Сусма, даныш, дин,
Нә данышдын, нә диндин.
Мәһәббәтин одуна
Мән јандым, сән исиндин.

Диллэнсэнэ, севкилим,
Мэн нэ дашам, нэ дөмир.
Мин ил дэ көзлэјэрдим,
Ахы, өмүр көзлөмир.

Сүкутунла дурмусан
Үрәжимин гәсдинә.
Сөjlә, сусан севкилим,
Бу сүкутун гәсди нә?

1977.

КӨЗЭЛЛЭР

Күчэлэрдэ көзэллэр
Чичэк-чичэк көрүнүр.
Һәр көзэлин далынча
Нечэ үрэк сүрүнүр.

Ај вугарлы көзәлләр,
Инсаф һара, сиз һара?
Бир бахыш гыјмырсыныз
Сизә чан гыјанлара.

Көзэллэр күчэлөрдө
Долашыр ишыг-ишыг.
Сиз вүгара јарашыг,
Вүгар сизе јарашыг.

МЭН СЭНДЭН ГАЧЫРАМ...

Мөн сэндэн гачырам... Јохмуш чүр'әтим,
Нејләјим?
Сусузам, додағым јаныр.
Долуб көзләримә сонсуз һәсрәтим,
Көзүмүн ичиндән сәнә бојланыр.

107

Дүшүндүм, гаршыда нэ вар?
Аһ-аман!
Бир јол јорғунлуғу, бир сојуг үрэк.
Мэн сәндән гачанда
чаванлығымдан,
Севкимдән, хиссимдән гачырам демәк.

Мән һара гачырам, һара еј көнүл,
Кимә килејләним мән инди кимдән?
Дәјәрдә учуздур, чәкидә јүнкүл
Мәним газандығым итирдијимдән.

Арсызлыг еләдим, атдым арымы,
Гәлбимин хәбәри јохмуш өзүндән.
Севкинә һәсрәтим
бахышларымы
Јығды көзәлләрин овчу көзүндән.

Һардаса кизличә әлләр көрүшүр,
Таныја билмирәм өзүмү һәрдән.
Чијнимә нә јаман көлкәләр дүшүр
Ағлын һүркүтдүјү хатирәләрдән.

«Итирсән бу ешги, нејләјим?» — дејә
Ичимдән ғышғырыб динди һәсрәтим.
Горхумун көзүлә бахыр һәр шејә
Инди мәһәббәтим, инди һәсрәтим.

1977.

* * *

Дедин, гочалырам, газанчым буму?
Итирдим әввәлки тәрәвәтим.
Инана билмирәм буна, доғрусу,
Мән сәни көрмүрәм дедијин кими.

Сәнми гочалырсан?
Јох, ола билмәз!
Севкилим, мәһәббәт гочала билмәз.
Севкидән узагдыр гочалыг, өлүм,
Орда нә өлчү вар, нә јаш, нә чәки.
Инан ки, бу күн дә көрүрәм, күлүм,
Мән сәни илк дәфә көрдүјүм тәки.

108

Сән өз тәлејиндән нә күс, нә дејин!
Күлүм, әбәдисән дәрди-сәримдә.
Сәнин көзәллијин, сәнин кәнчилијин
Јашајыр һәмишә сәтирләримдә.

Мај, 1977.

ГУЛАҒЫМ ЧИНКИЛДӘЈИР

Гулағымда сәсләнир
Сәнин о титрәк сәсин.
Данышырам сөзүнү,
Гулағын чинкилдәсин.

Күләк галхды, гызартды
Күл алтында көзүмү.
Мәним әлимдән алды
Кечәми, күндүзүмү.

Мән өзүмдә дејиләм,
Сәнә вердим өзүмү.
Гулағым чинкилдәјир,
Данышырсан сөзүмү.

1977.

* * *

Бир бағлыча дәфинәјдим,
Гәм килидим,
Дәрд ачарым,
Чичәк ачар улу дағлар,
Бәс мән нијә дәрд ачарам?
«Чан» дејәним мин-мин олар,
Тәк сәндәдир дәрдә чарам.

Һеч билмирәм нә вахт, һарда
Мәни мәнән нечә алдын.
Мәнә мәнән јахын олуб,
Мәни мәнән узаг салдын.

109

1977.

ИНАНЫР ИНСАН

Ујдум лајласына севкинин, нејним,
Јатдым, јуху көрдүм, ширин бир јуху.
Өтдү бир ан кими, өтдү, севкилим,
Һәмән бу јухујла өмрүмүн чоху.

Һәмишә мүбтәда сәндин,
хәбәр мән
Вәфа нәгәратлы нәғмәләриндә.
Инди боз күл галыб јанан үрәкдән,
Тәәссүф көзәрир ешгин јериндә.

Әһдини, сөзүнү керчәк санырдым,
Үрәк нә чәкмәди севкидән јана.
Рә'јада нечә дә мән инанырдым
О ширин, мәһәббәт јухуларына.
Нә гәдәр ки, јатыр, јатдығы заман
Көрдүјү јухуја инаныр инсан.

1977.

ЈОЛ ИШАРӘСИ

Оғлум Исфәндијара

Севдинсә...
Ешгиндә итиб јох олдун,
Чашбаш салачагсан күнү, ајлары.
Севки јолларында нә гајда-ганун?
Өзүн ашмалысан бу долајлары.

Әријиб, өзүнү јох сајачагсан,
Бу дәрдин олмајыб өзкә чарәси.
Сән тез-тез «гәзаја» уғрајачагсан,
Јохдур бу јолларда јол ишарәси.

1977.

СӘНИ АНДЫГЧА...

О замандан ки, узаг улдуза дөндүн,
Сәни хатырлајырам һәр кечә, һәр күн.
Мәнә ајрылмаг өлүмдән бетәр олду,
Сәни андыгча — хәјал дәрбәдәр олду.
Көрүрәм, јохмуш һәјат, һеч демә, сәнсиз.
Бу күнүн үнваны мүмкүнмү дүнәнсиз?
Јухулардан умурам вәслини һәрдән,
Демә, имдад јох имиш хатирәләрдән.
Нә демәкдир, нә демәк бир белә јанмаг?
Сәни андыгча аныр, дојмурам анчаг,
Сәһарим кәлсин, өтүшсүн, кечә кечсин.
Сују анмагла сусузлуг нечә кечсин?

1977.

ӨЗҮН ЈАНМАЛЫСАН...

Дедим: — Ешгиндә јанылдым, бу һалымдан һалысан.
Деди: — Сән керчәји билмәк үчүн алданмалысан.
Дедим: — Улдуз чиләјир көзләрин ахшамларыма,
Деди: — Анчаг мәни көрмәкчүн өзүн јанмалысан.

1978.

ЈУХУЛАР, ЈУХУЛАР...

Сән јохсан шәһәрдә, јохсан... бу сөзә
Јетим галан көнүл гара кејинди.
Јохлуғун өзү дә көрүнүр көзә,
Јохлуғун варлыға чеврилиб инди.

Јухулар көрүрәм... Тутуб әлимдән
Мәнә ичирирсән севки шәрбәти.
Елә санырам ки, бу јашымда мән
Илк дәфә дадырам илк мәһәббәти.

111

Мәттәл галмышам бу хумарлыға,
Тәпәдән дырнаға өзүн дә сирсән.
Елә ки, јохлуғун дөнүр варлыға
Һиссимдә, руһумда һејкәлләширсән.

Мәһәббәт шәрбәти... Шириндән, ширин,
Бәхтијар адымын өз бахты сәнсән.
Мин-мин истәјимин, мин-мин һәзнимин,
Мин-мин хәјалымын пајтахты сәнсән.

Јухулар, јухулар, дәли јухулар
Елә горхурам ки, һәгигәт олар.
Горхурам? Јаландыр!

О хош фүрсәти
Хәјалда бәзәјәр, нахышлајардым.
Һәгигәт будур ки,

Мин һәгигәти
Бирчә о јухума бағышлајардым...

Һәгигәт беләдир... Артыг нә дејим?
Сирләр гајнағыдыр әзәлдән үрәк.
Ат чапыр јухуда мәним истәјим,
Бу нечә јухудур, бу нечә истәк?

Дәлиб гајалары көјә фышгыран
О вулкан дүјғуна, һиссинә гурбан!
Данышдым јухуму, хәтринә дәјдим...
Јох, күлүм, сеvirәм о һалларыны.
Мәним бир арзум вар: көрә биләјдим
Сәнин гејри-ади хәјалларыны...

Мән сәнә јухуму данышан заман
Сөһбәти дәјишдин... Дедин, «Бәсди, бәс!»
Сөзүмү кәсмәкдә сән дә һағлысан,
Хәјала кәләнләр дилә кәләммәз.

Әслиндә һәгигәт башгадыр, күлүм...
Јухулар, хәјаллар биздән дәриндир.
О ширин јухумда мәним көрдүјүм
Сәнин хәјалында көрдүкләриндир.

Кетмир көзләримдән бир о... бир дә сән.
О говур... гачырсан... о чәлд, сән чевик.
Мән сәндә адилик көрмәдијимдән
Умдум һәр ишиндән гејри-адилик.

Апрел, 1978.

* * *

Мән сәни јаратдым, күлүм, сән мәни.
Үрәкләр гул олур јаратдығына.
Хәјаллар ујдурур бүтү, сәчдәни,
Биз дә јаратдыг ки, тапынаг она.

Инандыг,
Вурулдуг,
Тапындыг нечә,
Бу ешгин башына дүнја чәм олсун.
Сәни јаратмышам өз үрәјимчә,
Сәни јаратдым ки, мә'бәдим олсун.

Апрел, 1978..

* * *

Еј көнүл, јахшыны јамандан ајыр,
Пајызы дүјмуруг бағлар солмаса.
Көлкәләр ишыгла ојун ојнајыр,
Көлкә билинәрми ишыг олмаса?

Көлкәјә ишыгдан бах ки, көрәсән,
Ичиндә гәзәби,
Ичиндә кини...
Ишыға, ишыға кедәк анбаан,
Көрәк гәлбимизин ичиндәкини...

Ијун, 1978..

УНУДА БИЛСӘН...

Фикрим дә, һиссим дә күнәбахандыр,
Долашыр һәмишә анчаг изинлә.
Сән бахан тәрәфә бахмаг асандыр,
Бахырам дүнјаја сәнин көзүнлә.

113

Севдинсэ... Сэн осан, өзүн дежилсэн,
Јох икэн даһа чох сэн варсан, күлүм.
Өзүнү нэ гэдэр унуда билсэн,
Өзүнү о гэдэр тапарсан, күлүм.

Кэл ки, өзүмүзү итирэк, тапаг,
Фикир азад олсун чан гајғысындан.
Барлыгла јохлуғун һүдудларында
Ана тәбиәтә гарышыр инсан.

Демирәм өмрүмүз тој-бүсат олсун,
Дејирәм, гајғыдан гој азад олсун.
Бизим ешгимизә гушларын сәси,
Суларын нәғмәси нәғәрәт олсун.

Ијун, 1978.

* * *

Ағача су вердим,
 һопду бир анда,
Һачанса дедијин сөз јада дүшдү,
Јаддашын јарпагсыз будагларында
Пәришан-пәришан бир гуш өтүшдү.

Араја дүшмүшдү узун бир һәсрәт,
Көрүшдүк,
 динмәдик,
 биз елә сусдуг.
Биз онда билдик ки, нәјмиш мәһәббәт,
Биз онда билдик ки, нәјмиш сусузлуг.

Су судур һәмишә — јајда, ғышда да,
Су үчүн һәмишә јанмырыг анчаг.
Додаглар гурујуб чадар оlanda
Билирик нә имиш бир сәрин булаг.

Ағача су вердим,
 һопду бир анда,
Һачанса дедијин сөз јада дүшдү.
Јаддашын јарпагсыз будагларында
Пәришан-пәришан бир гуш өтүшдү.

Ијул, 1978.

* * *

Нечә миннәтдарам иман јолу — рә'јаларыма,
Мәни хошбәхт еләјән дүјгулу рә'јаларыма.
Мән ојаглыгдакы мин керчәји гурбан верәрәм
Бир тәәччүб долу, һејрәт долу рә'јаларыма.
Севирәм күндүзү, лакин мәним олсун кечәләр,
Кечәләр көнлүмү веррәм улу рә'јаларыма.

Ијул, 1978.

* * *

Көјләр једди гатдыр,
Јерләр једди гат.
Гатлара бирбәбир галхдыг, һәм ендик.
Ендикчә учалдыг,

 Нәдир бу тәзәд?
Ендикчә, галхдыгча биз тәзәләндик.
Бахдыг севдамыза бир тәзә көзлә,
Инди јарышырыг өз-өзүмүзлә.

Ендијимиз гэдәр учалырыг биз,
Учала билмәрик әкәр енмәсәк.
Бизи, биздән күчлү һиссләримиз,
Дүз олар,
 ендирмир,
 галдырыр десәк!

Горхма, кәл далымча,
 учаг, учаг биз,
Гатлар үзә чыхыр күнбәкүн, күлүм.
Сирләрин ардынча учалдыгча биз,
Јер дә көјә дөнүр бизимчүн, күлүм.
О ширин саатлар, бу ширин анлар
Арзунун рәнкинә бојаныр инди.
Сәнинчин, мәнимчин кизли оланлар
Бизимчин јухудан ојаныр инди.

Дөјүндү үрөклөр,
Гапанды диллөр.
Нә мән дилә кәлдим, нә дә сән, күлүм.
Ғансы дүҗғунуса о узун иллөр
Мән сәндән кизләтдим, сән мәндән, күлүм.

Үрөкдә күлләнди јанар дүҗғулар,
Дандыг өзүмүздән истәјимизи.
Јухулар,
 јухулар,
 ширин јухулар
Ширин дүҗғулардан ојатды бизи...

Хәјаллар тушланыб инди нијјәтә,
Инди нә кечә вар,
Инди нә күндүз...
Өзүмүз дөнүрүк бир һәгигәтә
Һәгигәт олунча тәсәввүрүмүз.
Көјләр једди гатдыр,
Јерләр једди гат.
Гатлары бирбәбир галхдыг, һәм ендик.
Ендикчә учалдыг...
 Нәдир бу тәзад?
Ендикчә, галхдыгча биз тәзәләндик.

Ијул, 1978. Шәки.

* * *

Мәнә «бәхтим» дедин, «өмрүм» дедин,
 анчаг, де бу нә?
Бу әдалар, бу тәләбләр нә имиш сәндә, күлүм?
Сәни бајраг кими тутдум башым үстүндә, јенә
Мәни кандарда килимтәк јерә сәрсән дә, күлүм.

Ијул, 1978.

ОДУМ, КӨЗУМ, КӘЛ...

(Ш. Ахундова бәстәләмишдир.)

Амандыр, ләнкисин, кечиксин ахшам,
Өмрүмүн күндүзү битмәсин кәрәк.
Мән инди билирәм, нәдир арзу, кам,
Мән инди билирәм, нә имиш севмәк.
Чыраг ишыгланар сөнмәздән әввәл,
Кетмә, еј баһарым, еј күндүзүм, кәл,
Сојуг бир үрәјә нечә дөзүм, кәл.

Пајыз јарпаглары — ғышын әввәли,
Ахшам шәфәгләри — күндүзүн сону.
Кәлмәсин, јетмәсин үрәјимдәки
Бу одун, атәшин, бу көзүн сону.

Чыраг ишыгланар сөнмәздән өнчә,
Баһары дүјуруг баһар кединчә.
Кетмә, еј баһарым, еј күндүзүм, кәл,
Сојуг бир үрәјә нечә дөзүм, кәл.

Узансын баһарым, күндүзүм мәним.
Галыб үрәјимдә чох сөзүм мәним.
Бу јашда өмүр дә ширин олурмуш,
Бу јашын севкиси дәрин олурмуш.
Чыраг ишыгланар сөнмәздән әввәл,
Кетмә, еј баһарым, еј күндүзүм, кәл,
Аловум, атәшим, одум, көзүм кәл.

Ијул, 1978.

ӘЛ УНУТМУР

Бу дүнјанын нә јахшысы, нә писи.
Өзүмүзүк долашдыран һәр иши.
Әлләримдә әлләринин истиси,
Нә итијмиш әлләримин јаддашы.

Бир бахышын одундан
Үрәјә көз дүшәрмиш.
Бир бахышла бу дүнја
Нечә көзәлләшәрмиш!

Бир бахышла севкилим,
Дүнја күлә бәләнди.
Бир бахышла бир анда
Өмүр дә тәзәләнди.

Бир бахышын одунда
Итмишәм илим-илим.
Бахышынын күчүнә,
Һөкмүнә бах, севкилим.

Март, 1979.

«КЕЧӘ СЕРЕНАДАСЫ»*

«Кечә серенадасы» — нечә һәзин олурмуш
Бу жалгыз кечәләрдә.

Маһны бир јуху кими
Кечәнин рәјасына сүзүлүр пәрдә-пәрдә,
Сәсләнир нарын-нарын.

Ширин хәјалларымдан бојланыр бахышларын
Ән јаныглы,
ән һәзин

нәғмә билмишәм сәни.

Сәнсиз нечә динләјим
Сәнин мәнәббәтиндән данышан бу нәғмәни?
Сәни сәнсиз динләмәк

Мүмкүн дејил, ај күлүм.
Сәнинлә динләјәндә бир-биринә говушур
Күнәш илә ај, күлүм.
Дәниз илә чај, күлүм.

Ачыб үфүгләрини көј дә јерә бәләшир.
Ән чылгын нәғмәләр дә гузу кими мәләшир.
Һәјат да,
Лап өлүм дә

Сәнинлә нәғмәләшир.

Апрел, 1979.

* * *

Кизли сахламышдым сәндән сиррими,
Кизләнә билмәдим өзүмдән анчаг.
Ачылдым,
Сачылдым

бир китаб кими,
Кизли дәфинәсән јенә сән анчаг.

Мај, 1979.

* * *

Дејирәм, бәлкә дә әчдаддан һәлә
Илкимиз бир тохум, бир тумдур бизим.
Гајнајыб-гарышыб ганым ганынла,
Фикримиз, һиссимиз гоһумдур бизим.

Дејирсән, «ајрылаг!...»
Фитрәтдән дөнәк?

Нә олар...
Баша сал анчаг бир шеји:
Биз һардан өјрәнәк, кимдән өјрәнәк
Бирн-биримизә өзкәләшмәји?..

«Ајрылаг» — сөзүнә ағлады көјләр,
Јолу дәјишмәмиш јолуму аздам.
Ширин олмасајды севки бу гәдәр,
Она ачы-ачы мән ағламаздым!

Көрүшләр өзү дә дадыма кәлмир,
Бу гәдәр јахыныг, о гәдәр узаг.
Бирчә көрүшүмүз јадыма кәлмир,
Нә вахт бирләшдик ки, инди ајрылаг?

Мај, 1979.

* Шубертин ејни адлы әсәринә ишарәдир.

САЈҒАЧ

— Сәнә кәнчлијими гурбан вермишәм.
Ешгимдә јанмышам, јанырам јенә.
Јолунда дәрд алыб өмр итирмишәм,
Бир көр газанчым нә, итирдијим нә?

— Билирәм јанмысан сән дилим-дилим.
Јананлар, јанмаға даим тәшнәдир.
Ишыг сајғачы тәк, сөјлә, севкилим,
Сөјлә, јанмағыны сајмағын нәдир?

Ијун, 1979.

* * *

Һирсләндин, үзүнү кимсә көрмәсин.
Елә бил һәр шејә сән гојдун даһа.
Дәјишир сифәтин,
Дәјишир сәсин.
Бәдхаһа дөнүрсән, әсил бәдхаһа!

Бәдхаһа чевирир сәни гәзәб, кин.
Әслиндә һамыны баша дүшәнсән.
Сәнә бу анларда елә кәлир ки,
Дүнјанын ән бәдбәхт адамы сәнсән.

Де, нәјә кәрәкдир көнүл дарлығы?
Дүнја мин бојалы, мин ојунлудур.
Бә'зән әлиндәки бәхтијарлығы
Сән көрә билмирсән,
бәдбәхтлик будур!

Дүнјаны һәмишә үрәјинчә бил.
Ајаз кечәләрдән ахы, чән доғур.
Ону билирәм ки, үфүгдән дејил,
Һәр кәсин күнәши гәлбиндән доғур.

Бүтөв бир бәдбәхтлик јохду дүнјада.
Тәкчә дөзүмсүзлүк вар бу дүнјада.

Ијун, 1979.

* * *

Сән чохсан,
һәр заман, һәр јердә варсан.
О күнчдән, бу күнчдән мәнә бахарсан.
Асылы јашадым,
Олмадым безар.
Азадлыг зәнн етдим әсарәtimi.
Мән һара кетдимсә һәсрәт бахышлар
Сәпилди јолума улдузлар кими.

Јајынмаг истәдим нәзәрләриндән,
Дүшдү үрәјимә ајаг изләрин.
Кизләнпач ојнадым тәләјимлә мән,
Һара кизләндимсә тапды көзләрин.

Кизли бахышларын нәзарәтиндә
Ешгими, арзума дашыјырам мән.
Сәнин көзләриннин әсарәтиндә
Валлаһ, истәјимчә јашајырам мән.

Асылыб галсам да бахышларындан
Демәрәм, верәсән бир аман мәнә.
Билирәм,
һәр јердә, күлүм, һәр заман
Мәним өз ичимдән бахырсан мәнә.

Ијул, 1979.

ЧИЧӘКЛӘРИН БАХЫШЫНДА

Сәһәр-сәһәр чичәкләрин көзләринә
шеһ дүзүлүр.

Дамлаларда күнәш күлүр,
Һәр дамлада бир күнәш вар.
Күнәш долу, ишыг долу бу дамлалар
Көзләринмиш...
Чох бахмышам,

Нә билмишәм,
Нә көрмүшәм.

Тэлэблэр хамысы јериндэ, дүзкүн!
Мэндэн өз һаггыны умурсан тамам.
Сәнин һагларыны өдәмәк үчүн
Мән дэ өз борчуму унутмалыјам.

Бә'зән бир тәпәнин борчу өнүндә
Дағылыр јүз дағын јүз-јүз дағ һаггы.
Бә'зән јаранмаға һаггы оланын
Олмур бу дүнјада јашамағ һаггы.

Һаггыны истәдин... һәгигәтди бу,
Севки олан јердә кұнаһ доғрулур.
Анчағ унутма ки, бә'зән дә арзу,
Һәјатын өнүндә мүттәһим олур.

Вердијин гурбаны галдырыб көјә
Әвәз истәјирсән... Мәһәббәт буму?
Нә олар, бир дәфә гој тәрәзијә
Сән өз һаггын илә мәним борчуму.

Севирәм... еј мәним дәрдим, дәрманым,
Дәрдсиз дәрман ичмәк бир адәт дејил.
Севирсән...
Севкинә шүбһәм јох мәним,
Мәкәр севә билмәк сәадәт дејил?

Ијул, 1979.

ҺАВАСЫ — СӨЗҮ

Бөјүк арзулары хәјалмы сәјдыг?
Хәјал һәгигәтлә таразды, еј дост,
Арзу ганадында биз учмасајдыг
Дүнјанын өзү дә олмазды, еј дост.

Оланла олмазлар арасындакы
Хәјал думанында хумарам инди.
Бу нечә мө'чүзә,
Бу нечә арзу?
Јухуму һәјатдан умарам инди!

Артыг јухулар да дүшдү көзүмдән,
Керчәјин илкидир јухунун сону.
Нәји көзләјирәм, билирсәнми сән?
— Јуху нәғмәмизин сон аккордуну.

Горхурсан, бунунла битә нәғмәмиз —
Һәјатын дибинә дирәнәрик биз!

Тәшвишин, кұманын наһагдыр сәнин.
Түкәнмәз нәғмәдир һәјатын өзү.
Бир дә унутма ки, бу хош нәғмәнин
Сәниндир һавасы,
Мәнимдир сөзү.
Сәниндир атәшк
Мәнимдир көзү!

Ијул, 1979.

* * *

Јағыш тәк јағмаға јаман долудум.
Бирдән күләк әсди, наһанан әсди.
Һавадан бир анлыг әтрини дудум,
Көрәсән бу күләк һарадан әсди?

Көнлүмдә чичәкләр ачылды дән-дән.
Сәнә говушмаға јаман тәләсди.
Бу әтирли күләк —
Мәһәббәтимдән,
Көнлүмдә ојанан арзудан әсди.

Ијул, 1979.

* * *

Каһ аста јеридик,
Каһ јејин-јејин.
Көнлүмдә инләди көнлүнүн сәси.
Мәним ше'рләрим — ики таләјин
Бир јолда бирләшән өмүр нәғмәси!

Үрәк һәр дәрдини унудур, күлүм,
Сән варсан,
Көзәлдир һәр аны өмрүн.
Мәним билмәдијим тәк будур, күлүм:
Сәнми мәнимчүнсән,
Мәнми сәнинчүн?

Алгыш бирликдәки бу ше'ријјәтә!
Төјшүдүк нә гәдәр јохушларда биз.
Көчүр ше'рим илә әбәдијјәтә
Бизим һәсрәтимиз, көрүшләримиз.

Ијул, 1979.

БИР ПАҢЫЗ КЕЧӘСИ

Бу пајыз кечәси јаман узанды,
Јухум тикан кими батыр көзүмә.
Бу фикир көзәриб о фикри данды,
Бир кечәлик һәсрәт өмүрмүш демә.

Бир пајыз кечәси нә узун олду.
Сәһарим, вүсәлым кечикир мәним.
Баһарым кәлмәмиш чичәјим солду,
Һәр ишдә ләнкидим,
Будур гисмәтим!

Вахтын сүр'әтиндән килејләнәнләр
Интизар чәксәјди, вахта күләрди.
Вахтын ләнклијиндән аман диләрди....

Көзләрим көзүнә дикилир сәнин,
Хәјалым тор кими илмә-илмәди.
Ачыг кирпичләрим

Узун кечәнин
Гара көјнәјини ача билмәди.

Тәјјарә сүр'әти — мәним вүсәлым,
Һәсрәт — бу сүр'әтдә јетишәр сона.
Сәсли фикирләрим, сәссиз хәјалым
Дөндү тәјјарәнин уғултусуна.

Мәнимки суалдыр, сәнинки нида,
Биз ки, хәбәрсизик өз фәһмимиздән.
Сәнин тәјјарәнин ганадларында
Учан хәјалымы де көрдүнмү сән?

Сирримиз, севдамыз јатыр дәриндә
Өзүм өзүм үчүн унудулмушам.
Мән ки бу интизар кечәләриндә
Сәнә өзүндән дә јахын олмушам.

Сентјабр, 1979. Москва.

АҢ ТҮК

Сачында гыврылан ағ түкү көрдүм,
Дағлардан пајызын һавасы кәлди.
Чијиндә һәјатын јүкүнү көрдүм,
Бағлардан гушларын нәвасы кәлди.

Ағ телләр — уғурсуз севкиннин гәми,
Мәндән килејләрин, шикајәтләрин.
Ағ телләр — бүркүдән јанан от кими,
Бир дамчы јағыша мөһтачдыр јәгин.

Ағ телләр — гајғылы, дәрдли өмүрдән
Дурна гатары тәк учан күнләрин.
Ағ телләр — изидир, ағарыр дән-дән,
Ағрылы күнләрин, јаман күнләрин.

Ағарды сачында еһтијачларын.
Оту гарсаланан дүзәнләр кими.
Јанғыдан ағаран о ағ сачларын
Будагда саралан хәзәлләрдими?

Гәдәрдән гәдәри оғурладыг биз.
Бу тәле арзуну арзудан даныр.
Јазда шахта вурду...

Диләкләримиз
Өмрүн пајызында тумурчугланыр.

Арзулар үрәкдә гузу тәк мэләр,
Јер-јердән,
 рәнкбәрәнк, чүрбәчүр инди.
Хырда тумурчуглар, көрпә дүмэләр,
Пајыз күләјиндән үшүјүр инди.

Пајыза бәнзәрик, пајыза анчаг.
Үрәк о үрәкдир,
Һава буз кими.
Сојунур ағачлар, төкүлүр јарпаг,
Рәнкини сојунан дүјғумуз кими.

Јарпагсыз ағача бәнзәримиз вар.
Гуру будаглары тәрк етди гушлар.
Дүнәнки бүркүдән бәлкә јанмышыг.
Бир ана будагдан галхыр јүз будаг.
Бир көр нечә јердән һачаланмышыг,
Бурда әјри будаг, орда дүз будаг.

Ағачын башында гаралыр јува,
Көнлүндә,
 көнлүмдә бир гаралты вар.
Пајыза сығындыг...
 Сојујүр һава,
Саралыр јарпаглар, ағарыр сачлар.

Август, 1979.

* * *

Күндә зәнк чалдым сәнә,
Күндә беш, алты кәрә.
Арзум нечә сығышсын
 Арзумун чәкисиндән
 јүнкүл кәлән сөзләрә?
Мин сөз чәкә биләрми бир арзунун јүкүнү?
Бир вүсала әл ачыр һәсрәтимин јүз күнү.
Бу һәсрәтли күнләрин ачысыны, өзүн де,
 Кечириб өз синәмдән
Телефон телләриндә нечә сәсләндирим мән?
Данышырам сәнинлә,
Шәһәрләр арасында
 Мәһәббәт көрпү салыр.

Телефон телләриндән арзум асылы галыр.
Данышанда

 Дүшүрәм
 Сәсинин овсунуна,
 Тилсиминә мән сәнин.

Дәстәји асан кимн,
Мәнә елә кәлир ки,
 Үзүлдү бирдәфәлик
 Әлим әлиндән сәнин.

Һәлә сөзүн бир јана,
Нечә дојум сәсиндән
Нечә чыхым мән онун
 Сирри дә мүбһәм олан
 Сирли чазибәсиндән?

Данышанда
 Үрәјим долур,
 бошалмыр мәним.

Сәсини динләјирәм,
Валлаһ, сөзүн, мәтләбин
 Јадымда галмыр мәним.

Зәнк чалырам тәзәдән,
Бах, бу сәсин,
Бу да мән.
Әријирәм о сәсдә.
Унутдум,
 Бајаг сәнә
 Демәлијдим нәсә мән.
Сәсинин тилсиминдә
Унудурам сөзүмү
 Чеврилирәм сәсә мән.

Август, 1979. Шәки.

* * *

Јухума кәлмишдин,
Данышдыг хејли...
Биз өз-өзүмүзү јаман данладыг.
Нијә килејлијик,
 Нәдән килејли —
Дүшүндүк, дашындыг,
 дүјдүг,
 анладыг.

Лухуда гуртардыг үзүнтүлөрдөн.
Гаршыда ншыг вар,
Үмид вар, күлүм.
Лухуму сәнә дө данышмарам мән,
Лухулар тәрсинә јозулар, күлүм.

Октјабр, 1979. Мөрдөкан.

1980-
1987

* * *

Дөйдү гапысыны өлүм гоншунун.
Еј вәфасыз дүнја, бу имиш сонун?
Бәлкә... өлмәк үчүн јашајырды о?
Сөјлә, е'тибарын, илгарын буму?

Бир анлыг өтәри бир һәјат үчүн
Дүнјаја кәлмәјә һеч дәјәрди ми?
Өлүмлә гуртаран гыса өмүр-күн
Әбәди өлүмә һеч дәјәрди ми?
Һәјат, кечән дә вар, сәһәрин дә вар,
Сәнин шәкәрин дә, зәһәрин дә вар.

Шәкәрин — артырыр һәвәсимизи,
Зәһәрин — апарыр дәринликләрә.
Шәкәрин — учурур, галдырыр бизи,
Зәһәрин — ендирир көјләрдән јерә.

Даддым зәһәрини, дадырам јенә,
Даддыгча јашамаг дүшүр көзүмдән.
Ендикчә һәјатын дәринлијинә,
Гачмаг истәјирәм өзүм өзүмдән.

Даддыгча һәјатын ширинлијини,
Өлүмдән горхурам...
О — сон һәлд имиш.
Билдикчә һәјатын дәринлијини
Билдим ки, билмәмәк — сәадәт имиш.

Өлүмдөн диксиниб горхмајан ханы?
Енмэк истәмирәм дәринликләрә.
Бир дәфә өлдүрүр өлүм инсаны,
Горхусу өлдүрүр күндә јүз кәрә.

Јох-јох! Истәмирәм дүшүнмәк белә,
Истәрәм тәрсинә дөнә дүнјаны.
Назынла,

гәмзәнлә,

ишвәләринлә

Унутдур, севкилим, мәнә дүнјаны.

Феврал, 1980.

КӨЛКӘЛӘР, СӘСЛӘР

Чадусан, сиррсән, билмирәм нәсән?
Сейриндән безсәм дә ујарам анчаг.
Тәпәдән дырнага сирли нәгмәсән.
Бу сирри билмирәм, дујурам анчаг.

Нардаса гәлбинин кизли јериндә,
Налыма каһ күлүр, каһ аглајырсан.
Сиррин чахмаг чалыр кирпичләриндә
Атәши көрүнүр,
Гајнагы пүнһан!

Бахышда шаггыјан шимшәк чахышдан
Од гопар,
Бу одун гәсди билинмәз.
Шимшәк хәбәр верәр долу јағышдан,
Бахыш шимшәјинә нә ад верәк бәс?

Шәкилсән...

рәнкләри сечмәк чох чәтин!

Бу көјмү?

Бу ағмы?

Гарамы јохса?

Билинмәз, охунмаз мәтләби шәклин,
Көлкәләр илыгса, рәнкләр сојугса?

Көлкәләр рәнкләрә көлкәләр салар.
Бу сирли көлкәләр мәни чашдырар.
Рәнкләр арасында илыг чаларлар
Сәнин өзүнү дә началашдырар.

Күләксән... өзүнү көрмүрәм,
анчаг

Сәни таныјырам әмәлләриндән.
Сәни көрмәк үчүн әсән отлара,
Әсән јарпаглара бахмалыјам мән.

Сәси вар,

Сөзү јох

отун, јарпағын.

Күләјин сиррини һардан билим мән?
...Мән јазыг, сиррини сейрикар дағын
Билмәк истәјирәм дағын өзүндән.

Сән дағын сиррини күлүндән соруш,
Дәрәдә һөнкүрән селиндән соруш.
Гајанын сиррини чыртма дашындан,
Очағын сиррини күлүндән соруш.

Мән сәс истәмирәм,

Сөз истәјирәм,

Астар истәмирәм,

Үз истәјирәм.

Кәлди гулағыма бир сейрли сәс:

«Сәси анламајан сөзү дә билмәз.

Астара баханда үзү билмәли,

Сәси динләјәндә сөзү билмәли!»

Феврал, 1980.

* * *

Чискинли һавалар јаман узанды,
Бизим арамызда думан узанды.
Нә мән јара билдим, нә сән, думаны,
Үрәјә чөкдүрдүк бу чән-думаны.
Дәјишә билмәдик бир һәгигәтә
Нечә еһтималы, нечә күманы.

Бу севән үрәжим әлимдә бајраг,
Сонунчу мәнзили көрә билмирәм.
Сәнә үрәжими вермишәм, анчаг
Нејләјим, өзүмү верә билмирәм.
Әзизим, өзүн де, өзүн де көрәк
Сәнә руһум кәрәк, ја чисмим кәрәк?

Март, 1980. Јалта.

* * *

Јаманча кечикир бу ајын беши.
Керијә ишләјир елә бил заман.
Күнаһкар билирәм ајы, күнәши,
Елә бил дајаныб өз дөвранындан.

Һәсрәтин көзүлә бахырам...
күнләр

Узаныр...
Ноларды күнүм ан олса.
Узана билмәзди заман бу гәдәр
Һәсрәтин көзүнү бағлајан олса.

Кәләчәк, билирәм, көзләдијим күн,
Һәсрәт битәчәкми?

Јох, битән дејил.
Мин көрүш, арада сәрһәд тәк дуран,
Бир һәсрәт дағыны әридән дејил.
Һәсрәти, мөһнәти өмрүм бојунча
Бир вәһдәт ешгинә једим дојунча.

Көрүмүр, нејләјим, мөһнәтин сону,
Мәним атдығым ох мәнә тушланыр.
Һәсрәтин илкидир һәсрәтин сону.
Көрүш битән кими һәсрәт башланыр.

Март, 1980. Јалта.

* * *

Өмрүмүн ән узун кечәсидир бу.
Сәһәрин јолуну кәсиб интизар.
Хәјалым һавада бир бинә гурду,
Арзумла имканым адахландылар.

Сабаһын ешгинә мәләјир көнүл,
Јох, дөзә билмирәм бу инилтијә.
Кечәдән сәһәри диләјир көнүл,
Өзүм шама дөндүм, арзум пилтәјә.

Сәһәрә јол ачыб синәм атланыр,
Бәс нәдир ичимдә белә һөнкүрән?
О од ки, көнлүмдә алышыб јаныр,
Бәс нијә кечәни әритмир көрән?

Кечәнин бојнуна өлчүлдү арзум,
Көрдүм ки, кечәдән о, узун олду.
Сусду,
Нә гәмләнди,

нә күлдү, арзум.
Бир кечә өмрүндә бири он олду.

Долмушам, еј сәһәр, тез ачыл, тез кәл,
Мәни әлдән салды гәһәр Јалтада.
Сәһәрдән ишығлы, сәһәрдән көзәл,
Бир сәһәр доғачаг, сәһәр Јалтада.

Апрел, 1980.

* * *

Мән сәнин одуна јаш ағач кими,
Аста чызылдајыб, аста јанырдым.
Һәлә тутмамышды алов гәлбими,
Һәлә түстүләнир, думанланырдым.

Одундан од алыб алышдым тамам,
Керчәјә чеврилиб күманым инди.
Даһа түстүләниб думанланмырам,
Ишыға чеврилиб думаным инди.

Ијул, 1980.

* * *

Дејирсән: — Өзүнү јаман севәнсән,
Дејирәм: — Бунун да сәбәби сәнсән.
Өзүмү севмәздим.

Һәлә әксинә,
Бир заман өзүмдән безиб усандым.
Елә ки, үрәкдән бағландым сәнә,
Әзүм өз көзүмдә дәјәр газандым.

Ијцл, 1980. Шәки.

* * *

Еј гадын, хардандыр сәндә бир белә,
Дәжанәт, мәтанәт, сәдагәт, дөзүм?
Бүллүр кәнчлијини сән вердин јелә,
Бир ешгин јолунда...
Сәнә јох сөзүм.

Кәлчәк наминә фал ачдырырсан,
Фалын каһ хош кәлир, каһ јаман кәлир.
Сабаһы бу күнә чалашдырырсан,
Үмидин, дөзүмүн ешгиндән кәлир.

Көзүнү ачмамыш илк кэнчлијиндөн,
Үмидлө сабаһа дикилиб көзүн.
Үмидө дөnmүсөн үмидинлө сән,
Тәпәдән дырнаға үмидсән өзүн.

Ијцл, 1980.

* * *

Ағарды сачлары мәнәббәтимин,
Амма гурумады көзүнүн јашы.
Гочалдым,
 јолунда дэјанәтимин
Һәр ил чаванлашды өзүнүн јашы.

Мәһәббәт гочалмыр,
 ону дашыян
Көврәк үрәкләрин һалына вај-вај.
Шүбһә нә чалдыса ојады күман,
Мәһәббәт гопартды һарај, һај-һарај!

Дөз мәним үрәјим,
Дөзүмдүр элач.
Һарајда нә Һајда,
Һајда нә Һајда!
Ғышын шахтасына дөзмәјән аҒач
Јазда чичәкләнмәз, беләди Һајда!

Билмирэм пајызды, билмирэм јайды,
Көнлүмдө күкрәјир јенә дә селләр.
Булаглар дағларда ағламасајды,
Гәһгәһә чәкмәзди дәрәдә селләр.

Июль, 1980.

* * *

Көнлүмдә, руһумдә җенә, җенә сән,
Мөһүрлү, килидли бир хәзинәсән.
А мәним көнлүмә пәрәстар, һаҗан,
Мәнә бу дүнҗаны севдирән олдун.
Мәним өзүм гәдәр мәни анлајан,
Милҗонлар ичиндә тәкчә сән олдун.

Мән нечә?
Мән сәни анладыммы бәс?
Сәнсиз мәним дүнјам мәнә јавандыр.
Тәк буну билирәм:
 алдығым нәфәс,
Сәнин иглиминдир,
Сәнин һавандыр.

Иічл. 1980.

* * *

Сәниин бахышларын дәрindən дәрин,
Охунмур, билинмир арзун, истәјин.
Каһ булуд тоггушур, каһ шимшәк чахыр,
Каһ да бир көзүндән ики көз бахыр.

Көзләрин һәр бири аҗры бир улдуз,
Бири һараҗланыр, бири һуҗланыр.
Каһ гадын көзүҗлә бакирә бир гыз,
Каһ гыз көзләрилә гадын боҗланыр.

Иҗул, 1980.

* * *

Мән бир гибләнүма,
Гибләм сән олдун.
Мәнә өз јөнүмү көстәрән олдун.
Әрзин дөрд чәһәти дөндү ваһидә.
О ваһид сән идин,
Мәнә јөн олдун.

Инам бәхш еләјир бу јол һәр кәсә,
Елә ки, таңыдын јөнү, гибләнн.
Бу јолдан азмарам өмүр битмәсә,
Јөнүм гибләкаһа апарыр мәни.

Иҗул, 1980.

ЈЕДДИ СӨЗ

Сәнин телеграмында
Вур-тут једдичә сөз вар.
Үрәјимдә охудум,
Дилимә кәтирмәдим,
Горхдум ки, дилим јанар.
Хәсисликлә јазылмыш
Һәр сөзүн архасында
Нечә-нечә сөз дурур.
Һәр сөз өз јувасындан
Бир гатар сөз учурур.
Кәл инди сән
Тут көрүм
Једди сөзүн далында
о кизләнән сөзләри.
Дејилмәмиш,
Үрәкдә әзизләнән сөзләри.
Бу једдичә кәлмәдән

Өјрәнмәк истәјирәм
һалыны,
овгатыны.

Охумаг истәјирәм
Кизли дуҗгуларынын
Ән сонунчу гатыны.

Бу једди сөздә
көрмәк,
танымаг истәјирәм
сәнә бахан көзләри.

Көзләриндән одланыб
сутәк ахан көзләри.

Истәјирәм
једди сөз
Сәсинә дөнсүн сәнин,
Өзүнә дөнсүн сәнин.
Сәсин, үзүн бир анлыг
Бу һәсрәт көзләримә
кәлсин,
көрүнсүн сәнин.

Иҗул, 1980.

* * *

Мән бир гәм дашыјам,
Гәлбинә дәјдим.
Нә имиш бу дүнја гәмсиз, кәдәрсиз?
Көрдүјүн јухуну мән дә көрәјдим
Сәнинлә бәрабәр, сәндән хәбәрсиз.

Август, 1980.

СӘН ОЛУРАМ МӘН

Јахшы ки, аҗрыјыг,
Јахшы ки, биздән
Чырпынты, сарсынты әл үзмүр јенә.
Һәјаты өјрәндик һәсрәтимиздән,
Одур ки, һәмишә мәһтачам сәнә.

Рәнки бир,
дады бир
тојун, бүсатын.
Һәсрәт мин рәнк чәкир көзләримизә.
Јахшы ки, ајрыјыг,
бу дәрд, һәјатын
Дәрин гатларыны көстәрир бизә.

Јанымда оlanda узагдасан сән.
Мән сәни көрмүрәм олдуғун кими.
Сәндән ајрылдыммы,
һәр јердә сәнсән,
Мән көрә билмирәм, валлаһ, һеч кими!

Јанында бир гуру чисмәм өзүм дә.
Ајрылдым,
руһ олуб әријирәм мән.
Ешитмир гулағым,
Көрмүр көзүм дә.
Арзудур ешидән, һәсрәтдир көрән.
Ади бир инсанам.

Сәнин јанында
Башга гајғыларла јашајырам мән.
Елә ки, ајрылдым,
гәм думанында
Фикримин илки дә,
Сону да сәнсән!

Јанында раһатам, сакитәм тамам,
Ајрылдым, од тутуб алышыр үрәк.
Раһатлыг — өлүмдүр,
Һәлә мән сағам.
Мәнә туфан кәрәк,
һәјәчан кәрәк!

Вүсал дәмләриндә сән нур, мән чыраг,
Көрүрәм, мән мәнәм, сән дә сәнмисән?
Ајрылыг дәмләри сән, сәнсән, анчаг
Билмирәм, бәс нијә мән олмурам мән.

Сәндән ајрыlanda ваһидәм, бирәм.
Һәм дә бир һәдәфә вурулурам мән.
Јанында, һәмишә икиләширәм,
Ајрылдым, чеврилиб сән олурам мән.

Август, 1980.

* * *

Арзуларым гөнчәләнир јухумда.
Чан јанғыма су чиләнир, јухумда.
Һүдудлары јаман ашды јухулар,
Дәлиликдән ағыллашды јухулар.
Нәғмәләшди, нағыллашды јухулар.

Јухуларда һәсрәт биздән кен дүшәр,
Интизарын сачларына дән дүшәр.
Арзуларын гузејинә күн дүшәр.
Мән нә дејим бу гәдәри јазана,
Јухуларым арзум гәдәр узана.

Август, 1980.

* * *

Дүз мәрамым,
дүз илгарым,
дүз ешгим,

Илки билир,
Амма сону билмәсин.
Мәндән сонра јашајачаг өз ешгим,
Аман аллаһ,
мәндән әввәл өлмәсин!

Август, 1980.

ЗАМАН — МӘКАН

Сәндән ајрыlanda саат беш иди,
Доланды көнлүмә дағда һәр долај.
О анын дәһшәти нә мүдһиш иди.
Кетмәк истәмәдән кедәнә вај-вај!

Машын ганадланды... һејрәтдәјәм мән
Сүр'әтлә һәрләнән бу дөрд тәкәрә.
Дејирәм, дәрдимин гуршун јүкүндән
Бәс нијә тәкәрләр мыхланмыр јерә?

Бәс һара тәләсир о, арсыз-арсыз?
Бир гүввә јохдурму ону сахлаја?
Өзүм мүгәввајам,
Көнүл гәрарсыз.
Машын өнә гачыр, фикир архаја.

Мән дә, сүрүчү дә сусурдуг елә.
Фикримдә кәмирир шүбһә шүбһәни.
Мәгсәдсиз, мәрамсыз бахырдым чөлә,
Һәр дашын далында көрүрдүм сәни.

Өтдүк нечә кәнддән динмәз, сөјләмәз.
Бахдым елә-белә саата бир дә.
Јенә дә беш иди.

Јох, ола билмәз!
Вахт нијә дајаныб дурдуғу јерлә?
Вахты сүрүчүдән тез хәбәр алдым.
— Дүз једди тамамдыр...

мәәттәл галдым.

Нәбзими тутурам, нәбзим дајанмыш,
Нијә дајанмасын голда саат да?
Сәндән ајрылдығым о ан, нә анмыш,
Мәнимчүн дајаныб о ан һәјат да!

Машынын күчүнә, сүр'әтинә бах.
Бу гүдрәт «Һәр шејә гадирәм» — деди.
Мәнимчүн мәканы дәјишди, анчаг
Заманы ирәли чәкә билмәди.

Август, 1980.

ДӘРИНСӘН, ЗИРВӘСӘН

Һикмәт китабыдыр сәнин сүрәтин.
Ону сона гәдәр охумаг чәтин!
Сән узун илләрин долајларында
Мәнимчүн һеч заман адиләшмәдин.

Сән «кәлмә» дејирсән, әкәр «кәл» — десән.
Јүз килеј кизләнир бир килејиндә.
Һәмишә, һәр јердә гејри-адисән,
Гәрибә көрүнән адилијиндә.

Баш вурдум көнлүнүн дәринлијинә,
Галхдым зирвәсинә сәнин арзунун.
Әлими, голуму бағладың јенә.
Нә орда сон көрдүм,
Нә дә бурда сон.

Үрәкдә нә гәдәр инчи кизләнәр,
Онлар бир-бириндән баһа, дәјәрли.
Сонунчу көрүшдә тапдығым көвһәр
Әввәлки көвһәрдән даһа дәјәрли.
Сәнин үрәјиндә јатан инчиләр,
Мәним үрәјимә улдузлар чиләр.

Гәлбини тајбатај ачмамысан сән,
Горхмусан, көзүнә чох ишыг дүшә.
Көзләрим гамаша...

Һәр көрүшүндән
Бир сирр сахламамысан кәлән көрүшә.
Аја чатмамышдан

о көзәллијә
Јетишмәк ешгилә јандыг,
дүшүндүк.

Мин ил бу һәсрәтлә тор атдыг көјә,
Чатдыг,
овчумузда гум кери дөндүк.

Ајын әфсанәси битди о күндән,
Дөнүб овчумузда тоз-торпаг олду.
Сиррини инсана билдирдијиндән
Ајын көзәллији итди, јох олду.

Сән мәним овчума гум төкмәмәкчүн
Һәмишә кизләтдин нәјисә мәнән.
Учалдын күнбәкүн,
Галхдын күнбәкүн.
Даһа көзәл олдун бу күн, дүнәндән.

Һәкмәт китабыдыр сәнин сурәтин.
Ону сона гәдәр охумаг чәтин!
Бу узун илләрин долајларында
Мәнимчүн бир дәфә адиләшмәдин.

Дәринсән,
 зирвәсән мәним көзүмдә,
Белә танымышам сәни мән, күлүм.
Гејри-адилијин бој алыр һәм дә
Мәним һәсрәтимдән, ешгимдән, күлүм.

Август, 1980.

* * *

Арзу дарда галды, көнүл ајазда,
Бу гәдәр дөзмүшүк,
Дөзәк бир аз да.
Таләјин әлинә верилән диләк,
Ким билир, күләчәк,
Ја күлмәјәчәк...

Дөзмүшүк,
Јенә дә дөзәк,
 сөзүм јох.

Јоллара дикилиб көзүм һәмишә.
Сәнә «дөз» демәјә мәним үзүм јох,
Сәадәт көјәртмир дөзүм, һәмишә.

Јалныз гәлбимиздә позуб гајданы,
Гынагла, тә'нәјлә кәлдик дөш-дөшә.
Анчаг һәјатдаса күдүб һәјаны,
Сујун ахарына үздүк һәмишә.
Одур ки, изимиз суда галмады,
Биз дәрди једикчә дәрд азалмады.

Бир заман вурушуб дандыг һәр шеји,
Дедик һаггымыздыр көрүнән ишыг.
Индисә таләјин бәхш едәчәји
Сәдәгә-үмидә биз әл ачмышыг.
Һараја-һәширә даһа лүзум јох,
Дөзмүшүк,
 јенә дә дөзәк,
 сөзүм јох.

Август, 1980.

МӘНӘ ИЗТИРАБ ВЕР

Јөнүмү көстәрдин сән компас тәки,
Чүнки таләјимдә, гәдәримдәсән.
Изтираб дағынын архасындакы
Севинчим дә сәнсән, кәдәрим дә сән.

Гәмдә бүлөвләниб овхарланым мән,
Кәсәри корлашыб дујгуларымын.
Мәнә изтираб вер,
 Мән бу зирвәдән
Баханда керчәји көрмүшәм ајдын.

Бириллик ағрыдыр биркүнлүк ситәм,
Күлләнән одуму чөзәләр мәним.
Мәнә изтираб вер,
 Бу һәсрәт, бу гәм
Һәр дәфә севкими тәзәләр мәним.

Инчимәк истәрәм,
 Сән мәни инчит!
Раһат күзәрәндән безмишәм јенә.
Мәнә изтираб вер,
Дадым севинчи,
Һәјатын дадыны дәрк етдир мәнә.

Итәр бу дүнјада ајаг изләрим,
Дәрдинин мөһрүнү басмасам јерә.
Мәнә изтираб вер,
 Барсын көзләрим
Көзлә көрүнмәјән дәринликләрә.
Вердијин әзабла мәни, севкилим,
Чыхарт имтаһандан, чыхарт сынагдан.
Мәнә изтираб вер:
Ајыра билим,
Јаланы керчәкдән, гараны ағдан.

Көнлүмүн башында көјнәсин кәдәр,
Шүбһә мәнә чатсын,
 Гој инам сәнә.
Мәнә изтираб вер, мәнә ағры вер
Јалныз о зирвәдә чатарам сәнә.

149

Көнүл кечә-күндүз тәлатүм истәр,
Күнаһкар билмирәм бурда кимсәни,
Мәнә изтираб вер, мәнә эзаб вер,
Мәнә ишкәнчә вер: чох севим сәни.

Июл, 1981.

ГОЈ БИР АЗ ЈАТЫМ

Јаман јорулмушам, нијә, мән нијә
Асылы галмышам фикирләримдән?
Јатырыг, сүбһәдәк динчәләк дејә,
Јорғун ојанырам јухудан да мән.

Јаман јорулмушам, нә олду бирдән
Шимшәкләр ојнады дүјғуларымда?!
Ојағам, фикримдә, хәјалымда сән,
Јатсам, ојанырсан јухуларымда.

Јаман јорулмушам,
Дәрд јүкүм ағыр!
Бу һәсрәт јүкүнү нә гәдәр чәким?
Мизан-тәрәзидә таразлашыбдыр
Мөһнәт чәкисилә мәним өз чәким.

Шүбһәјә дөнмүшәм, гара шүбһәјә,
Севкин инам олуб дола руһума.
Сән бир нәғмәјә дөн, гәдим нәғмәјә,
Өзүнү нәғмәдән чилә руһума.

Јаман јорулмушам,
Шүбһә чәниндән
Јаралар, гаралар вар үрәјимдә,
Күлүм, дан јеринин ишығы ол сән,
Шүбһә думаныны јар үрәјимдә.
Бир эзаб көрмәдим бу эзаб кими,
Тәк бирчә шүбһәмдә нечә күман вар.
Јүз јерә ат чапан шүбһәләрим
Севки кәмәндијлә инама гајтар!

Јаман јорулмушам,
Билирәм амма
Һардадыр, нәдәдир ән сон ничатым.
Мәним пәракәндә дүјғуларыма
Лајла де,
Лајлада гој итим-батым;
Јаман јухум кәлир, гој бир аз јатым...

Июл, 1981.

* * *

Мә'лум һәгигәти кәтириб дилә,
Кора кор демәјин зәифлијиндир.
Мәним һәгигәтим јол кәлир һәлә,
Сәнин һәгигәтин вахтдан јејиндир.

Мәним һәгигәтим — шүбһәдир һәр ан,
Сән шүбһә дағыны чохдан ашмысан.
Инама күвәниб мәһкумлуғундан
Һакимлик тахтына сән јол ачмысан.

Ахы, өз чәбһәндән, өз сәнкәриндән
Мәним силаһымла вурурсан мәни.
Нечә амансызсан,
дүнјада дүшмән
Дүшмән силаһыјла вурмаз дүшмәни.

Мән елә билдим ки, сәнкәримиз бир,
Мәним шүбһәләрим — һәдәфимиздир.
Мәним сәнкәримә дөнәјдин кәрәк,
Дөнмәдин,
Ағрыма, ачыма гыјдын.
Мән сәнин шүбһәни дағытдығымтәк
Сән дә мәнимкини дағытмалыјдын.

Сәнин әлиндәдир, билирсән тамам
Мәним тәлашым да, раһатлығым да.
Сәни һәм итирир, һәм дә тапырам
Һиссимә, дүјғума сәбатлығымда.
Өзүн дә билмирсән нә имиш гәсдин.

Бизи һара чәкир бу үзүнтүләр?
Чохалыр гәзәбин,
Азалыр һиссин
Мәнә бәсләдиҗин инамын гәдәр...

Севки китабында бу да бир вараг:
Үз дөндү,
Астардан тәзә үз алды.
Севки шүбһән гәдәр сонсузду бир вахт,
Инамын артдыгча севкин азалды.

Гисмәтим әбәди тәләшдыр мәним,
Севки китабында бу да бир вараг:
Ешгим — шүбһәм илә һәмҗашдыр мәним,
Нә шүбһәм гочалыр, нә севким анчаг.

Август, 1981.

* * *

Кәлдин дүшүнчәли,
Кетдин фикирли,
Кәлишин мұәмма,
Кедишин сирли.
Нә сән мәни дүҗдун,
Нә дә мән сәни.
Гопара билмәдим өзүндән сәни.
Де нәҗә кәрәкдир бу килеҗ-күзар?
Мәним һәр сөзүмүн бирчә рәнки вар.

Мән ки көрүнүрәм олдуғум кими,
Нәҗәмсә еләчә көр мәни сән дә.
Демишәм, деҗирәм өз дүшүнчәми,
Бундан инчисән дә,
Инчимәсән дә.

Гәлбимдә бәсләнән арзу, кам сәнин,
Мәним бу арзумла сән җанмасан да.
Сәһринә, сирринә һеҗранам сәнин,
Буна инансан да, инанмасан да.

1982.

* * *

Гарышды җенә дә хеҗирим, шәрим,
Ниҗә дүнҗа белә балачаланды?
Узанды һәсрәтлә кечән күнләрим,
Заманы дағыдыб өмрә чаланды...

Бир уча зирвәсән, мән сел, аҗ күлүм,
Амма хисләтимдән арыдылмышам.
Зирвәдән дәрәҗә деҗил, аҗ күлүм,
Дәрәдән зирвәҗә ахан олмушам.

Ачыг кирпикләрим низәләр кими
Ачды сәһәрләрә җол кечәләрдән.
Мәним бу дәрбәдәр бахышларымы
Тез гаҗыт, амандыр, җыг күчәләрдән.

Бу һәсрәт, бу әзаб мәнә чәтинди,
Үз-үз килид илә һиссимә бәндәм.
Тәтиҗи чәкилмиш түфәнкәм инди,
Бошалмаг гәсдиҗлә бир һимә бәндәм.

Һәр шеҗ чаш-баш олуб.
Де бу нә сирди?
Сәадәт тапмышам дәрл-сәримдә.
Дүнҗа өзү боҗда ағыр фикирди,
Мәним говушмаҗан кирпикләримдә.

1982.

* * *

Нечә динчәләрәм, бир дәли човғун
Әсиб гаҗдалары долашдырарса.
Шәһәрдә бир мәнәм, бир дә җохлуғун,
Җаландыр, риҗадыр галан нә варса.

Севки һәдд танымыр, артыр илбәил,
Севкинн сәһһәдди севкидир җенә.
Сәнә сәдагәтим — ади борч деҗил,
Сәнә сәдагәтим — севкидир сәнә.

Хэстэ апармысан сағалтмаг үчүн.
Она шәфа верән мәнә дәрл верир.
Хәбәрин јохдур ки, сәнин јохлуғун
Мән јазыг сағламы хәстәләндирир.

Сәбр чох гысадыр, һәсрәт чох узун.
Мән ајры дүшмүшәм өзүмдән јенә.
Дөндү көзләринә сәнин јохлуғун,
Сәпилди Бакынын күчәләринә.

Дөнүр диләнчијә бә'зән мәһәббәт,
Она да, буна да әл ачыб дурур.
Мән јахшы билирәм, биркүнлүк һәсрәт
Өмүрлүк вүсәлдән нијә узундур.

1982.

СӘСИН ИШЫҒЫНДА...

Телефон сөһбәти... илк сөз, илк күман.
Дујғуму, фәһмими чәкир тарыма.
«Бәли» сөзүндәки сәс чаларындан
Овгатын сүзүлүр дамарларыма.

Сәсиндә сахланыр бир аләм сәнин,
Инчә бир мәтләбдир, сөздүр сәсин дә.
Өзүнү, үзүнү көрүрәм сәнин
Сәснин хәфифчә титрәмәсиндә.

Ајырмаг мүмкүнмү де сөздән сәси?
Сөзүн синәсинә сәсин од салар.
Бу сәсин шәкили, рәнки, нәғмәси
Руһума, јухума ишыг дамчылар.

Мәним тәшнәлијим сәнин үчүндүр.
Мә'насы дәгигдир сөзүн, кәлмәнин.
Сөзүн — заһириндир, көрүнүшүндүр.
Сәсин — чөвһариндир, руһундур сәнин.

Сөзләр — гырыг-гырыг, сәс — чичәк-чичәк.
Бирләшир көңлүмдә көјлә јер мәним.
Елә ки, јатырам,
Һәзин нәғмә тәк
Сәсин гулағымда чинкилдәр мәним.

Ојнашыр көзүмдә: көј, јашыл, сары,
Көрүрәм дүнјаны ајры донда мән.
Көрүрәм ән дәрин гаранлығлары
Сәснин рәнкиндә, ишығында мән.

Ијул, 1982.

ГИТӘЛӘР

1

Торпаг һәмншә көјләрә мөһтач вә тәшнәдир
Көјләрдә көрдүјүм бу фәсад, һансы фитнәдир?
Сән, сән јаратмысан јенидән ешгдән мәни,
Билмәм, өзүн јаратдығыны севмәмәк нәдир?

2

Сәндән узағлашынча өзүмдән дә кендәјәм,
Һеч билмирәм, кимәм, нәчијәм, һардајам, нәјәм?
Гуллуғдан азад олдуса гул шад олар, фәгәт,
Мән азад олмушам, нијә бәс гәм ичиндәјәм?

1982.

* * *

Үрәјим мин арзуја,
Тәк бир фикрә чаланды.
Бир арзуја кедән јол
Бир издә һачаланды.

Дурдум јол ајрычында,
Бахдым һача јоллара.
Һава кими бозардым,
Нә ағ олдум, нә гара.

Истәјимә «јох» — дедим.
Көнүл сусду, динмәди.
Ағылланды үрәјим,
Ағлым үрәкләнмәди.

1983.

* * *

Сән өз аләминдә «һағлысан» јенә.
Јәгин ки, дејирсән: «нә кұнаһым вар...»
Вичданы итирән, гурдун гәсдинә,
Гузунун гәтлинә һағг газандырар,

Топ кими ојнадыб севән гәлбими
Сән атдын...
Мәнәмми кұнаһкар јенә?
Сән мәни атмадын,
вичданын кими
Итирдин мәни дә... Ешг олсун сәнә!

Мәни итирмәјин дејил горхулу,
Иткиләр јолудур бу өмүр јолу.
Дүнјада бир итки әвәсиз олмаз,
Тәк итән вичдана әвәз тапылмаз.
Бу да хејринәдир, нә гәдәр сағсан,
Инди өзүн үчүн јашајачагсан.

Тәк мәни итирмәк чәтиндән чәтин.
Вичданын дуарды онда гәсдинә.
Әкәр вичданы да итирмәсәјдин,
Мәнсиз дағ чәкәрди бу һәјат сәнә.

1983.

* * *

Сән мәним гәрибә гисмәтим, пајым,
Кечәләр — күнәшим,
Күндүзләр — ајым.
Күнејдә — күзејим,
Гышда — јазымсан,
Сән мәним —
һәмнишә әлчатмазымсан.

1983,

* * *

Сәнә чатмаг үчүн галхдым көјләрә,
Һәјат чәкди мәним әтәкләримдән.
Көјүн бу гатындан бахырам јерә,
Бөјүјән сәнсәнсә, хырдаланан мән.

Сәнә чан атдыгча
учалыб санки
Көјүн о тајына ганадланырсан.
Сән көјүн елә бир гатындасан ки,
Сәнә чата билмәз әлим һеч заман.

Сәсләниб көнлүмдә сән бир нәғмәтәк
Гору бу шәрәфи, бу тәмизлији.
Чан атмаг, учалмаг
чата билмәмәк!
Будур севкимизин өлмәмәзлији!

Ијул, 1983.

* * *

Көлкәм кими изләјир фикрим, хәјалым сәни,
Дүшүб сәнин далынча көлкәм удуб көлкәни.
Јашаја биләрмисән өз арзун, хәјалынча?
Көзәтчи көндәрмишәм хәјалымы далынча.

1984.

* * *

Дәрманы дәрд олан бир хәстәјәм мән
Өзүмү ичимдә душтаг етмишәм.
Дүнјанын севинчи өз әлимдәјкән
Һәр шеји өзүмә јасаг етмишәм.

Сән мәним нәјимсән, кимимсән бу күн?
Өмрүмү өзүмә зиндан едәним.
Дүнјаны гәлбимдән силиб сүпүрдүн,
Дүнјада о тајда ај дүнјам мәним!

Һөкмүн мөһүр басыбдыр бүтүн эмәлләримә
Мөһүр гапылар ачыр инди мәним јеримә.
Мәни һара апарыр бу гәдәрин ојуну?
Ағлым сәнин һөкмүнә әјмәсә дә бојуну
Һиссим чошур, дағыдыр бәрәсини, бәндини,
Нејним, сәнин әлиндән
Мән гопара билмирәм чанымын кәмәндини.

Чаным әсарәтиндә, өзүм јол ајрычында,
Говрулурам, јанырам өз одумун сачында.
Һәр кәсә инанмадым, тәкчә сәнә инандым,
Мән сәни өз өмрүмә саат әгрәби сандым.
Сәнсә...

Сәнин бејнини оғрадылар, једиләр,
Сәнсә буну ганмадын.
Сән һамыја инандын, тәк мәнә инанмадын.

Дағытдылар гәлбини, дағытдылар бағрыны
Һәлә јаран истидир, сән билмирән ағрыны.
Гәзәбинин одундан гәлбин сојугдур һәлә
Сән нә итирдијиндән хәбәрин јохдур һәлә.

Сән ки, мәним одума алышмадын, нә олар,
Әминәм ки, күн кәләр, алышарсан түстүнә.
Амма бирчә ричам вар:
Дизләринә дөјәндә кәлмә гәбрим үстүнә.

Гисаса бах!

Нејләјим,

Мән инанан, сән аси!

Һеч рәва биләрәмми сәнә башга гисасы?

Амма севән гәлб үчүн бундан бөјүк чәза јох,
Ағлы ојаглар үчүн гәдәр варса, гәза јох.
Инансајдым севкинә,
Валлаһ, рәва билмәздим һеч буну да мән сәнә.

16. XII. 84.

КИМДӘН ӨЈРӘНИМ?

Әзабым, зилләтим артыр илбәил,
Бу ағры-ачыдан безмирәм јенә.
Мәним мәһәббәтим мәһәббәт дејил,
Тәлејин вердији чәзадыр мәнә.

Фыртына јатдымы, сән бирчә анда,
Мәнимчүн зүлмәтдән чыхан дан олдун.
Күсүшүб һәр дәфә биз барышанда,
Өмрүмә тәзәдән гајыдан олдун.

Битмәди,
Чох јердә әкдик «бәлкә»ни.
Инди ејниләшиб гара да, ағ да
Көр нечә мүшкүлә дүшмүшәм,
сәни,
Унутмаг да чәтин, унутмамаг да.

Сәбәбсиз дејилмиш бу фыртыналар,
Јохса гәлбин оду сөнүр кизличә?
Севәндә севмишик, биз ачыг-ашкар,
Севкин нифрәтәми дөнүр кизличә?
Мән сәнин гәлбини севки јашымда
Көрә билмәмишәм...

Бәс, өзүн нечә?

Нә ағлыны динлә, нә мәни динлә,
Тәкбәтәк, үзбәүз дур үрәјинлә

Көр, нә дејир о?

Нә истәјир о...

Мәним бачардығым бир шеј вар анчаг:
Севмәк!
Бу севкидән дүнјаја бахмаг!

Севки мајасындан бој атмышам мән,
Севмәји өјрәндим мәһәббәтимдән.
Јох икән көнлүмдә нифрәт гајнағы,
Бәс кимдән өјрәним мән унутмағы?

Феврал, 1985.

Һөкмүн мөһүр басыбдыр бүтүн эмәлләримә
 Мөһүр гапылар ачыр инди мәним јеримә.
 Мәни һара апарыр бу гәдәрин ојуну?
 Ағлым сәнин һөкмүнә әјмәсә дә бојуну
 Һиссим чошур, дағыдыр бәрәсини, бәндини,
 Нејним, сәнин әлиндән
 Мән гопара билмирәм чанымын кәмәндини.

Чаным әсарәтиндә, өзүм јол ајрычында,
 Говрулурам, јанырам өз одумун сачында.
 Һәр кәсә инанмадым, тәкчә сәнә инандым,
 Мән сәни өз өмрүмә саат әгрәби сандым.
 Сәнсә...

Сәнин бејнини оғрадылар, једиләр,
 Сәнсә буну ганмадын.
 Сән һамыја инандын, тәк мәнә инанмадын.

Дағытдылар гәлбини, дағытдылар бағрыны
 Һәлә јаран истидир, сән билмирсән ағрыны.
 Гәзәбинин одундан гәлбин сојугдур һәлә
 Сән нә итирдијиндән хәбәрин јохдур һәлә.

Сән ки, мәним одума алышмадын, нә олар,
 Әминәм ки, күн кәләр, алышарсан түстүнә.
 Амма бирчә ричам вар:
 Дизләринә дөјәндә кәлмә гәбрим үстүнә.

Гисаса бах!
 Нејләјим,
 Мән инанан, сән аси!
 Һеч рәва биләрәмми сәнә башга гисасы?

Амма севән гәлб үчүн бундан бөјүк чәза јох,
 Ағлы ојаглар үчүн гәдәр варса, гәза јох.
 Инансајдым севкинә,
 Баллаһ, рәва билмәздим Һеч буну да мән сәнә.

16. XII. 84.

КИМДӘН ӨЈРӘНИМ?

Әзабым, зилләтим артыр илбәил,
 Бу ағры-ачыдан безмирәм јенә.
 Мәним мәһәббәтим мәһәббәт дејил,
 Тәлејин вердији чәзадыр мәнә.

Фыртына јатдымы, сән бирчә анда,
 Мәнимчүн зүлмәтдән чыхан дан олдун.
 Күсүшүб һәр дәфә биз барышанда,
 Өмрүмә тәзәдән гајыдан олдун.

Битмәди,
 Чох јердә әкдик «бәлкә»ни.
 Инди ејниләшиб гара да, ағ да
 Көр нечә мүшкүлә дүшмүшәм,
 сәни,
 Унутмағ да чәтин, унутмамағ да.

Сәбәбсиз дејилмиш бу фыртыналар,
 Јохса гәлбин оду сөнүр кизличә?
 Севәндә севмишик, биз ачыг-ашкар,
 Севкин нифрәтәми дөнүр кизличә?
 Мән сәнин гәлбини севки јашымда
 Көрә билмәмишәм...
 Бәс, өзүн нечә?

Нә ағлыны динлә, нә мәни динлә,
 Тәкбәтәк, үзбәүз дур үрәјинлә
 Көр, нә дејир о?
 Нә истәјир о...
 Мәним бачардығым бир шеј вар анчаг:
 Севмәк!
 Бу севкидән дүнјаја бахмағ!

Севки мајасындан бој атмышам мән,
 Севмәји өјрәндим мәһәббәтимдән.
 Јох икән көнлүмдә нифрәт гајнағы,
 Бәс кимдән өјрәним мән унутмағы?

Феврал, 1985.

ГЫНАГ

Севкимә, һиссәмә додаг бүзәним,
Мәһәббәт — ән ширин нәғмәдир мәним.
Севинч ахтарырсаң сән бу һәҗәтдә,
Мәнәсә чох көрмә сечдијим гәми.
Сәнин гынағынын ајағы алтда
Гурбан кәсмәлијәм мән өз нәғмәми?
Сән мәни гынадын...

Сән ки, дојунча
Бу хәсис дүнјадаң нәш'ә дадысан.
Севки нәғмәсини өмрүн бојунча
Сән нә ешитмисән, нә јаратмысан.

Одур ки, һеч сәни гынамырам мән.
Дәрд дејил, гынаса бир надан мәни.
Сән һардан биләсән, нәдән биләсән,
Севки нәғмәсидир јарадан мәни.

10 апрел 1985. Москва.

БӘҲАНӘ — КЕРЧӘК

— Башланан һәр шејин — дедин, — сону вар —
Чүнки өз гәсдинә күвәндиң бу күн.
Дејирләр, ајынын мин ојуну вар,
Ағзы суландыран бир армуд үчүн.

Сәнин дә әлиндә мин бәһанә вар.
Гәлбиндә көјәрән бир нијјәт үчүн.
Мәним бостаныма атылан дашлар —
Һәдәфдир, севкинә нәһәјәт үчүн.

Вурмаг истәјәнә, вурушмаг үчүн,
Ән ади сөз белә тәкан олармыш.
Һәр һансы нијјәтә говушмаг үчүн
Бәһанә тапмаға ахы нә вармыш!

Елә ки, күсүрсән, беләди гајда:
Тез һагг да тапырсаң өз нифрәтинә.
Амма бах, беләчә барышмаға да
Истәсән бәһанә тапарсаң јенә.

Әкәр истәмәсән, кәрилән тели,
Һеч «уф» да демәдән дартыб гыраһсан.
Бу да бәс дејилмиш, һәлә үстәлик
Сән өзүнә һагг да газандыраһсан.

Онда сән өзүңлә дајан тәкбәтәк,
Динлә, көр, динлә көр, нә дејир үрәк.
Бәһанә кәтирмә! Сәбәбдән даныш,
Бәһанә һеч заман сәбәб олмамыш.
Бүнөврә гопмаса бина учулмаз,
Јаланла керчәјин чарпышмасында,
Бәһанә мәнтиги дәстәвуз олмаз.

Нәјинә кәрәкмиш бу бәһанәләр?
Ону да билирәм, ушағам мәкәр?
Әсил мәрәмыны билирсән сән дә,
Бәһанә башланар севки битәндә.

Севкин јашајанда мән бир тәпәјдим,
Сән мәни ән уча бир дағ көрәрдиң.
Севкин өлмәсәјди бу күн, еј һаким,
Мәним гарамы да сән ағ көрәрдиң.

Бәһанә нә имиш? Әлиндә тохмаг!
Күнаһы өзкәнин бојуна јыхмаг!
Бәһанә сујунда чимдирмә мәни.
Мән сирдаш олмушам отуз ил гәмлә.
Көңлүндә иңчәлән севки телини
Гырмаг истәјирсән мәним әлнмлә.

Бунунчүн бәһанә кәрәкмиш сәнә?
Ачыг нијјәтини ачыг десәнә!
Бә'зән чәрхи-фәләк тәрә доланса да
Һәгигәт тәрәфә үз дөнүр јенә.
Керчәјин үзүнү киришанласаң да
Хорузун гујругу көрүнүр јенә.

Мәһәббәт ағачы гуруса көкдән
Жарпаглар солачаг, жүз жағыш жаға.
Еһтијач вармыдыр үрәк бош икән,
Севки һавасына әл-гол атмаға?
Севкин — көкү јанан бир кола бәнзәр,
Бәһанән — атдығын әл-гола бәнзәр.

Бәһанә көлкәси дүшмәз күн үстә
Нә көјдә, нә јердә јел олуб әсмәз.
Севки көкү варса, о көкүн үстә
Бәһанә керчәјин башыны кәсмәз.

Сән өз нијјәтиндән, сәбәбдән даныш,
Бәһанә һеч заман керчәк олмамыш!

4 — 5 сентјабр, 1985.

* * *

Ешгиндә итмишәм мән илим-илим,
Елә санырам ки, кәнчлик чағымдыр.
Һәсрәтлә бахмағым сәнә, севкилим,
Һәсрәтә һәсрәтлә бојланмағымдыр.

Һәсрәт јолларынын јолчусујам мән,
Сәнә һәсрәтимдә тапмышам сәни.
Кечәдә күндүзәм, јасла тојам мән,
Баш-ајаг көрүрәм одур, дүнјаны.

Ашдыг һүдудлары һәр көрүшдә биз,
Һардандыр бу арзу, нәдәндир бу ол?
Бизим тәлатүмлү һиссләримиз
Һүдудсуз аләмдә танымыр һүдуд.

Дујғу һардан билә нәдир һүдуд, сон,
Нәдир фикримдәки бу горху, тәшвиш?
Мәним јухуларым дәли руһумун
Көјдән јерә енмиш көлкәләријмиш.

Јухуда дүшмәни дост санырам мән,
Ајылыб өзүмдән утанырам мән.
Өзүмү өзүмдән алыб мәһәббәт
Һәсрәт вүсал олуб вүсалса һәсрәт!

БИР КҮН

Сәнә говушмагчүн дәгигәләри
Сајыркән, бир күн дә кечикдим јенә.
Бир күнүм бир илдир мәнән өтәри,
Көнлүмдә нискилдән ев тикдим јенә.

Бир күнүн нискили — мәним көз јашым,
Јатмаг истәдим ки, тез олсун ахшам.
Нискил јол јолдашым, өмүр јолдашым,
Елә бил нискиллә адахланмышам.

Вахты, вахтсызлыға јозду нискилим,
Күнү дөрд фәсилә дүздү нискилим.
Һәсрәт одундакы гүдрәтә бир бах,
Заман өлчүсүнү позду нискилим.

Көнлүмү асмышам бу бирчә күндән,
Истәк гөнчә-гөнчә, сөз вараг-вараг.
Нә чыхар хәстәнин тәләсмәсиндән,
Армуд өз вахтында јетишәр анчаг.

Вахтын ахарындан баш ачмадым мән.
Гәлбин тәләсмәси һәдәрмиш, демә.
Бә'зән сүр'әтләнән, бә'зән ләнкијән,
Вахтын ахары да гәдәрмиш демә.

1986.

* * *

Һәсрәтин һөкм етди өзүндән әввәл,
Һәсрәтин селиндә ахдым, дурулдум.
Сәнин һәсрәтиндә

Мән сәндән әввәл
Өзүмү, сөзүмү дәрк едән олдум.

Каһ вахты һагладым,
Каһ кери галдым.
Өмрүн јолларында чан һачаланды.
Рәнки рәнкә гатыб тәзә рәнк алдым,
Һәсрәтин рәнкинә чалар чаланды.

Рэнклэр өз илкиндэн ажрылды, дөндү,
Шүбһә инам олду,
Һәгигәт күман.
Һәсрәтин дады да лөјүн-лөјүндү,
Инди ширинләшиб ачылыгындан.

Һәсрәтин мин рәнки, мин үзү вармыш
Агры ачысынын әвәзи вармыш.
Ше'рә чеврилир дәрдли күнләрим,
Мәним һәсрәтимин әвәзи — ше'рим!

Гәләмм данышыр мәним јеримә,
Јандырыб јахдыгча мәни һәсрәтим.
Һәсрәтдән бојланыр ше'рләримә
Мәним мәһәббәтим, ешгим, фитрәтим.

Һәсрәт — дәрдин дилли, идракын көзү,
Һәсрәт — севкинин дә камал јашыјмыш.
Үрәјин ачары,
Диләјин сөзү,
Һәсрәт — фитрәтимин мәһәк дашыјмыш.

Тохунуб һәсрәтин мәһәк дашына,
Фитрәтим учалтды мәним адымы.
Һәсрәтим — фитрәтим!
Дурду јан-јана
Һәсрәтә борчлујам истә'дадымы.

Ијул. 1986,

ОВГАТЫМЫН ИГЛИМИ

Күн кими каһ чыхыб, каһ батанымсан,
Мәним мүһитими јараданымсан.
Күн кими чыхдынса, дөнәрәм күнә,
Батдынса, батарам зүлмәт көлүнә.
Сән варсан, дүнјамда һәр шеј вар мәним,
Јохлуғун дүнјамы бошалдар мәним.
Сән варсан, бахарам дост тәк дүшмәнә,
Сәнин рәгибин дә әзиздир мәнә.
Сән варсан,
дүнја вар,
орда варам мән.

Сән јохсан, варлыгла барышмарам мән.
Варсанса, дашлар да ачар күл-чичәк,
Јохсанса,

чичәк дә даша дөнәчәк.
Сән варсан, өзүмә мө'чүзәјәм мән,
Сән јохсан, өзүмлә үзбәүзәм мән.
Гәлбиндән асмышам мән өз гәлбими,
Сән көзә көрүнмәз бир әтир кими
Рухума, көнлүмә сәпәләнәнсэн,
Мәним овгатымын иглими сәнсэн.

14 август, 1986.

ТӘЗӘДӘН ЈАРАТИ

Сәнин сәчдәндәдир дил дә, көнүл дә,
Мәни сән јаратдын синә дағындан.
Јохса хәбәрсиздир бу отуз илдә
Јарадан, өзүнүн јаратдыгындан?

Хәбәрин јох имиш өз әмәлиндән,
Мән сәнин одуна јаныб бишмишәм.
Сәнә чатмаг үчүн учалдыгча мән,
Дөнүб көзләриндә адиләшмишәм.

Сән мәни јенидән јаратмамышкән
Гејри-ади идим көзләриндә мән.
Елә ки, јаратдын,

бөјүдү гәсдин,
Сән разы галмадын јаратдыгындан.
Чатдыгын зирвәни зирвә билмәдин,
Даһа учалыға чан атдыгындан.

Бәли, јараданын будур хисләти,
Данм инкар едир о, әталәти.
Јарадан зирвәдән учар зирвәјә,
Чатдыгы зирвәдән бојланар көјә.

Әкәр көрүнсәјди учушун сону,
Хәјалын замандан керн галарды.
Халиг танысајды өз мәхлуғуну,
О, халиг олмазды, мәхлуғ оларды.

Рэнклэр өз илкинден ажрылды, дөндү,
Шүбһа инам олду,
Һәгигәт күман.
Һәсрәтин дады да лөјүн-лөјүндү,
Инди ширинләшиб ачылыгындан.

Һәсрәтин мин рәнки, мин үзү вармыш
Агры ачысынын әвәзи вармыш.
Ше'рә чеврилир дәрдли күнләрим,
Мәним һәсрәтимин әвәзи — ше'рим!

Гәләмим данышыр мәним јеримә,
Јандырыб јахдыгча мәни һәсрәтим.
Һәсрәтдән бојланыр ше'рләримә
Мәним мәһәббәтим, ешгим, фитрәтим.

Һәсрәт — дәрдин дили, идракын көзү,
Һәсрәт — севкинин дә камал јашыјмыш.
Үрәјин ачары,
Диләјин сөзү,
Һәсрәт — фитрәтимин мәһәк дашыјмыш.

Тохунуб һәсрәтин мәһәк дашына,
Фитрәтим учалтды мәним адымы.
Һәсрәтим — фитрәтим!

Дурду јан-јана
Һәсрәтә борчлујам исте'дадымы.

Ијул. 1986,

ОВГАТЫМЫН ИГЛИМИ

Күн кими каһ чыхыб, каһ батанымсан,
Мәним мүһитими јараданымсан.
Күн кими чыхдынса, дөнәрәм күнә,
Батдынса, батарам зүлмәт көлүнә.
Сән варсан, дүнјамда һәр шеј вар мәним,
Јохлуғун дүнјамы бошалдар мәним.
Сән варсан, бахарам дост тәк дүшмәнә,
Сәнин рәгибин дә әзиздир мәнә.
Сән варсан,

дүнја вар,
орда варам мән.

Сән јохсан, варлыгла барышмарам мән.
Варсанса, дашлар да ачар күл-чичәк,
Јохсанса,

чичәк дә даша дөнәчәк.
Сән варсан, өзүмә мө'чүзәјәм мән,
Сән јохсан, өзүмлә үзбәүзәм мән.
Гәлбиндән асмышам мән өз гәлбими,
Сән көзә көрүнмәз бир әтир кими
Руһума, көнлүмә сәпәләнәнсэн,
Мәним овгатымын иглими сәнсэн.

14 август, 1986.

ТӘЗӘДӘН ЈАРАТИ

Сәнин сәчдәндәдир дил дә, көнүл дә,
Мәни сән јаратдын синә дагындан.
Јохса хәбәрсиздир бу отуз илдә
Јарадан, өзүнүн јаратдыгындан?

Хәбәрин јох имиш өз әмәлиндән,
Мән сәнин одуна јаныб бишмишәм.
Сәнә чатмаг үчүн учалдыгча мән,
Дөнүб көзләриндә адиләшмишәм.

Сән мәни јенидән јаратмамышкән
Гејри-адн идим көзләриндә мән.
Елә ки, јаратдын,

бөјүдү гәсдин,
Сән разы галмадын јаратдыгындан.
Чатдығын зирвәни зирвә билмәдин,
Даһа учалыға чан атдыгындан.

Бәли, јараданын будур хисләти,
Данм инкар едир о, әталәти.
Јарадан зирвәдән учар зирвәјә,
Чатдығы зирвәдән бојланар көјә.

Әкәр көрүнсәјди учушун сону,
Хәјалын замандан кері галарды.
Халиг танысајды өз мәхлуғуну,
О, халиг олмазды, мәхлуғ оларды.

Дурдугум зирвэни зирвэ санмадын,
Сэн мэним көлкөмдө далдаланмадын.
Бу күн ади көрүб јенэ сэн мэни,
Јени зирвэлэрэ сәсләрсән мәни.

Хәбәрин јох имиш өз әмәлиндән,
Мән сәнин одуна јаныб бишмишәм.
Сәнә чатмаг үчүн учалдыгча мән,
Тәзәдән көзүндә адиләшмишәм.

Даим ирәлијә! Беләдир һәјат,
Севкилим, сән мәни тәзәдән јарат!

17. VIII. 86.

МӘН НЕЧӘ БӘНДӘЈӘМ

(«Сон көрүш» поемасындан)

Неч кәс өзүм кими көрәммәз мәни,
Һара чәкирсиниз, һара сиз мәни?
Дәрдә дәва дејил бу тәсәллиләр,
Одун чәкдијини јалһыз од биләр.

Һардан биләсиниз нә чәкирәм мән,
Өзүмдән олурам, аңчаг өзүмдән
Ондан бирчә гәтрә јана дөнәндә,
Өзүмә дөнүрәм, она дөнәндә.

Севкимдән дөндүмсә, көнлүм јетимдир,
Севки — фитрәтимдир, маһијјәтимдир.
Мәкәр мүмкүнмүдүр өзүнү данмаг?
Өзүнә шәкк едиб, јада инанмаг?

Нә јазыг бәндәјәм, нә јазыг бәндә,
Өзүмдән дөнүрәм ондан дөнәндә.
О, нечә дүшмәндир,

О, нечә дүшмән?

Она гәләбәмдә гәмләнирәм мән,
Амма севинирәм мәғлуб оlanda,
Мән нечә бәндәјәм,
Мән нечә бәндә?

18 март, 1987.

СӘБӘБ АХТАРМА

(«Сон көрүш» поемасындан)

Дүзү, отуз иллик мәһәббәтиндән,
Сон илләр јүз дәфә сән дөнә билдин.
Сәни јалварышла гајтармышам мән,
Сәнсә дөнмәјинлә өјүнә билдин.

Бунлар нә демәкдир?
Бир дүшүн сән дә.
Өлүб мәһәббәтин мәһәббәтиндә.

Нечә јол күсүшдүк...
күсүшән анда
Барышмаг истәдим, әјилмәдин сән.
Мән өз гәләбәмә пешман оlanda,
Сән өз гәләбәнә фәрәһләнмисән.

Кәл сәбәб ахтарма, үрәјин бом-бош,
Буну мәнән көзәл билирсән јәгин.
Сәбәб, севкисини чохдан унутмуш,
О сәбәб ахтаран гәлбиндир сәнин.

19 март, 1987.

МӘНИМ ЗӘҺЛӘМ КЕДИР

(«Сон көрүш» поемасындан)

Шаир, дөз бу зүлмә, инләмә чох да,
Көрүрәм, үрәјин јаман көврәлиб.
Кәлләри көрмүшәм бојундуругда,
Чәкдији зилләтә јазығым кәлиб.

Сәнә верән күндән өз үрәјими,
Бојнум һалгададыр о кәлләр кими.
Көнүл бу зилләтдән бир ан динчәлмир,
Амма өз-өзүмә јазығым кәлмир.
Өзүмлә әбәди вурушдајам мән,
Мәним зәһләм кедир инди өзүмдән.

Март, 1987.

БУ КҮНДЭН — ДҮНЭНЭ

(Романс)

Севирдим, күсмүшүк, нэ дејим сэнэ,
Севирәм, сеvirәм, сеvirәм јенэ.
Сэн мәнэ һәсрәтдә даһа јахынсан,
Севки өлмүр, өлмүр, өлмүр һеч заман.

Бир јоллуг әл көтүр килејләриндән,
Охујан о гушу динлә дәриндән.
О гуш нәғмәсиндә дејир, еј инсан,
Өлмүр, өлә билмәз сеvки һеч заман.

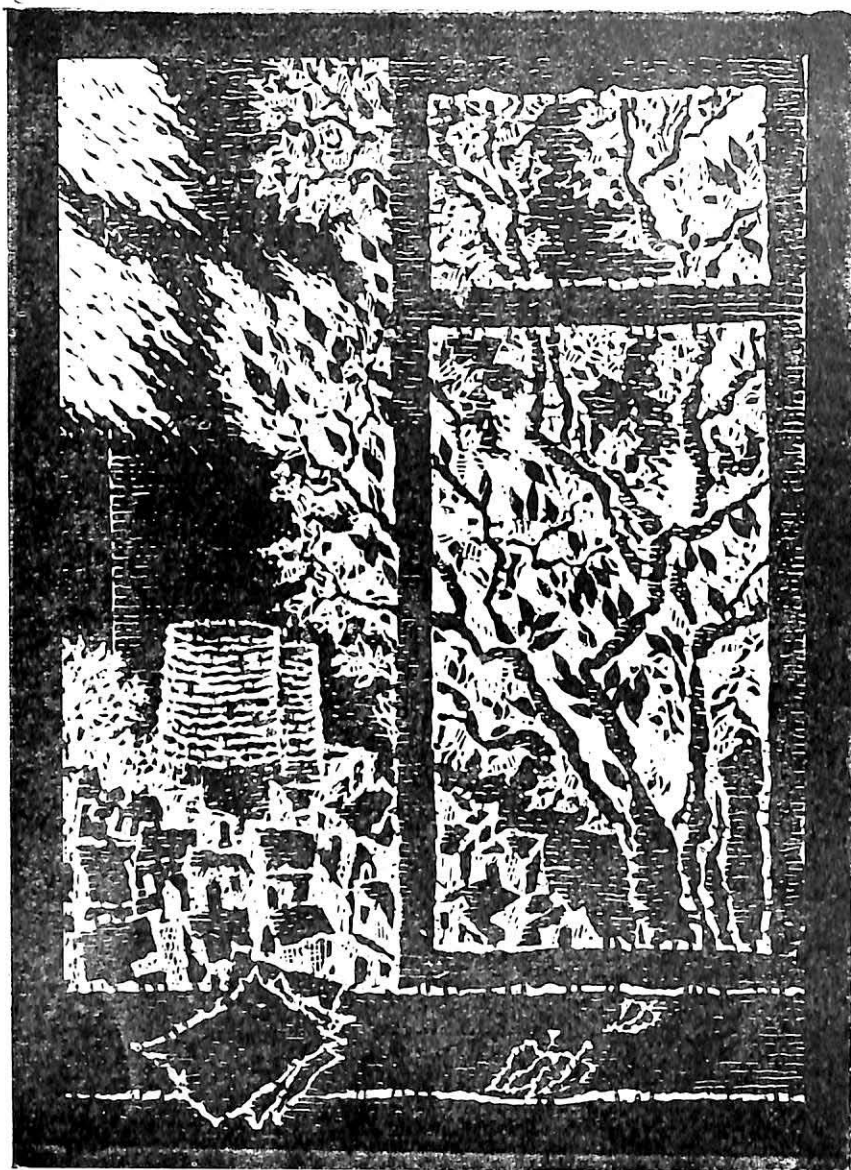
Бирн-биримиздән ајрылсаг да биз,
Бир вурур һәмишә үрәкләримиз.
Өтән күнләримә «дөн» дејирәм мән,
Кечмишә гајытмаг истәјирәм мән.

Бу күндән дүнәнә јоллар чәкилсин,
Мәни кечмишимә апара билсин.
Сән мәнэ һәсрәтдә даһа јахынсан,
Өлмүр, өлмүр, өлмүр сеvки һеч заман.

Март, 1987.

ГОШИМАЛАР, КӘРАҖУЛЫЛАР, ГӘЗӘЛЛӘР

КӘЛИР

Тарыма чәкилмиш сымә бәнзә сән!
Титрә бир жарпағын титрәмәсиндән.
Бил, дәниздә чошан сујун сәсиндән
Хәзри кәлир, јохса килавар кәлир.

Бир аз сыхлашанда көјдә булудлар
Јавашча титрәшир јердә көј отлар.
Онлар да билир ки, һавада чән вар,
Сабаһ јағыш кәлир, сабаһ гар кәлир.

Һәр кәсә мүјәссәр дејилдир анчаг
Үрәкдән кечәни көздән охумаг,
Гарангушдан габаг, торпагдан габаг
Кәрәк биләсән ки, илк баһар кәлир.

Гәлбим көтүрмәјир бәри-бәзәји,
Чәтиндир јамамаг сынмыш үрәји,
Өзүн дәрк едәсән кәрәк һәр шеји,
Сәни баша салмаг мәнә ар кәлир.

Бахышдан сөз көтүр, сөз анла сөздән,
Һәссас ол, севкилим, өмрүн боју сән,
Өкәр севирсәнсә, ајаг сәсимдән
Кәрәк биләсән ки, Бәхтијар кәлир.

1950.

ВЕРЭРДИМ

Мэн бир тарзан олуб чала билсэјдим,
Арзуму, сөзүмү телэ верэрдим.
Ханэндэ ешгими чар ејлэсэјди,
Мин бэми, бир кэсик зилэ верэрдим.

Бүлбүл налэ чэкэр вүсал дэминдэ,
Күлүн лэчэкклэри солар чэмэндэ,
Тэбиэтин һөкмү олсајды мэндэ,
Гангалын өмрүнү күлэ верэрдим.

Севкилим, сејр едэк кэл бу алэми,
Кэл, бајрам ејлэсин гој вүсал дэми,
Сэнинлэ олдуғум бир дэгийгэми
Сэнсиз кечирдијим илэ верэрдим!

Ијун, 1956.

МӘҺӘББӘТ

Әзэлдән һәгигәт ашигийәм мән,
Башга чүр јаратмыш тәбиәт мәни.
Әсәрәм, чошарам дәрјатәк, анчаг
Јашатмаз кин мәни, күдурәт мәни.

Нә мурада јетди, нә кама чатды
Өзкә гапысына ким ки даш атды.
Өмрүн јолларында мәғрур јашатды
Әһдимә, сөзүмә сәдагәт мәни.

Көнүлләр сәсләнир һәр хош бәстәдә,
Бүлбүллә гочалмаз күл, гәфәсдә дә,
Илләр гочалтса да, сон нәфәсдә дә
Гочалтмаз дүнјада мәһәббәт мәни.

ҺАРА ЈАЗЫМ МӘН?

Сырға әвәзинә гулагларындан
Андымы унајан көнүл асым мән.
Јенә инанмасан, гәм дағларындан
Сөз ачан китаба гој әл басым мән.

Мәнә нә дејирсә, мәһәббәт дејир,
Гојма тәлејинә сән миннәт — дејир.
Үрәјим кәл дејир, ағлым кет дејир,
Һансынын сөзүнә гулаг асым мән?

Өзүн узагдасан, адын дилимдә,
Дүнја чаш-баш олуб һәр әмәлимдә,
Хатирән көнлүмдә, әксин әлимдә,
Бәс, сәнә мәктубу һара јазым мән?

1960.

ЈАВАШ-ЈАВАШ

Өмрүн пајыз фәсли сыхды әлими,
Јохса гочалырам мән, јаваш-јаваш.
Пајызда јарпаға хал дүшән кими,
Дүшүр сачларыма дән, јаваш-јаваш

Ағачлар сојунур, јер хәзәлләнир,
Фикир думанланыр, көзләр зилләнир.
Күлләрин үстүнә енәнтәк енир
Мәним көзләримә чән, јаваш-јаваш.

Сојујур һавалар, сојујур бүтүн,
Ғысалыр, нечә дә күнләр, күнбәкүн.
Јәгин јахынлашыр гүрүбү өмрүн,
Әјилир дағлардан күн, јаваш-јаваш.

Саралыр кет-кедә чөл, чәмән, чајыр,
Көнүл һәр сааты өмүрдән сајыр.
Бир сәс гулағыма һеј пычылдајыр:
— Бәхтијар, көјләрдән ен, јаваш-јаваш.

Октјабр, 1960.

Өмрүн пајызында севдим, севилдим,
Елэ билирэм ки, илк баһарам мән.
Арханча сүрүнән көлкөнәм сәнин,
Һарда гәрар тутсан, орда варам мән.

Меј олсан, јанында бир гәдәһ оллам,
Күл олсан, чәтрини өпән шеһ оллам.
От олсан, бир анда дөнүб меһ оллам,
Дағ олсан, зирвәнә јаған гарам мән.

Башымы гојарам күндә јүз кәрә
Бир јол ајағыны гојдугун јерә.
Ешгиндир учалдан мәни көјләрә,
Бу ешгин күчүнә миннәтдарам мән.

Севкијә һәдд гојмаг дүзү күнаһдыр,
Чаһилин һәр иши, сөзү күнаһдыр.
Ешги күнаһ сајмаг өзү күнаһдыр,
Қим дејир ешгимдә күнаһкарам мән?

Өзүн бир аләмсән, ешгин бир аләм,
Сән олан көнүлдә нә кәдәр, нә гәм.
Сәнсиз бу дүнјанын ән бәдбәхтијәм,
Сәнинлә дүнјада бәхтијарам мән.

Декабрь, 1962.

НЕЈЛӘРӘМ

Ачмышкән көнлүмдә ал-әлван күлләр,
Бағчада ачылан күлү нејләрәм?
Көнлүмдә әбәди одум вар мәним,
Очагда гаралан күлү нејләрәм?

Көнлүм ки, тутулду јазда да гышам,
Ајлары, илләри гарышдырмышам.
Төгвимдә сабаһы бу күн чырмышам,
Мән ајы нејләрәм, или нејләрәм?

Көзләрим һәсрәтдир, һәмишә көзләр,
Һәмишә ахтарар, һәмишә изләр.
Көнлүмдә чахнашыр көлләр, дәнизләр,
Көрүнән дәнизи, көлү нејләрәм.

Башымда мин сәсли севдаларым вар,
Көнлүмдә мин рәнкли хулјаларым вар,
Јухумда мин дүрлү рәјаларым вар,
Дөвләти, сәрвәти, пулу нејләрәм.

Дүнја сала билмәз көнлүмү бәндә
Кечә дә мәндәдир, күндүз дә мәндә.
Сығыныб көнлүмә чөл дә, чәмән дә,
Кәзмәјә чәмәни, чөлү нејләрәм.

Бәхтијар, шаирлик өз һәвәсимдир,
Ше'рчүн үрәјим әсим-әсимдир,
Дүнјадан көчәндә без дә бәсимдир,
Ипәји нејләрәм, түлү нејләрәм?

1964.

ГОЧАЛМЫР

Гочалдыр инсаны, гочалдыр заман,
Үрәјин атәши, көзү гочалмыр.
Дағлары, дашлары гочалдан заман,
Билмирәм, бәс нијә өзү гочалмыр?

Кетди баһарымыз, јер гыша галды,
Дүзләр гара галды, јағыша галды,
Бизимки бир гуру бахыша галды,
Нејләјәк, арзунун көзү гочалмыр.

Бәхтијар, дүшүнәк биз дәрин-дәрин,
Хәјаллар мөһтәшәм, арзулар ширин,
Әсил сәнәткарын, әсил шаирин
Өзү гочалса да, сөзү гочалмыр.

1965.

БИР ТЭРЭФДЭ

Каһ ағлыма ујдум, каһ да көнлүмә,
Үрәк бир тэрәфдә, баш бир тэрәфдә.
Гәлб ики гансызын арасындадыр,
Заман бир тэрәфдә, јаш бир тэрәфдә.

Өмүр көһләними дашлыға сүрдүм,
Каһ чошуб күкрәдим, каһ көкс өтүрдүм.
Җәмишә дүнјаны мән белә көрдүм;
Иштаһ бир тэрәфдә, аш бир тэрәфдә.

Әзәлдән гајғысыз доғула инсан,
Ја да гәм чәкмәјә дағ ола инсан.
Каһ саға бојланыр, каһ сола инсан,
Баһар бир тэрәфдә, ғыш бир тэрәфдә.

Бир јаным кечәдир, бир јаным сәһәр,
Бир әлимдә шәкәр, бириндә зәһәр.
Дејирәм, нолајды бүтүн тэрәфләр,
Җамысы олајды каш бир тэрәфдә.

Феврал, 1965.

БӘҖАНӘДИР

Дишләрим төкүлдү, сачым ағарды,
Јашын нә күнаһы, јаш бәһанәдир.
Тәләјим даш атды, башымы јарды,
Буна даш нејләсин, даш бәһанәдир.

Бә'зән баһарда да саралыр јарпағ,
Тәләјин әлиндә һәр шеј ојунчағ,
Инсаны өлдүрән әчәлдир, анчағ,
Азар да, безар да бош бәһанәдир.

Лағ етмә бәдбәхтә, күлмә накама.
Бәдбәхт чан атмагла јетишмәз кама.
Бәхтимдән гар јағды өмүр бағчама,
Буна ғыш нејләсин, ғыш бәһанәдир.

Мән гузејли олдум, арзум — күнејли,
Она чатаммадым, чалышдым хејли,
Бәхтијар, бәхтиндән олдун килејли,
Бу да сәнин үчүн хош бәһанәдир.

1965.

ӘЛВИДА

Дејирәм, сәфасы битди өмрүмүн,
Инди дағ чыхырам, дүзә әлвида.
Көзә думан чөкүр, баша гар јағыр,
Баһара әлвида, јаза әлвида.

Ешгинә һәр заман мүгәддәс дедин,
Күнләр әлдән кедир, сән тәләс дедин.
Чоху истәмәдин, аза бәс дедин,
Дедим, чох јох исә, аза әлвида.

Инди өз көкүндән үзүлән мәнәм,
Өзкә будаглара дүзүлән мәнәм.
Инди нә сән сәнсэн, нә дә мән мәнәм,
Биз ки, биз дејилик, бизә әлвида.

Бәхтијар, дәриндә сызлајыб јаран,
Сәни кечмишинә бағлар һәр заман.
Зүлмәт үрәјини ишыгландыран,
Јолунда шам олан көзә әлвида.

1966

СӘН КЕТДИН

Сән кетдин, елә бил дүнја бошалды,
Јаз да көчүб кетди, јери бош галды,
Баһар үрәјими сәнсиз ғыш алды,
Мән јаза вурғунам, ғышы нејләрәм?

Ешгими апарыб сән кетдин, демәк,
Ешгсиз бир көнүл нәјимә кәрәк?
Сојуг даша дөндү о күндән үрәк,
Синәмдән асылан дашы нејләрәм?

Һәмишә аҗрыҗыг, кечә-күндүзүк,
Биримиз тәпәҗик, биримиз дүзүк.
Үстүнүн гашыҗла танынар үзүк,
Әкәр үзүк јохса, гашы нејләрәм!

Нијә јашаҗырам, мән нијә сәнсиз?
Нә јерә бахарам, нә көјә сәнсиз.
Мән ки кор олмушам һәр шејә сәнсиз,
Кор көзүн үстүндә гашы нејләрәм?

Март, 1967.

СӘНИН ДИЛИНДӘН

Илләрлә бир ешгин чөврүнү чәкдик —
Аҗрылсаг, күн сөнәр, ил гынар бизи.
Ениш-јохушуну бир өтдүјүмүз
Јоллара нә дејәк, јол гынар бизи.

Сән дедин, башланан гуртарсын кәрәк!
Мән дедим, дојмаҗыр арзудан үрәк!
Биркә әкдијимиз күлү дәрмәсәк
Тиканлар әл чалар, күл гынар бизи.

Бәс дејил, бу әләм, бу кәдәр мәнә.
Еләдин дүнјаны сән һәдәр мәнә.
Көзәл сөзләр дедин нә гәдәр мәнә,
Кәл инди данлама, дил гынар бизи.

Чох чәкә билмәдик назыны ешгин,
Гыш кәлиб, јашадыг јазыны ешгин.
Јаманча сындырдыг сазыны ешгин,
Билмәдик, ахырда тел гынар бизи.

Дедин ки, ешгимлә бәхтијарам мән.
Дедин ки, дөнмәрәм гәлбин сәсиндән.
Индијсә чәкиниб ел тә'нәсиндән
Дејирсән, аҗыбдыр, ел гынар бизи.

Ијул, 1967.

* * *

«Бир јоллуг көнлүндән сил мәнәббәти»,
Дејәнләр көнлүмү нә саныр мәнним?
Гәлбим бу севдадан нә кечә билир,
Нә атыр, нә тутур, нә даныр мәнним

Мәчнуна нә вар ки, о дүшдү дәрдә.
Гынајан олмады ону бу јердә.
Көр нечә бәдбәхтәм, бу чәк-чевирдә
Ешгим, мәнәббәтим гынаныр мәнним.

Дејирләр, мөһкәм ол бу говғаларда,
Ирадә инсаны гојармы дарда?
Мән нечә бәдбәхтәм, көрүн бир һарда
Ирадәм, мәрдлијим сынаныр мәнним.

Август, 1965.

ОЛУРМУШ

Нә јаман, нә чәтин күнләрә галдым.
Севкинин дүшмәни мин-мин олурмуш.
Күмансыз күманлар, гансыз шүбһәләр
Севәнин гәлбиндә чин-чин олурмуш.

Гырылды арзулар, өлдү инамлар,
Галды арамызда гуру саламлар,
Мәни баша салын, сиз еј адамлар,
Бәс нә вахт севәнләр мәтин олурмуш?!

Мән һаггы итирдим күман ичиндә,
Аздым өз јолуму думан ичиндә.
Севәндә севирик бир ан ичиндә,
Унутмаг нә гәдәр чәтин олурмуш!

Јанвар, 1968.

ЗАЛЫМ

Синэндән асылап дәмирми, дашмы,
Одун парчасымы, көнүлмү, залым?
Инсафдан, вичдандан чох данышардын,
Бәс кимдән өйрәндән бу зүлмү, залым?

Һичрана дарылдын, вәслә тәләсдин,
Зүлмәт долајларда јолуму кәсдин.
Билмирәм, өзүн де, сәнин бу гәсдин
Ачыгча әдавәт дејилми, залым?

Мән слә билирдим ки, сәбрин вар сәнин,
Дедим, әзаб мәним, интизар сәнин,
Дөзсән, олачагдыр Бәхтијар сәнин,
Дөзмәдин, көзләмәк мүшкүлмү, залым?

1968.

ӨЗ ИЧИНДӘДИР

Кәл гыша, «зәһримар», јаза «чан» демә,
Гышын дәһшәтләри јаз ичиндәдир.
Енишдә јохуш вар, јохушда ениш,
Ән бөјүк атәш дә буз ичиндәдир.

Јүз тәпә боју вар бир уча дағда,
Јахындан јахындыр бә'зән узаг да.
Нифрәт дә, севки дә, гара да, ағ да,
Ишыг да, зүлмәт дә көз ичиндәдир.

Даш да гијмәтләнир әлдән кедәндә,
Мәләк дә сәндәдир, шејтан да сәндә.
Јахшы да, јаман да, дост да, дүшмән дә,
Сәнин өз ичиндә, өз ичиндәдир.

1969.

ДӘЛИ

Һеч демә ахырда намәрд олурмуш,
Ешгиндә, сөзүндә мәрд олан дәли.
Өлүб гуртарајды мәнәббәтнин
Ады додағында вирд олан дәли.

Севән үрәк ки вар, даш ола билмәз.
Күнү-күзәрәны хош ола билмәз.
Мин дәрин аһ чәксә бошала билмәз,
Дүнјанын дәрдинә һәр долан дәли.

Мәнә әзаб верин, әзаб, һәр заман
Әзабын гәдрини нә билри надан.
Раһатлыг истәмәз, ахы, дүнјадан
Севиб-севилмәкчин доғулан дәли...

Бәхтијар, усанма, дөзүм вахтыдыр.
Ешгим, мин фикримин бир пајтахтыдыр.
Дејирәм, дүнјанын ән бәдбахтыдыр,
Дәрдинин дәрманы дәрд олан дәли.

Нојабр, 1969.

* * *

Мәним гисмәтимдир алаторанлыг
Кечәјлә күндүзүн арасындајам,
Гурулур ичимдә мизан-тәрәзи
О көзлә, бу көзүн арасындајам.

Јоллар арасында чох таланмышам,
Фиқирләр әлиндә началанмышам.
Тәпәдән горхмушам, дүзү данмышам,
Инди дағла дүзүн арасындајам.

Илишиб галмышам гәм чаласында,
Бир көзәл тилсимин даш галасында,
Һәмишә гапылар астанасында
Бајырла дәһлизин арасындајам.

Бәхтијар, синәндән нечә «мән» кечир
Бири дәрдли кечир, бири шән кечир,
Мәфтилли чәпәрләр синәмдән кечир
Бакыјла Тәбризин арасындајам.

Мај, 1969.

ДҮНЈА

Јолунда сабитдир, анчаг инсаны
Каһ јохуша салыр, каһ дүзә дүнја.
Бир үзү кечәдир, бир үзү күндүз,
Дајаныб өзүјлә үз-үзә дүнја.

Каһ сәни вар саныр, каһ да јох саныр,
Өзү өз ичиндә кизли сахланыр.
Каһ зарафат едир, каһ ачыгланыр,
Тәпәдән дырнаға мө'чүзә дүнја.

Өзү мүәммадыр, сөзү тапмача,
Оғул истәјирәм ондан баш ача.
Аһыла аһылдыр, гочаја гоча,
Чавана көрүнүр тәптәзә дүнја.

Бәхтијар, гүдрәтин әглә күвәнди,
Көјләрин әсрары јерләрә енди,
Бир түкдән асылыб тәләји инди,
Инсан әмәлине каш дөзә дүнја.

Мај, 1970.

НӘДИР?

Дедим мәнәббәтин гој торпаг олсун,
Ајағын алтында...

Бәс бу гум нәдир?
Дилинлә үрәјин арасындакы
Бу учрум нәдир?

Өзүм дә билмирәм нә дејим сәнә?
Тәрк олду үмидләр, күманлар јенә.
Бу дағы чәкмәзди севән, севәнә
Әкәр сеvirдинсә бу зүлүм нәдир?

Дуруб арамызда нечә дағ-дәрә,
Нә дејим арадан әсән јелләрә?
Онсуз да өлүрәм күндә мин кәрә,
Бир чаны вермәјә бир өлүм нәдир?

1972.

КЕДӘНИМ, КӘЛӘНИМ

Еј көнүл, демә ки, күн дағдан ашды,
Бир өмүр күнүнүн ахшамыјам мән.
Елә билирәм ки, һәлә өмрүмә
Доған бир сәһәрин саламыјам мән.

Көјләрин үрәји дөјүнүр јердә,
Көјләрә чәкилән гајыдыр бир дә.
Кедән дә мәнәдир, кәләсиләр дә,
Мән, тәк мән дејиләм, јох, һамыјам мән!

Көзүмдә галмасын бир күл һәсрәти,
Нә чәмән һәсрәти, нә чөл һәсрәти.
Дүнјадан кедәнин көнүл һәсрәти,
Дүнјаја кәләнин инамыјам мән!

Јанвар, 1974.

БӨЛ КӨРҮМ

«Бәхтим, мәнә јар ол», дејиб чағларам,
Јар олмаса де бәхтијар ол көрүм.
Кәләчәјә үмидими бағларам,
Бир ан сонра нә олачаг, бил, көрүм.

Јаз ајлары чағылдајан селмисән?
Бу дүнјаны ојунчагмы билмисән?
Нәјат сәни күлдүрәндә күлмүсән,
Гүнәрин вар, ағладанда күл көрүм.

Дүнјамызы јаса, тоја бөлмүшүк,
Севдамызы ода, суја бөлмүшүк.
Өмрүмүзү күнә, аја бөлмүшүк,
Мин арзуја, мин диләјә бөл көрүм.

1974.

ЕІЛӘДИ

Бу јашда, бу башда севдаја дүшдүм,
Көнүл елә билди нұбар ејләди.
Чаванлыг дүјгүсу, чаванлыг ешги,
Бу хэзан синэми баһар ејләди.

Кетдин, мән һәсрәтлә үзбәүз олдум,
Сәнсизлик һөкм етди, өзүмсүз олдум,
Ағрыја, ачыја дөзүмсүз олдум,
Һәсрәтим синәмдә гүбар ејләди.

Севдасыз өтмәди бир јашым мәним —
Нә баһарым мәним, нә ғышым мәним.
Тәғвимә бахмагдан бахышым мәним
Кағыз парчасыны габар ејләди.

Көнүл ашыб-дашар фәрасәтиндән,
Ајрылмаз һеч заман өз фитрәтиндән,
Бәхтијар аһыллыг мәнәббәтиндән
Нә хәчаләт чәкди, нә ар ејләди.

1975.

* * *

Долдур үрәјини, севинчлә долдур,
Бу һәјат енишли, јохушлу јолдур.
Дүнјада дәрәд дә бол, фәрәһ дә болдур,
Һансыны көтүрсән, өз гисмәтиндир.

Бир чыдыр дүзүдүр бу һәјат, күлүм,
Бу јолу нәмәрлә баша чат, күлүм,
Өмрү мүфтә алдын, баһа сат, күлүм,
Мајасыз бу газанч — өз сәрвәтиндир.

Севинч ахтарырсан, ал, јасаг дејил,
Дәрәд чәкән үрәкдән дәрәд, гачаг дејил.
Дүнја ики рәнкдир, тәкчә ағ дејил,
Бирини көтүрмәк чәһаләтиндир.

Бәхтијар, билдинми сән кимсән, нәсән?
Де һансы рүзкардыр башындан әсән?
Дүнјанын јасына гәһ-гәһ чәкмәсән,
Дүнјанын тоју да мүсибәтиндир.

1973 — 1977.

ДҮНЈАНЫН

Баш чыхармаг һәм чәтиндир, һәм асан
Иблисиндән, мәләјиндән дүнјанын.
Адәм сатды бир буғдаја чәннәти,
Тора дүшдү кәләјиндән дүнјанын.

Нә көзәлдир, үрәк кениш, сөз ачыг,
Јашамадым бир севдамы јарымчыг.
Әзаб адлы дәјирмандан нарын чых,
Кечәчәксән әләјиндән дүнјанын.

Арзум үчүн бир мәләјән чүјүрдүм,
О тәпәдән бу тәпәјә јүјүрдүм.
Нијә горхум кәфәниндән?

Нә көрдүм
Бешијиндән, бәләјиндән дүнјанын?

Еј Бәхтијар, заман өмрү әридәр,
О дүнјаја кетмәмишдән чүрүдәр.
Архасынча палаз кими сүрүдәр
Бәрк јапышсам әтәјиндән дүнјанын.

1977.

ГОЧАЛЫГ

Мүддәт бу, гисмәт бу, гәдәр бујдуму?
Өмүр башдан-баша гәм јолујдуму?
Тәклик горхусуну үрәк дүјдуму,
Һазыр ол, гапыны дөјүр гочалыг.

Заман өз јериндә дајанајды каш,
Өзүм дә билмирәм, нәдир бу тәлаш,
Тәкчә гамәтини дејил, а гардаш,
Қишилик әзмини әјир гочалыг.

Баһары вермишәм, ғыш газанмышам,
Илләри вермишәм, җаш газанмышам,
Долуну вермишәм, бош газанмышам,
Ким деҗир, кәтирир хеҗир гочалыг?

Заман ачыланы нечә солдурур,
Долуну бошалдыр, бошу долдурур,
Бәхтиҗар, чаванлыг җарадыр, гурур,
Кечмишдән хатирә деҗир гочалыг.

1977,

БИЗИК

*Мәнми гочалмышам, җа зәманәми?
Короглу*

Нә дүнҗа гочалыр, нә дә зәманә,
Заманын әлиндә гочалан бизик.
Одуну, көзүнү вериб илләрә,
Оддан күлә дөнүб пуч олан бизик.

Доғулан һәр көрпә, кәлән һәр баһар
Гоча дүнҗамызы чаванлашдырар,
Заман тәзәсини җарадар, гулар,
Төкүлән, сөкүлән, сачылан бизик.

Дүнҗанын кәнчлиҗи — өз дөврәсиндә,
Торпағын кәнчлиҗи — көҗ пөһрәсиндә.
Көрпә нәвәләрин күл чөһрәсиндә
Күл кими җенидән ачылан бизик.

Феврал, 1978.

* * *

Чөлләрин көксүнә күлләр әкилди,
Күлләр тәзәләнди...
Мән тәзәләнемәм!
Дағларын башына җоллар чәкилди,
Җоллар тәзәләнди,
Мән тәзәләнемәм.

Әсримиз гочалды, долду камала,
Бири борч җаҗтара, бири борч ала.
Заман өз атыны чапды дөрднала,
Илләр тәзәләнди, мән тәзәләнемәм.

Башымдан нә гәдәр җел әсди, кечди,
Торпағы совурду, җери дәҗишди.
Бир мәсләк, бир амал паҗыма дүшдү,
Җелләр тәзәләнди, мән тәзәләнемәм.

Иҗун, 1978.

* * *

Сәнинлә һәр көрүш, илк көрүшүмдүр,
Мәнимчүн һәмишә тәзәсэн, күлүм,
Тәк сәнин ешгинә мөһтач көнлүмү
Әлван дуҗуларла бәзә сән, күлүм.

Бир чаныг, олмады арада бирлик.
Гәдәрин ишидир, буна дөзәрик.
Өзүм — көз мунчуғу, ешгим — үзәрлик.
Дедим кәлмәҗәсэн көзә сән, күлүм.

Көнлүмә ән җахын сирдашым кими,
Мән сәнә вермишәм дәрди-сәрим.
Дедим, сәндән күсән сәтирләрим
Боҗнуна мәрчан тәк дүзәсэн, күлүм.

Тәпәдән-дырнаға дөзүмсән, дөзүм.
Бу сонсуз дөзүмә мән нечә дөзүм?
Күнаһкар өзүмәм,
билирәм, өзүм,
Кәл буну һеч вурма үзә сән, күлүм.

Март, 1980. Галта.

* * *

Дедим, горхан көзә чөп дүшәр, дүшдү,
Истәдим җолундан мән дөнәм сәнин.
Чохлары башына дөндү, доланды
Көрдүн ки, әсирин тәк мәнәм сәнин.

Сән севки дэнизи, мәнсә бир ада,
Көнлүмү бағладым жалныз бир ада.
Өмүр сәрһәддимин о тајында да,
Гапыны һәр заман дөјәнәм сәнин.

Үз-үзә дајаныб сонум, әввәлим,
Һара кетдијими мән һардан билим?
Сәнин дәрқаһына ачылыб әлим,
Танрымсан, мән ади бәндәнәм сәнин.

Ијул, 1980.

* * *

Чаш-баш фикирләрин гаранлығында
Билмирәм нә һујда, нә һајдајам мән.
Де кимә сөјләјим шикајәtimi?!
Өзүм өз әлимдән һарајдајам мән.

Боғмаға чалышдым мәһәббәtimi,
Дәјишмәк истәдим тәбиәtimi.
Көрдүм ки, галмышам олдуғум кими,
Әввәл нә идимсә јенә ојам мән.

Башыма бәладыр вәрдишим мәним.
Әнкәлсиз өтүшмүр бир ишим мәним.
Тәрсинә доланыр кәрдишим мәним,
Арандан јајлаға ахан чајам мән.

Үрәјим бахмады е'тиразыма,
Көнүллү кетмишәм өз күдазыма,
Бу севдам дөнүбдүр алын јазыма,
Севдам нә бојдаса, о бојдајам мән.

Август, 1984.

КҮСӘНДӘ

Күнаһдыр илләри бир ана сатмағ,
Өзүндән күсүрсән, мәндән күсәндә.
Дин — аллаһ јолудур, аллаһа чатмағ
Өзүн де, мүмкүнмү диндән күсәндә?

Һәр гәдирбилмәзә бу дүнја дарды,
Һағгыны бағырыб нәлә гопарды.
Чөлдә кечәләди, чағгал апарды,
Бизим чил тојуғу, һиндән күсәндә.

Севкинин нә күнү, нә дә көлкәси,
Чана дојдурмады севән һәр кәси.
Нәдән бәмә дүшдү гәлбин зил сәси,
Көлкәдә нә тапдын күндән күсәндә?

1985.

АМАН ҺЕЈ

Севким мәнә ганад верди, учурду,
Мән өзүмдән јухарыјам, аман һеј.
Сән гәлбимдә гәлбим кими вурмасан.
Бүтөв дејил, мән јарыјам, аман һеј.

Өз әлимлә мөһүрләнир күнбәкүн,
Өз әлимлә бағладығым бу дүјүн.
Әјләчини гејб еләјән бир өмрүн
Гәза вуран гатарыјам, аман һеј.

Нишан алдым, мән һәдәфи көрмәдим,
Зәрәр көрдүм, бир јол нә'фи көрмәдим.
Өз һиссимдән о тәрәфи көрмәдим,
Өз-өзүмүн чәпәријәм, аман һеј.

Сән јохсанса... мән бир һечәм, һәдәрәм,
Сәнин үчүн бир тәлејәм, гәдәрәм.
Севким гәдәр, мәһәббәтим гәдәрәм,
Мән өзүмүн инкарыјам, аман һеј.

8 феврал, 1985. Тессентуки

КӨЗҮН ОЛМАСА

Шаир, кәл, әлинә гәләм көтүрмә,
Көнлүнү кәмирән сөзүн олмаса.
Ше'рин бир үрәји исидә билмәз,
Көнлүндә көзәрән көзүн олмаса.

Бу дүнјадан хош бир сифәт, үз умдум,
Чан јанғымы јелпикләјән сөз умдум.
Өнүмдәки сәадәтә көз јумдум,
Сабаһыма мин фал ачан фалчыјам.

Бир ешг илә мән дүшмүшәм јоллара.
Нијјәт нара, мәнзил нара, јол нара?
Ичимдәдир кечә, күндүз, ағ, гара,
Өз ағымдан өз гарама елчијәм.

1986.

ЧАШЫБ МӘНИМ КИМИ...

Киминсә эзабы, фәлакәтијмиш,
Сәадәт гушунун јеми, сән демә.
Онун да сонун вар, гәмлә гуртарыр,
Һәр күнүн, һәр ајын дәмн, сән демә.

Өлүмә кедирик доғулан анда,
Елә бил тәрсинә дөнүр заман да.
Нәјинсә изинә дүшүб тапанда,
Итир бу дүнјанын чәми, сән демә.

Һамы елә билир бир о, беш мәнәм,
Һәр јердә, һәр заман анчаг баш мәнәм.
Елә билирдим ки, тәк чашбаш мәнәм,
Чашыб мәним кими, һамы, сән демә.

Көчүб рә'јалара үмидләримиз,
Дәјишиб јерини хејир-шәримиз.
Валлаһ, өзүмүзү унутмушуг биз,
Учуб ағлымызын дамы, сән демә.

Енишин ардыдыр һәр дик, һәр јохуш,
Туфан дедијимиз сүкутдан гопмуш.
Аталар дүз дејиб, тәрс гојулубмуш,
Бинәдән дүнјанын хымы, сән демә.

15 ијун, 1986.

КЕН ДҮШӘ

Ачаммадым бир гапыны эзабсыз,
Һеч олмады кәдәр мәнән кен дүшә.
Өмрүм боју бир диләјә чан атдым;
Суладығым сүнбүлүмә дән дүшә.

Кечдим нечә доланбачдан, долајдан,
Сечилмәди күн һәфтәдән, ил ајдан,
Бағырырам, ичимдәки һарајдан,
Буз бағлајан көнүлләрә үн дүшә.

Инди даһа дөјүшүрәм дөзүмлә,
Өз әлимлә өзүмәдир бу һәмлә.
Дөзүм битди, горхурам ки, өзүмлә
Гәдәримин арасында ган дүшә.

Ган гоһујур зәманәнин јелләри,
Гум кәтирир, лил кәтирир селләри.
Нејләјирәм, гәм мөһүрлү илләри,
Гисмәтимә көзләдијим ан дүшә.

Өз јолуну һеч аздамы бу кәрдиш,
Зәмин јанды, тахылымы бичмәмиш.
Нә олар ки, бу дүнјадан көчмәмиш,
Мәним һәсрәт гүзејимә күн дүшә.

7 феврал, 1986.

ДЕЈИЛМИ?

Өмүр башдан-баша — бешикдән-гәбрә
Һәјатын севинчи, гәми дејилми?
Өлүм — бир өмүрлүк изтирабларын —
Ағрынын, ачынын чәми дејилми?

Мә'нәви дүнјаја галхыб учалмаг,
Ганадлы дүјүја гисмәтдир анчаг.
Беләјсә, өмүрдән, күндән кам алмаг,
Һәр кәсин арзусу, камы дејилми?

Кечир мөгамлар да күндө жүз элдэн,
Һансы кизли элдир позан, дүзэлдэн.
Сәнин күвәндијин дүнја эзэлдән
Әкиләң, бичилән зәми дејилми?

Ајаглар алтында јер олду таптаг,
Сиррини, мәғзини билмәдик анчаг.
Таптаг етдијимиз бу гара торпаг
Әбәди мәнзилин дамы дејилми?

Дамымыз үстүндә кәзәр, һеј кәзәр,
Һәрә өз гәлбијчә бир мәнзил бәзәр.
Торпағы сормагдан етмәдик һәзәр,
Бу да ағлымызын кәми дејилми?

Өтәри мәнзилдә гәдәр һөкм едәр,
Кимимиз бал ичәр, кимимиз зәһәр.
Әбәди мәнзилдә һамы бир нәфәр,
Бир нәфәр өзү дә һамы дејилми?

22 феврал, 1986, Јессентуки.

КҮН БАТМАГ ҮЧҮН

Сән мәнә кәрәксән һәр саат, һәр күн,
Танрытәк бәндәни јашатмаг үчүн.
Сән мәнә кәрәксән, мәним көнлүмүн
Ујујан көлүнә даш атмаг үчүн.

Өзүмлә әбәди давамсан мәним,
Күнәшим, јағышым, һавамсан мәним.
Мән дағам, думанлы зирвәмсэн мәним,
Шәрәфдир, шөһрәтдир зирвә, дағ үчүн.

Торпаг сон јувадыр, торпаг сон бинә.
Дедим торпағымсан, кәлдим сәчдәнә.
Өмрүн сон чағында әјилдим сәнә,
Әјиләр торпаға күн, батмаг үчүн.

14. III, 1987.

ЈАШАДЫГЧА...

Өзүмә бир далдеј сечдим
Будагларын чәтрини мән.
Дедим ки, гој ше'рә салым
Күл-чичәјин әтрини мән.

Дүшүнүрәм сәһәр-ахшам,
Тез ојаныб, кеч јатырам.
Өз ганымла јарадырам
Ше'римин һәр сәтрини мән.

Һәјат ширин, өмүрсә кәм,
Һәр бағчадан бир күл дәрәм!..
Јашадыгча, чох билирәм
Јашамағын гәдрини мән!

Ијун, 1956.

ЈАРЫ ХӘЗӘЛ, ЈАРЫ ЈАРПАГ

Нечин дүшдүн будағындан,
Нечин дүшдүн, сары јарпаг?..
Сүрүнүрсән ајағларда
Јары хәзәл, јары јарпаг?..

Күләк әсди, сәни кәсди,
Јох етмәкми сәни гәсди?
Өз һөкмүндә о тәләсди,
Ағачларын бары јарпаг...

Тушлар көчүр дәстә-дәстә,
Көнлүм өзкә бир һәвәсдә:
Каш јердә јох, ағач үстә
«Саламлаја гары јарпаг...

Декабр, 1969.

ОЛМУШАМ

Биз икимиз бир чан идик,
Ажрылмышам, мин олмушам.
Аллаһымсан, инди сәнә
Чатмаг үчүн дин олмушам.

Өз јолуму билән идим,
Сукан идим, јелкән идим.
Бир заманлар мән, Мән идим,
Инди дөнүб сән олмушам.

Нә кечәм вар, нә күндүзүм,
Гышгырырам: — Нечә дөзүм?
Чыгырдыгча инди өзүм
Сәс олмушам, үн олмушам.

Дәниз кими чалхаландым,
Гаја кими лал дајандым,
Ажрылыгы әләч сандым,
Көрүрәм ки, јанылмышам.

Нојабр, 1969

ИНСАН, КӨЈДӘ АЈ КИМИДИР..

Чәмәнликдә күл-чичәјин
Гангал гарышыг сәфи вар.
Дүнјада һәр бәдбәхтлијин
Һәм зәрәри, һәм нәф'и вар.

Вахт һакимләр һакимидир,
Һәјат, варкән јох кимидир.
Јајдан чыхан ох кимидир,
Һәр өмрүн өз һәдәфи вар.

Үрәкдәдир сөзүн көкү,
Ајыра бил түкдән түкү,
Чох ағырдыр мәсләк јүкү,
Чәкә билсән шәрәфи вар.

Үрәк фикрин тилсимидир,
Һәр гаты бир лај кимидир.
Инсан — көјдә Ај кимидир,
Көрүнмәјән тәрәфи вар.

Ијун, 1978.

ДҮЗ ЕЛӘДИН

Мән ки сәнән очаг идим,
Сән үфүрүб чөзәләдин.
Әфсунмусан, тилсиммисән?
Күлүмү дә көз еләдин.

Сән билдирдин иксир кими
Ајарымы, дәјәrimi.
Ачыб төкдүн һәр сирrimi,
Астарымы үз еләдин.

Һеч билмирәм, кимәм, нәјәм,
Мән дә бу чүр талелијәм.
Демә сәндән килејлијәм,
Дүз ејләдин, дүз ејләдин.

Нәдир һалал, нәдир һарам,
Һеч билмирәм кимдән сорам.
Билсән нечә миннәтдарам,
Сән гышымы јаз ејләдин.

Көрдүк ешгин һәр үзүнү —
Кечәсини, күндүзүнү.
Һәм дүнјаны, һәм өзүнү,
Һәм дә мәни тәзәләдин.

Август, 1979. Шаки.

ОЛДУ

Көнүл, сәнин дүнја илә
Өмрүн боју даван олду.
Тамаһ сәнә күч кәлинчә,
Ағыл сәни гован олду.

Һәјат нәдир? Өмүр нәдир?
Әримишик сәтир-сәтир...
Бир әппәјим јағлы фәтир,
Бир әппәјим јаван олду.

Дүнја, сәнә дарды, көнүл,
Учушларын варды, көнүл,
Һүдудлары јарды көнүл,
Синәм јенә јуван олду.

Һеч билмәдик бу нә ишди,
Нә кедишди, нә кәлишди.
Күнеј, гузеј јер дәјишди,
Дөшәмәләр таван олду.

Улу көнлүм, уча көнлүм,
Дүшдү сачдан-сача көнлүм.
Чаван икән гоча көнлүм,
Гочалыгда чаван олду.

20 11 — 1979. Мәрдәкам.

* * *

Көнүл вердик, биз анд ичдик
Әһдимизә дөнә-дөнә.
Амма јенә инанмадыг
Нә сән мәнә, нә мән сәнә.

Ајылтмадыг көнлүмүздә
О көзләри јол чәкәни.
Хәјалланыб учурмадыг
Нә сән мәни, нә мән сәни.

Сәнин севда јолларыны
Кирпијимлә сүпүрәнәм.
Бу ешгсиз, бу севдасыз
Нә сән сәнсэн, нә мән мәнәм.

Бир учушу көрмәмишик
Нә сүкансыз, нә јүјәнсиз.
Биз ки бүтөв олмамышыг
Нә сән мәнсиз, нә мән сәнсиз.

Феврал, 1980.

ӨЗ-ӨЗҮНҮ АШМАДЫР

Һәјат — башдан ајаға,
Дүјүндүр, долашмадыр.
Өмүр јолу — өзүнлә
Вурушдур, далашмадыр.

Јорулдуг заман-заман,
Бу вурушдан, бу галдан.
Өмүр јолу — мәчһулдан
Мәлума јолачмадыр.

Өмүр јолу — гара, ағ,
Чох чәтиндир баш ачмаг.
Каһ өзүнлә барышмаг,
Каһ өзүндән гачмадыр.

Артдыгча күнаһымыз
Бизи јахды аһымыз.
Ешгдир пәнаһымыз,
Ешг — өзүнү ашмадыр.

3 март, 1986.

* * *

Арзу зирвә башындадыр,
Онун мин бир пилләси вар.
Бир арзунун нечә-нечә
Бөјүк, кичик чилләси вар.

Дөзән олдуг дөнә-дөнә
Јахшы күнә, јаман күнә.
Талејин инсан өмрүнә
Гапазы вар, шилләси вар.

Мин зүлмәтә дөзә-дөзә,
Јол ачырыг бир күндүзә.
Өз гибләни дүртмә көзә,
Һәр евин өз гибләси вар.

Бахдыг сола, дөндүк саға,
Ендик дүзэ, чыхдыг даға.
Көнүллэри ганатмаға
Бу дүнжанын ибнэси вар.

1 январ, 1987.

ХЕЈИРЛЭ ШЭР АРАСЫНДА

Вахт кәмирир һәр бинаны,
Таванла тир арасында.
Бир рэгәм дә демә вармыш
Икијлә бир арасында.

Учалдыгча биз учалдыг,
Өзүмүздән гисас алдыг.
О күндән ки, көрпү салдыг —
Көј илә Јер арасында.

Гардаш олуб сичан-пишик,
Биз күл әкиб, вај дәрмишик.
Сәрһәдләри итирмишик
Хејирлә шәр арасында.

Ики дүјғум — ики аләм,
Бириндә гәм, бириндә дәм.
Амма өмүр сүрмәмишәм
Ики фикир арасында.

Фикир дә бир, амал да бир,
Ишарәдән мәтләб көтүр.
Көзүнлә бах, ағлынла көр,
Фикри сәтир арасында.

Көнүл, булан, көнүл, дурул,
Һәр күн сәфәрә һазыр ол.
Өмүр дедин — беш аддым јол,
Бешик — гәбир арасында.

9 март, 1987.

ОЛСУН

Қаш бирчә нәфәр дәрд билән чананын олсун,
Гәм етмә көнүл, чүмлә чаһан дүшманын олсун.

Еј күл, вурулан тәк ову тез галдырар овчу,
Вурдун мәни галдырмадын анчаг, ганын олсун.

Јандырдын өзүн көнлүмү, јан дурдун өзүн дә,
Һеч олмаса, чешминдә сәнин нејсанын олсун.

Һәр бахмаг илә гәтлимә вердин нечә фәрман,
Адилсән әкәр, бир чана бир фәрманын олсун.

Һүснүн дејил, өз намусун, өз исмәтин анчаг,
Дүнјада сәнин шөһрәтин олсун, шанын олсун.

Еј Бәхтијар, олма бу гәдәр һејран о маһә,
Сән һејран олан тәк, о да гој һејранын олсун.

1956.

ВАРДЫР

Нәғмәндә сәнин гүссәли севда сәси вардыр.
Ашиг үрәјин көр, нә гәдәр наләси вардыр.

Чалдыгча әсир от кими, јарпаг кими чисмин,
Һәр бир халынын мин сөзү, әфсанәси вардыр.

Чал, бармағын ағ дилләрә дәјмир сәнин анчаг,
Көнлүмдә дә һәр наләнин өз ханәси вардыр.

Чал нәғмәни, гәлбин оду гој гәлбимә ахсын,
Һәр нәғмәнин әсрар долу мин фитнәси вардыр.

Сәнсэн ишығым, һәр мурадым, тәк бир әлимдә
Нејлим ки, бир ешгин гоша пејманәси вардыр.

Еј Бәхтијар, һејфа ки, бу хош мусигинин дә
Өз досту, өз алудәси, диванәси вардыр.

1957.

ДҮШӘ БИЛМӘЗ!

Бир ан нәзәримдән ишығым кен дүшә билмәз,
Дәрдсиз баша, гәмсиз баша бир дән дүшә билмәз.

Лағ ейләмә кәл ашигә, көј олса булудсуз,
Шух гөнчәләрин үстүнә бир чән дүшә билмәз.

Јаш өтсә дә руһун дирәји ешгидир анчаг,
Ешг атәши вардырса, чән әлдән дүшә билмәз.

Бағланды көнүл телләринин бәндинә мөһкәм,
Кәссән дә, сән атсан да о, телдән дүшә билмәз.

Ендирмә сән өз нәғмәни, еј күл, бәмә кечдир,
Наләм зилә галхмыш, даһа зилдән дүшә билмәз.

Мән Бәхтијарам, ајры да дүшсән нәзәримдән,
Ешгин ки, нә дилдән, нә көнүлдән дүшә билмәз.

1957.

* * *

Јенә бағлар о бағлардыр, фәгәт бағда күлүм јохдур,
Күлүм јохдур, бу дүнјада ајым јохдур, илим јохдур.

Заман дөнмәз өз һөкмүндән... Биз ајрыјдыг, тез
ајрылдыг,
Дилим бар вермәз, ај достлар, дејәм ки, севкилим
јохдур.

Чичәкләрдән, күләкләрдән мән аллам әтрини јарын,
Диләк өлмәз, үрәк өлмәз, севәнләрчин өлүм јохдур.

Күлүм, әғјар гылынчыјла севәркән ајры дүшдүк биз,
Бу һәсрәтдән, бу мөһнәтдән даһа мүдһиш зүлүм јохдур.

Севиб јандыб, күләк галхды, күлүм соврулду әфлакә,
Мәни кәзмә бу дүнјада, одум сөндү, күлүм јохдур.

Ағач јанса фәған ејләр, дејәр өз дәрдини ашкар,
Демәкчүн дәрдини јарә, бәмин варса, зилим јохдур.

Сәнинлә Бәхтијарам мән, ајым сәнсән, илим сәнсән,
Бу дүнјада мәним сәнсиз ајым јохдур, илим јохдур.

Октјабр, 1961.

* * *

Бу гәдәр салды мәни һәсрәт, амандан-амана,
Көнлүм ахырда мәним дүшдү күмандан-күмана.

Нечә алим јазыб өз дәрдини изһар еләди,
Ашигин дәрди фәгәт кечди замандан-замана.

Дәрдү-гәмдән гуртарыб дүшдү көнүл һичр одуна,
Еләјәк инди шикајәтми јамандан-јамана?!

Сәни көрдүкдә мән анчаг белә дил-дил өтүрәм,
Бошалыр көјдә булудлар да доландан-долана...

Демәрәм көрмәмишәм мән сәни чоҳданды күлүм,
Көрүрәм сурәтини јалғыз оландан-олана...

Көнлүмүн үстә дүшән көлкәләр әл'ан силинир,
Башымын үстүнә сән көлкә саландан-салана.

Нечә јол вә'дә вериб әһдә вәфа гылмады јар,
Бәхтијар! Гәлбин ахыр дүшдү таландан-талана.

Сентјабр, 1963.

* * *

Ән үлви, тәмиз дүјғудур инсанда мәнәббәт,
Өмрүн јолуна нур сәпир һәр анда мәнәббәт.

Дүнја да мәнәббәтлә дөнүр, фырланыр анчаг
Мәнһәр дә мәнәббәтди, бу дөвран да мәнәббәт.

Ад-сан да, шәрәф-шан да бир өвладыдыр ешгин,
Шөвкәт дә мәнәббәтди, күлүм, шан да мәнәббәт.

Мин јол де ки, сев! Севкидир инсаны учалдан,
Јох фандәси, јохса әкәр чанда мәнәббәт.

Һәм зөвгүдүр, һәм чөврүдүр өмрүн, о, һәјатын;
Инсаны учалдан да, гочалдан да мәнәббәт.

Дүнјаны көзәлләшдирир өз чилвәләријлә
Хошдур дујан инсана хәјалдан да мәнәббәт.

Мән Бәхтијар олдум о замандан ки, севилдим,
Мин чан јашадыр әзмлә бир чанда мәнәббәт.

Мај, 1963.

* * *

«Кәл-кәл» дејә һичриндә камантәк мәләдим мән,
Бир өмрү сәнин ешгинә гурбан еләдим мән.

Асудә тифилдин, нә гәмин варды, нә дәрдин,
Дәрдимлә сәнин көзләрини сүрмәләдим мән.

Һиссим сәнә «кәл-кәл» деди, әглим деди «кет-кет».
Бу ганлы дөјүшдән мәнә имдад диләдим мән.

Ешгим дә гахынч олду мәним башыма һәр күн,
Бир ешгин учундан нә гәдәр тә'нә једим мән.

Өз һиссини дустаг еләјән Бәхтијар олмаз,
Өз ешгимә өз көнлүмү зиндан еләдим мән.

Феврал, 1969.

* * *

Нур атәшә, атәш көјә, көјләр јерә мөһтач,
Јерләрдәки аһәнкү-низам көјләрә мөһтач.

Дүнјалары өз һөкмүнә диз чөкдүрән һаким,
Бир көзләри аһуја, көзәл дилбәрә мөһтач.

Дағлар учалыгдан өјүнүб гүррәләнир чох,
Јүксәклик үчүн дағ дедијин — дүзләрә мөһтач.

Көјләр нә гәдәр сонсуз олуб бошлуға варса,
Көјләрдә көзәллик јенә улдузлара мөһтач.

Сачлар гара, гашлар гара, ләбләр дә бал олсун,
Һәр үздә көзәллик дедијин — көзләрә мөһтач.

Мән Бәхтијарам — сөјләјиб, алданма, а шаир,
Фикрин дә, мәрамын да сәнин, сөзләрә мөһтач.

Ијул, 1972.

* * *

Мин китаб сөз јазырыг гәлби усандырмаг үчүн,
Бәс едәр бир ачы сөз, мин үрәји гырмаг үчүн.

Дил габар бағлады, бир надана дөннәм мән өзүм
Бир кичик мөтләби бир надана гандырмаг үчүн.

Сәлтәнәтдән кечәр ахыр күнү султанлар өзү,
Бирчә дәм, бирчә нәфәс вахты јубандырмаг үчүн.

Ордулар сарсыда билмәз мәним өз мәсләкими,
Бир һәзин нәғмә бәс ејләр мәни јандырмаг үчүн.

Ешгинин көзләри кор исә, әзәлдән јох исә
Нејләјим мән? Сәни бир һагга инандырмаг үчүн?

Бәхтијарам ки, Вәтән ешгинә јандым, јанарам,
Һәлә јатмышлары гәфләтдән ојандырмаг үчүн.

1973.

* * *

Даш үрәкләрдә јаныб дашлары сындырды муғам.
Һагга дүшмән оланы һагга тапындырды муғам.

Нә күман ејләмисән ондакы тилсимләри сән,
Күрү аһыјла гурутду, салы јандырды муғам.

Су чиләр, кинли үрәкләрдә гәзәб тонгалына,
Нечә гәсдин өнүнү кәсди, дајандырды муғам.

Онун һәр кушәси бир хатирә, бир чанлы китаб,
Кечилән јоллары һәрдән бизә андырды муғам.

О — үрәк јанғысы, көз јашлары, бир чәнкә булуд,
Ојадыб јаддашы, вичданы утандырды муғам.

Дәфн един сиз мәни забил секаһын мајәсинә,
Дејирәм, бәлкә мәни бир күн ојандырды муғам.

Чох китаблар охудум, зәнн еләдим Бәхтијарам,
Мәнә чох мәтләби аһәстәчә гандырды муғам.

1974.

* * *

Мә'шугәмә аллаһ күчү бәхш етди көзәллик,
Дағлар кими тәрпәнмәзи тәрпәтди көзәллик.

Дүнјаны апаррам онун ардынча сәрәсәр,
Бајрагды, тамам өзкә тә'ригәтди көзәллик.

Кимдир о дејән гүдрәти заһирдәди һүснүн,
Ти'нәтдәки, чөвһәрдәки һикмәтди көзәллик.

Һејрәт еләдик тамлыға, јүксәклијә даим,
Камиллијә ән јахшы әламәтди көзәллик.

Бир чилвәси мин залими мәзлумә чевирди,
Гүввәтләрә галиб, нечә гүввәтди көзәллик.

1974.

* * *

Долмуш нә гәдәр истәк илә, кам илә көнлүм,
Олмуш бир уча фикрә бу күн һамилә көнлүм.

Данм арамаг-тапмаг үчүн ән уча јолдур,
Тапдыгча мөкан салмады бир мәнзилә көнлүм.

Күн кечди, јаш өтдүкчә, гочалдыгча нә сирдир,
Севдада чаванлашмады илдән-илә көнлүм.

208

Мәндән нә умур, вурғусу бир сәсли, авазлы,
Истәкләри һеј чәркәләнән силсилә көнлүм?

Дујдугча биләммир нә имиш умдугу мәндән
Бир јол нә олар, дујмаја, анчаг билә көнлүм.

Ешг өлдү, анымлар она ан-ан әвәз олду,
Кәлмиш дәлисов хатирәләрдән дилә көнлүм.

Еј Бәхтијар, алдатмаг асандыр сәни, лакин,
Һәр нәғмәјә ујмаз, нијә кәлмәз әлә көнлүм?

1976.

* * *

Де, билирсәнми бир амалда јанан кимди, күлүм?
Дәјишиб рәнкини тез-тез бојанан кимди, күлүм?

Кими рө'јада ојагдыр, кими бир өмрү јатыр,
Бу күзәркәһдә јатан ким, ојанан кимди, күлүм?

Мәни јандырдын өзүн, һәм дә гызындын одума,
Гызынан кимди, јанан кимди, ганан кимди, күлүм?

Тикан ағрытды сәни, көксүмә сапланды бычаг,
Чығыран кимди, фәгәт, бәрк дајанан кимди, күлүм?

Чатар өз камына, һәсрәтдә дејәр Бәхтијарам,
О көнүлләр ки, һәр ан нәфсинә һакимди, күлүм.

Март, 1978.

* * *

Өзү һејрәт, сују шәфгәт, дады шәрбәт булағым,
Сәни ичдикчә додаг јанды, сусузлашды көнүл.

Сәнә һәсрәт галыбан илләри вердикчә јелә,
Јајын илғым аловундан нијә бузлашды көнүл?

Дөзүмүм јох, јенидән мән сәни ичмәк диләрәм,
Бу диләкдән дә булагтәк јенидән дашды көнүл.

209

Билмәјирдим сәнә мән бунча әсир олдуғуму,
Елә ичдикчә сусузлашды, дөнүб чашды көнүл.
Бәхтијар һәдди күдүб ашмады сәрһәдди, фәгәт,
Нечә дағдан јан өтүб даш барылар ашды көнүл.

Ијул, 1978.

* * *

Зүлмәтдә јанан, бәрг вуран бир үзүјәм мән,
Көнлүмдә јатан бир китабын өн сөзүјәм мән.

Јох, ачмамышам мән һәлә өз көнлүмү ашкар,
Мән, мән дејиләм, бир улу фикрин өзүјәм мән.

Ешгим, мурадым һәр көзә, һәр јердә көрүнмәз,
Гәлбимдә чатылмыш очағын түстүсүјәм мән.

Ичдин мәни бағчанда, күлүм, билмәдин анчаг,
Јүз-јүз булагын дағдакы бүллур көзүјәм мән.

Һәсрәтләри, зүлмәтләри фикримдә әритдим,
Мин-мин кечәнин кеч ачылан күндүзүјәм мән.

Бәхтим мәним өз јарыма јар олса, нә дәрдим,
Сөјләрдим о вахт, көнлүмүн өз күзкүсүјәм мән.

Јанвар, 1980.

* * *

Биз һәр икимиз биркә кечиб дәрд чығырындан
Бир ешг јаратдыг, ганы мәнән, чаны сәнән.

Дәрјада думан вар, кедирик, јол үзә дурмуш,
Мәчһул јели мәнән, ағаран јелкәни сәнән.

Кәл, кәл ки, дәјирман дашы тәк фырланалым биз,
Ешгин башына, сел-сују мәнән, дәни сәнән.

Бир одда бишиб гајнаг олуб чанына чаным,
Өлмәк дә ајырмаз сәни мәнән, мәни сәнән.

Ешгин сәни инсан еләди, ешг јолунда
Нејлим ки «мәнимлик» ајырыб инсаны сәнән.

Феврал, 1984.

* * *

Сән мәним руһумун ашкардакы өз тимсалысан,
Сән һумајундакы сәсләр селинин сон халысан.

Мәним ич дүнјамы, чөл дүнјамы көрмәк диләјән
Сәнә бахсын, сәни көрсүн, о да сәнсэн, бу да сән.

Улу рәссам ичимин шәклини чәкмәк диләсә,
Сәсинин шәклини чәксин, боја тапсын о сәсә.

Сән бу дүнјаја мәним һејрәтимин һејрәтисән,
Јенидән һејрәтә салдын нә гәдәр һејрәти сән.

Јанвар, 1984.

* * *

Мин гибләјә баш гојдум, о вахт шәнди бу көнлүм,
Бир гибләдә гәм тәхтинә милләнди бу көнлүм.

Гибләм дә сән олдун, сәни мән тапмадан әввәл,
Мин бир будағын үстдә вејилләнди бу көнлүм.

Мәчрасыны һәр күн дәјишән сел иди бу вахт,
Көнлүмдә бу күн көр нечә көлләнди бу көнлүм.

Јүз-јүз гапы дөјдүм, мәни неч кәс танымазды,
Бир үнвана гондум, нечә бәлләнди бу көнлүм.

Әввәл чаныма ган дағыдан ади үрәкди,
Валлаһ, сәни севмәклә көнүлләнди бу көнлүм.

Октябр, 1985.

* * *

Неч билмәдик, еј дост, нечә дүнјады, бу дүнја,
Ширникдијимиз арзуду, севдады бу дүнја.

Ујдуг, јашадыг, гәм дашыдыг, анламадыг неч,
Әслиндә һәгигәтми, ја рәјады бу дүнја.

Дәм чағлары гаггылдашырыг, «ах, нә көзәлдир»,
Гәм чағлары сөйләр бизә бичады бу дүнја.

Жалныз сона чатдыгда өмүр, биз буну гандыг:
Башдан-баша чарпышмады, говгады бу дүнја.

Март, 1987.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Бир мәнәм, бир дә сүкут...	5	« — Фикирлисән...»	48
Дедим, деди	5	Тәзәдән	48
Үшүжәрсән	6	Неј сәсиндә сәнин әксин	50
Дашлара јаздым	6	Негтәјә дөндәрәрдим	51
Кечә булаг башында	7	«Өзүмлә, сөзүмлә, хасијјәтим-лә...»	51
Чейран	8	Нәсән сән?	52
Сәкиләр	8	Ахы, узагдајам...	53
Чүмә күнү	10	Гој олсун	54
Чаваб	11	Мән дәрәдән гачанда...	55
Еј ана тәбиәт	11	Дәнизәм, безмишәм тәләтүмүм-дән	56
Хатирәләр	12	Ешитдим сәсини	56
Сән атдын јерә	12	Сон көрүш	57
Јарпаг	13	Инам — шүбһә	58
Гајыт	15	Анчаг	60
Демә көксүмдә имиш...	16	Мәһәббәтә гымадын	61
Үрәк јангысы	16	Биз јенә дә сөзә кәлдик	61
Ај ишыгында	17	Мән гүрбәтдә...	63
Ше'римин аһәнки	18	«Узаг бир сәфәрә чыхмысан, узар!»	63
Кечикмиш мәһәббәт	18	«Сәнә мәктүб јазырам»	64
«Әкәр бу дүнјада сән олмасәј-дын»	18	«Ај бәләли башымын бәләли мачарасы»	64
Сәкит кәлә даш атдым	19	Ағ кечәләр	65
		Азәдлүг	65
		«Нәгмә олуб кечәләр»	66
		«Һәмишә һәсрәтәм...»	67
		Сәфәрә чыхмышыг	67
		«Һирсимдән...»	68
		«Билмирәм...»	69
		Һәјәт истәјирсән	69
		«Јанында оlanda да...»	70
		«Дедин: «Јорду мәни бу чәкиш-мәләр»	70
		Күчәдә итирдим	70
		Унудам кәрәк	71
		«Дәјәк, мән дөнүрәм!..»	72
		Көр нечә күчлүсән!..	73
		«Севсәјдин...»	75
		«Евинизин кәшдарында...»	75
		Елә билирдим ки...	75
		Дәниз — саһил	77
		Ағрылар	78
		Мән нијә беләјәм?	79
		Өзүм-өзүмү дандым...	80
		«Нә мәни аңладың, нә мәни дүјдүн...»	81
		Јарпаглар төкүлүр	82
		Бу улу дүнја	84
		«Гашына...»	84
		«Бу нә јолдур?...»	84
		Илтимас	85

1960 — 1970

Һејф	23
«Купе сыхыр мәни...»	23
Бир салама дәјмәди	24
Саһилә чыхмаг истәјирәм	25
«Унутмаг истәрәм...»	25
Гысганырам мән	26
Сорушма	26
«— Елә бахма, гадан алым...»	27
Һансымыз јохуг?	27
Ешгим	28
Көзүн дили	28
Он дәгигә сонра	29
Јох, дүшмүрәм, галхырам	29
Сән — илһам	31
Ишыг — гаранлыг	31
Һәсрәт	31
Мәктүблар	35
«Нечә одсан билмирәм...»	36
Севә билирәмсә	36
«Бу күн сәнин ад күнүнмү»	38
Унутдурдун сән мәнә	39
Ешг — сәтәлчәм	40
Өзүндән ајрыла билмәјәчәксән	43
Кечәләр	45
Алма ағачлары чичәкләјәндә	45
Мән һәмишә сәнинләјәм	46
Көзәллик бәхшишдир	47
Кәлкәм гәдәр јахынсан...	47

Түрүрү нејләјрсән?	89
«Бу күн дүнәнимә...»	90
«— Нағыл истәјирәм...»	90
«Де нечә ајрылаг...»	91
Мәндән о тајда	91
Нөгтәләр	92
Бәм — зил	94
Нағыл кечәм	95
Мән севирам...	97
Бир пайыз ахшамы...	98
Килид	98
«Севдијин көзәлини...»	99
Јарыјухулу	99
Кәпәнәк	99
«Нә мән истәјими били-рәм...»	100
Јаман дарыхмышам	101
Дарыхма һа...	102
Дурна гатары	104
Чохдур јашымдан да...	105
Севки килеји	105
Бир арзуја дөнмүшәм	106
Мән јандым, сән исиндин	106
Көзәлләр	107
Мән сәндән гачырам...	107
«Дедин, гочалырам...»	108
Гулағым чинкилдәјир	109
«Бир бағлыча дөфинәјдим»	109
Инаныр инсан	110
Јол ишарәси	110
«Сәни андыгча...»	111
Өзүн јанмалысан...	111
Јухулар, јухулар...	111
«Мән сәни јаратдым...»	113
«Еј көнүл...»	113
Унуда билсән...»	113
«Ағача су вердим...»	114
«Нечә миннатдарам...»	115
«Көјләр једди гатдыр»	115
«Мәнә «бәхтим» дедин...»	116
Одум, көзүм, кә...	117
Әл унутмур	117
Тәзәлә севкими	118
Јухулар	118
Бир бахышла...	119
«Кечә серенадасы»	120
«Кизли сахламышдым...»	121
«Дејирәм...»	121
Сајғач	122
«Һирсләндин, үзүнү кимсә көр-мәсин»	122
«Сән чохсан...»	123

Чичәкләрин бахышында	123
«Нә заман истәсәм...»	124
Јахшы ки, дүнјада...	125
Сәадәт дејил?	125
Һавасы — сөзү	126
«Јағыш төк јағмаға»	127
«Кәһ аста јеридик»	127
Бир пайыз кечәси	128
Ағ түк	129
«Күндә зәнк чалдым сәнә»	130
«Јухума кәлмишдин»	131

1980 — 1987

«Дөјдү гапысыны өлүм гоншу-нун»	135
Көлкәләр, сәсләр	136
«Чискинли һавалар јаман узан-ды»	137
«Јаманча кечикир бу ајын беши»	138
«Өмрүмүн ән узун кечәсидир бу»	138
«Мән сәнин одуна...»	139
«Дејирсән...»	139
«Еј гадын...»	140
«Ағарды сачлары мәнәббәти-мин»	140
«Көнлүмдә, руһумда...»	141
«Сәнин бахышларын дәриндән дәрин»	141
«Мән бир гилбәнүма»	142
Једди сөз	142
«Мән бир гәм дашыјам»	143
Сән олурам мән	143
«Арзуларым гөнчәләнир јухум-да»	145
«Дүз мәрәмым...»	145
Заман — мөкан	145
Дәринсән, зирвәсән	146
«Арзу дарда галды, көнүл ајаз-да»	148
Мәнә изтираб вер	149
Гој бир аз јатым	150
«Мә'лум һәгигәти кәтириб ди-лә»	151
«Кәлдин дүшүнчәли...»	152
«Гарышды јенә дә...»	153
«Нечә динчәләрәм...»	153
Сәсин ишығында	154
Гит'әләр	155
«Үрәјим мин арзуја»	155
«Сән өз аләминдә «һағлысан» јенә»	156

«Сән мәним гәрибә гисмә-тим...»	156
«Сәнә чатмағ үчүн...»	157
«Көлкөм кими...»	157
«Дәрманы дәрәд олан бир хәстә-јәм мән»	157
«Фикрин ајрылмағдыр...»	158
Зәрүрәт	159
Гисас	159
Кимдән өјрәним?	161
Гынағ	162
Бәһанә — керчәк	162
«Ешгиндә итмишәм мән илим-илим»	164
Бир күн	165
«Һасратин һөкм етди өзүндән әввәл»	165
Овгатымын иглим	166
Тәзәдән јарат!	167
Мән нечә бәндәјәм	168
Сәбәб ахтарма	169
Мәним зәһләм кедир	169
Бу күндән — дүнәнә	170

Гошмалар, кәрајлар, гәзәлләр

Кәлир	173
Верәрдим	174
Мәнәббәт	174
Һара јазым мән?	175
Јаваш-јаваш	175
«Өмрүн пайызында...»	176
Нејләрәм	176
Гочалмыр	177
Бир тәрәфдә	178
Бәһанәдир	178
Әлвида	179
Сән кетдин	179
Сәнин дилиндән	180
«Бирјолуг көнлүндән сил мә-һәббәти»	181
Олурумш	181
Залым	182
Өз ичиндәдир	182
Дәли	183
«Мәним гисмәтимдир ала-то-ранлыг»	183
Дүнаја	184
Нәдир?	184
Кедәним, кәләним	185
Бөл көрүм	185

Ејләди	186
«Долдур үрәјини, севинчлә дол-дур»	186
Дүнјанын	187
Гочалыг	187
Бизик	188
«Чөлләрин көксүнә күлләр әкил-ди»	188
«Сәнинлә һәр көрүш, илк көрү-шүмдүр»	189
«Дедин, горхам көзә...»	189
«Чаш-баш фикирләрин гаран-лығында»	190
Күсәндә	190
Аман һеј	191
Көзүн олмаса	191
Һара кедир?	192
Көһнә дәрәдә мән	193
Елчијәм	193
Чашыб мәним кими...	194
Кем дүшә	195
Дејилми?	195
Күн батмағ үчүн	196
Јашадыгча...	197
Јары хәзәл, јары јарпағ	197
Олмушам	198
Инсан — көјдә ај кимидир...	198
Дүз еләдин	199
Олду	199
«Көнүл вердик...»	200
Өз-өзүнү ашмадыр	201
«Арзу зирвә башындадыр»	201
Хејирлә шәр арасында	202
Олсун	203
Вардыр	203
Дүшә билмәз	204
«Јенә бағлар о бағлардыр...»	204
«Бу гәдәр салды мәни...»	205
«Ән үлви...»	205
«Кәл-кәл дејә...»	206
«Нур атәшә...»	206
«Мин китаб сөз јазырыг...»	207
«Даш үрәкләрдә јаныб...»	207
«Мә'шугәмә...»	208
«Долмуш нә гәдәр...»	208
«Де, билирсәнми?...»	209
«Өзү һејрәт...»	209
«Зүлмәтдә јанан...»	210
«Биз һәр икминиз...»	210
«Сән мәним...»	211
«Мин гилбәјә...»	211
«Неч билмәдик, еј дост...»	211

Вагабзаде Бахтияр Махмуд оглы
ЛИРИКА

(на азербайджанском языке)
Баку — Азернешр — 1990

Вагабзаде Бахтияр Махмуд оглу
ЛИРИКА

Редактору *Телман Назэрли*. Рэссамы *Ариф Хусейнов*.
Бэди редактору *В. Мартынов*. Техники редактору *Т. Әлијева*
Корректорлары *Е. Фејзуллајева, В. Мусајева*

ИБ № 4958

Лыгылмаға верилмиш 06.09.89. Чапа имзаланмыш 21.02.90. ФГ 15057. Форматы 60×84^{1/16}.
Мэт. кағызы № 1. Әдәби гарнитур. Лүксәк чап усулу илә. Шәрти чап вәрәги 12,55. Шәр-
ти рәнкли сурәти 12,78. Учот нәшр вәрәги 9,86. Тиражы 70 000. Сифариш 340. Гијмәти
1 ман. 30 гәп.

Азәрбајҹан ССР Дөвләт Мәтбуат Комитәси.
Халглар Достлуғу орденли Азәрбајҹан Дөвләт Нәшријјаты, Бақы—370005, һүсү һачы-
јев күчәси, № 4.

26 Бақы комиссары адына мәтбәә. Бақы. Әли Бајрамов күчәси, № 3.
Государственный комитет Азербайджанской ССР по печати
Азербайджанское ордена Дружбы народов государственное издательство «Азернешр».
Баку—370005, ул. Гуси Гаджиева, 4.
Типография им. 26 бакинских комиссаров, Баку, ул. Али-Байрамова, 3.

...Әли гашинда перикмиш арзуларын архасынча бојлана-
нанда, балталанмыш ағачларын гычыртгысыны, ғырылан
көкүлләрин сәссиз фәрјадларыны үрәк ағрысы илә јаша-
јанда поезија дүшүр јадымыза—Бәхтијар Ваһабзадә пое-
зијасы, Бәхтијар лирикасы...

Бир дә инсанын—ағлајанда да, күләндә дә торпаг кими,
дәниз кими, чај кими...јашыл от кими ағлајыб-күлән инса-
нын кәлимли-кедимли дүнјамызла нараһат сөһбәтләрини
ешидәндә Бәхтијар лирикасы үчүн дарыхырыг.

Даһа дарыхмаг нә үчүн... Кәлин бир даһа халг шаири-
мизин «Лирика»сы илә баш-баша верәк.

